

**R.P.Fr. Lvdovici Granatensis Ordinis S. Dominici SS.
Theologiæ Professoris Opera**

In tres tomos distributa

Opvscvla Spiritvalia Continens, in quibus peccatores à semita vitiorum &
perditionis, ad regiam virtutum, perfectionis, ac salutis æternæ viam,
perducuntur

Luis <de Granada>

Coloniae Agrippinae, 1626

Vita Ioan. Avilæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79597](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79597)

R. P. F.

LVDOVICI GRANATENSIS. ORDINIS S. DOMINICI,

VITÆ

MAGISTRI IOAANNIS AVILLAE INSIGNIS BÆTICÆ ECCLE- SIASTAE

LIBER

EX HISPANICIS LATINE REDDITVS
à Ioanne Croëcio, Belga.

DE EIVS PVERITIA.

CAPVT I.

Matth. 20.

Sollicitus ille paterfamilias, qui singulis diei horis operarios vineæ colendæ collegit, omnibus sæculis operarios excitat, qui labore suo atque industria hunc vineæ promoueat laborem. Inter quos vocare placuit hunc operarium, cuius vitam scribere ingredior ad gloriam patris illius familias, atque adeo operarii quem elegit: rogans eundem Patrem, quandoquidem seruius tanto labore eius gloriæ studuit, spiritus illius partem mihi largiatur & verba, quibus digne prædicem hunc eius magnum præconem. Equum est enim in terris celebrari eum qui omni vitæ spatio eum, qui in coelis regnat, prædicauit.

Ethi parum refert origines maioresque cuiusque ac parentes seruius Dei nouisse, quod Deum patrem in coelis agnoscant; ascribi tamen solent parentes terrestri gloriæ, quod talem prodixerint fructum tantosque genuerint liberos.

*Patria & parentes
Ioan. Auilla.*

*Iuri ciuili dat
operam.*

Natus itaque *Ioannes* *Auilla* vico Almodouar campestri in Toletana ditione. Parentes honesti in suo vico & opibus abundantes: quodque rei caput est, DEVM timentes. Tales enim esse oportebat qui talem producerent stirpem, fuitque filius vnicus. Decimumquartum iam annum natus Salmanticam à patre Iuri ciuili operam vt daret mittitur. Hic cum iam fundamenta iecisset Deus benignitate sua singulari ad se traxit. Legum itaque studio relicto domum reuertitur, iamque à Deo ad pietatem vocatus conclaue sibi ab adibus seunctum postulauit & obtinuit, quod vineæ à parentibus amaretur. In conclauis cella erat angusta è rudi fabrica, vbi poenitentia vacare primum cepit, vitamque ducere rigi-

dam. Sarmenis noctu incubans, victus asper & modicus, quibus & cilicium & flagella adhibere solitus. Mouit res ea parentes, repugnare tamen noluerant, animaduerso vt Deum timentes, Dei id omne esse beneficium. Frequenter confitebatur, & Sacramento Altaris affici in primis capite, & horis aliquot flexis genibus adorabat. Qua re perspecta à multis, quo cultu communicare solitus exemplum de se dedit cum clero, tum paganis. Transibat fortè illac S. Francisci Monachus, & in tenera illa ætate virtutem admirandus, illi ac parenti suavitè Complutum studiorum se gratia reciperet, vt sacris adhibitis literis Deo in Ecclesia, (vt accidit) subseruiret.

Compluti Philosophiæ se studio tradidit, deditque operam R. P. Dominico Soto: qui elegantius ingenio perspecto, comite etiam virtute, eius complexus est, & commilitones eius sunt exemplo incitati. Hac tempestate Petrus Guerrerus, qui postea Archiepiscopus est Granatensium renunciatus, mutuo sunt amore coniuncti, & *Auilla* perpetuò addictus vixit, iunxitque ac fouit. Nondum finitis studiorum spacijs virumque amisit parentem. Decurso autem Philosophiæ curriculo (in quo primas ferè obtinuit, cum ingenij bonitate, tum vigiliarum labore) ætatem Sacri initiationis idoneam nactus, sacris est initiatus: primitiasque sacrificij parentibus vitæ functis detulit, loco epularum festorumque ludorum, qualia tunc nouo Sacerdoti solent exhiberi: vt qui generosum gestaret animum, duodecim etiam pauperibus epulum prebuit, mensa ipse ministrans, vestibus induens, aliaque pia exercendo officia.

Verum his valere iussis aggrediar ea quæ ad Euangelici prædicatoris pertinent officium. Cumque Deo

Deo sic visitatum electo aliquo, muneri cuiusdam idoneo, eas largiri doces, quae sint officio necessariae, age de his primum agamus, in quibus Lector animaduertet eadem Concionatoris perfecti, quod in hac ipsa Historia duxi faciendum, Deo bene iuvante, qui dona largitur, ut Pater luminum. Idem, tamen in alia re & argumento alij praestiterunt historici. Xenophon etenim Orator ac Philosophus Graecus, in historia Cyri maioris (qui Iudaeos patrio restituit solo post Babyloniam captiuitatem, cuius victorias atque triumphos non modo Herodotus, sed & copiosius Isaias propheta, antequam nasceretur, promulgauit) Hanc Historiam virtutes eius explicare conatur, quae Regis perfecti summiq; sunt propriae. Cumque hic Cyrus rex (tamen fortis manuque promptus), non eas omnes contineret virtutes, & quas teneret, non erant verae virtutes, sed in specie bonae, addit de suo Historicus quod deerat, augetq; ut solent, in maius omnia. Verum enimvero cum hic Euangelicum formare praeconeum propositum sit, cum omnibus eidem necessariis virtutibus, nihil tamen addam de meo, sed in vitae narratione exercitia Concionatoris ostendam. Ut verò methodo res tractetur, agam libro primo de dotibus ac virtutibus Magistro Auillae Deo concessis ad hoc munus rite obeundum. Deinde de propriis eiusdem virtutibus. Denique de Concionantis officio ac fructu quem ex his idem collogit.

TROPOSUISSE SIBI AD IMITANDUM S. Paulum & Apostolum in praedicationis munere, quaque huic sui muneri maxime necessaria.

CAPVT II.

Praedicationis muneri cum se totum destinasset, cuius gratia annos aliquot in studijs laborasset, non honores aut dignitates hac coelectans via, sed animarum dumtaxat salutem inuestigans, operam in primis dedit, expensas ut curaret: huic necessariae muneri quas Christus his declarauit verbis: *Qui non veniunt omnibus quae possidet, non potest me esse discipulum.* Seruauit id religiosè. Nam in patriam ubi reuertit, bonis se exuit hereditate acquisitis, inopibus ea disperiendo, nihil sibi reseruans praeter vestem pannosam, seruans & hic illud eiusdem Seruatoris, cum discipulos suos ad praedicandum mitteret, mandans ne crumenam ferrent, aut perā, sed fidem solum, in Deumque fiduciam. His enim procuratis nihil vnquam defuturum. Idem in nostro impleti Ecclesiae. Dum enim spiraret possedit nihil, nihilque optauit, desuit tamen nihil, immo inops cum esset, multis opem & stipem indigentibus tulit, ut merito cum Apostolo diceret: *Ut pauperes, viuimus, multos autem locupletantes, utque nihil habentes, & omnia possidentes.*

His actis fundamentis ducem quasi viam, quem tutò sequeretur: neque aptiorem reperit Paulo Apostolo, qui gentium datus est doctor. Idque non arrogantiae causa; quandoquidem Apostolus ipse huc omnes inuitat fideles: *Frates, imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Etsi verò altum hoc est Christi exemplum, quo peruenire possit nemo: verum tamen, (ut Sapiens quidam ait) altius ascendit, qui conantur alta conscendere, quam qui spe amissa in imo haerent. Quam verò res ea cesserit illi feliciter sequentia commoustrant.

(.)

Granat. Opus. spiritual.

De diuino amore Concionatori necessario, quem & Auilla noster habuit.

VT à precipuis auspicemur virtutibus perfecto Ecclesiast. necessarijs (si quis forte aspirare ac pertingere ad culmen potest) earum prima est virtus ingens Dei amor. Perspicuum id è verbis commendandique ritui Christi Domini, quibus Petro Apostolo oues suas pascendas commendauit, interrogans an se diligeret ceteris Apostolis amplius: iterando idem tertium, ut etiam turbaretur nonnihil Petrus, & singulatim ter percunctando adiecit: *Pasce oues meas.* Quare ter interrogando an se amaret ceteris magis, docuit nos Christus ad animarum querendam salutem, diuinum potissimum, & quidem ardentem amorem requiri, quod subsidia eidem amori abundè suppeditet: quod etiam hac ipsa narratione Vitae hinc inde, cum erit usus, exponam.

Huic etiam Deus muneri Paulum Apostolum destinans, vas electionis gentiumque doctorem charitatem illi, Deique ingentem infudit amorem. Enumeratis enim alibi singulatim omnibus in perfectione aduersis, Nulla, inquit, creatura separare nos poterit à charitate Dei, quae est in Christo IESU. Domino nostro. Et hic quidem amor diuinus victorem tot certaminibus illum reddidit, mundi in contentionibus adeò confirmauit, ut os eius obturare aut linguam vincire posset nemo, victo iam & captiuo, quin Dei nomen assidue praeedicaret.

Agnouit & hanc doctrinam Ecclesiastes noster Auilla. Interrogatus enim à virtute praedito Theologo, quam ratione frugiferè verbum Dei praedicaret, subiicit ille: Amore Dei singulari. Sic ille, ut potè expertus quantum subsidij res illa adferret ad bene concionandum. Ex hoc etenim amore primò nascitur sitis gloriae Dei quae non extinguitur: cumque glorificetur Deus sanctimonia ac vitae puritate rerum conditarum, hinc nascitur integritatis amor studiumque internum puritatis: ut noctes diesque mente nihil aliud ageret aut somniet: nullusque est labor, aut discrimen quod non libenter subeat charitatis gratias deputans in lucro si vel suum sanguinem ad animae vnus salutem profundat. Docet id in se Apostolus Paulus, non modo laboribus multis ac persecutionibus perpensis, verum etiam multò magis verbis illis in epist. ad fideles Corinthios missa: *Ego libemissime impendam & superimpendam ipse pro animabus vestris: licet vos diligens minus diligar.* Et alibi: *Sed & si immolor, supra sacrificium & obsequium fidei vestrae, gaudeo & congratulor omnibus vobis. Id ipsum autem & vos gaudete, & congratulamini mihi.* Hic nimirum amor proximè diuino nascitur, hocque salutis studium, ut vel anathema, hoc est, diris deuotus Christo ardenti desideraret amore. Qui etiam compulsi orbem peregrinando peragrarè, terra marique quaerens animas, & pericula laboresque non detrectans hoc nomine, ut testatum ipse hisce reliquit verbis: *Omnia sustineo propter electos: ut & ipsi salutem consequantur, quae est in Christo Iesu cum gloria caelesti.*

Hoc praecipuum huius muneris praedicatorij instrumentum est, ut enim parentum erga liberos amor laborare compellit ac sudare, ut educet eos atque alant, interdum etiam per mare ad orbis vsque fines penetrare cogit, ut quo alantur suppetat; sic & amor ille diuinus à Spiritu S. infusus cordibus Patrum spiritualium, subire labores ac pericula, turbet, quò profint suis. Neque enim minor est amor spiritualis ad hoc munus rite obeundum quàm carnalis. Id B. Ambrosius his verbis testatum reliquit: *Nō enim est spiritualis amor meus erga filios quos verbo*

Prima virtus Ecclesiastica necessaria, Amor Dei.

Ioan. 21.

S. Pauli Apostoli amor in Deum quantus.

Rom. 8, 39.

Ephes. 3, & 4.

Amor Dei primo sitis gloriae eius generat.

2. Puritatem intentionis.

2. Cor. 12, 15.

Philip. 2.

3. Charitatem.

Rom. 9.

2. Tim. 2.

Simila.

Ambros.

Euan.

222

Euangelico genui & enutriui, quam si corpore eos genuissem. Non enim minor est gratia diuina vis quam natura.

Hoc in Ecclesiaste nostro *Aquila* verum esse deprehendas. Ardebat enim adeo amore illo & salutaris proximorum desiderio, nihil ut prius ageret agitare animo, quam de saluandis suis auditoribus. Praestitit hoc assiduis concionibus, audiendisq; confessionibus: ad haec exhortando, publiceque docendo, & adiuturo: praesentes quidem viva voce docendo; absentes vero per epistolas erudiendo. Neque id per se solum, verum & per discipulos quos erudierat, huc illuc eos mittendo, eodem ut praedicandi munere fungerentur. Curauit ea gratia sedulo ut in omnibus Batice vrbibus Philosophia doceretur ac Theologia. Lectores item, hoc est, Professores, ubi deessent, conquisiuit. Neque hic diligentia hominis subleuit, at prouidentia eius ad pueros Catechismo erudiendos pertinebat, ut vna cum aetate pietas cresceret, Deiq; summi cognitio. Et haec quidem omnia ardentis veluti scintillae erant, quas celsus ille amor euomebat, flagrabatque in eius precordiis, & desiderij huius causa erant: qua de re plura deinceps & singulatim proferam.

De ardore ac spiritu Concionantis, quo & Aquila flagrauit.

Aquila qua intentione cathedram concionaturus ascendit.

Apoc. 17.

Simile.

AMor hic ac studium, magnum in eo peperit spiritum ac feruorem, quo in concionando utebatur. Concionaturus enim curabat in primis, ut summa temperantia, cathedram conscenderet. Quo significabat, ut aucupes, aues falcone capturi ieiuni eant ac famelici, sicque leuius aucupantur: Ad eundem modum pulpitem dicturus conscendebat, non modo actuali deuotione, verum etiam fame ac desiderio concione illa lucrandi animas Christo. Id enim calcar erat, & impetus, feruorque spiritus ad praedicandum. Hoc quidem desiderium singulare est Spiritus sancti donum, sine qua vi et si quis laboret, illud non consequetur. Et hoc quidam studium partus representat dolores mystica illius feminae à Ioanne in Apocalypsi visae, & magnos, ut aiebat, partus dolores patientis. Qui dolor exprimit ardorem desideriumque eorum qui Dei zelo capti gignunt filios spirituales, qui illum honorent ac glorificant. Idemque desiderium non feruorem modò vimque adfert praedicandi, sed & docet multa quibus corda discendo inflammentur. Camq; carnales adeo sumus, ut dignitatem, meritum, pondusque rerum spiritualium ignoremus, nisi carnis exemplis nobis innotescant; age animum inducamus fingamusque quo esset animo mater, si certò cognosceret filium vnicum protuocare alterum singulari certamine, & duello configere statuisse. Quero nunc ex te quid ageret illa, quid diceret? quibusque lacrymis ac precibus, itemque rationibus à proposito filium reuocaret, quamque ingeniosius & disertus in ea amor ille existeret? Hac atque querimus via quid in Dei amante studium saluandi animas operetur: contra dolor & mœror in interitu suorum: quamque validas rationes in memoriam amor ille reuocet, aut dolor. Quo de spiritu qui cognoscere quid auct, Prophetas legat, hoc est, Concionatores à Deo electos, ut mundi peccata acriter reprehendant. Praecipue verò priora legenda capita Hieremiae Prophetarum, eamque perspicier eloquentiam diuinam, qua nec M. Tullius, nec Demosthenes uti in tanta schematum ac sententiarum atque etiam exclamationum varietate potuerunt, ad exaggerandam ac notandam ingrati animi improbitatem mortalium, quod est ab hoc Propheta praestitum. Ira enim sensusque à

Spiritu S. cordibus infusus, dicendi suppeditabat materiam, qua confundebantur pudore ingrati mortales Deoque rebelles. Idem Spiritus sensusque in Sancto Patre nostro Dominico eluxit: quem ferunt corde artisse veluti facie incensa ob animarum, quae perirent, interitum. Qui dolor admiranda dicere compellebat inter concionandum confusioni ac commotioni animorum suorum auditorum. Interrogatus itaque ubi tam egregia illa, quae praedicabat, legisset, respondit breui: In libello, inquit, caritatis. Studium enim adeo incensum, ad conuertendum animas, debebat admiranda ea proloqui ad conuersionem apta.

Hunc etiam libellum omnibus apertum legerat quoque ex parte Dei famulus *Aquila*: qui concionari ingenti spiritu ac feruore cogebatur, qui motum animorum in audientibus concitabat. Verba enim sagittarum instar ardentium ex ardenti corde, aliorum etiam corda inflaminabant. Tantis enim est Spiritus impetus, adeoque cererorum linguam supererat Concionatorum, ut quemadmodum Magi Pharaonis, visis signis ac prodigijs Moysis, digitum Dei esse animaduertuerunt, hoc est, virtutem vimque supernaturalem; Sic concionante *P. Aquila* hac vi ac Dei spiritu concitatos statim homines cognoscebant alio spiritu ferri quam humano, quae diceret.

Quisquis igitur verè & ex animo fructum dicendo consequi cupit, aliorumque vult mentes concitare, petat à Deo affectum sensumque quem alijs imprimere optat. Docent hoc Rhetores & eloquentiae doctores etiam in re dissimili. Quidam enim eorum de motu agens animorum ab oratore agitando in auditorum animis, paucis rationem exponit, significans qui alium mouere vult commoueri ipsum prius oportere. Sic enim Fabius Quintilianus lib. 6. c. 5. *De à tali animo profectus oratio, qualem facere iudicem voles. An ille doluit, qui audiet me. cum hoc dicam, non dolent. Intra se, si nihil ipse, qui in iram concitat, idque exigit, simile patitur? Sic agentis oculis, index lacrymas dabit? Fieri non potest. Nec incendit nisi ignis, nec madet si nimis nisi humore, nec res vlla dat alteri colorem, quem ipsa non habet.* Haec verba sunt artificum qui corda ex officio mouent atque impellunt auditores: sine quo motu (ut ait) nequaquam mouebit alios. Verum hic affectus non concitatur in alijs Rhetorum praeceptis, sed potius, ut diximus, singulari dono S. Spiritus, qui non arte aut praeceptis acquiritur. Neque enim vis & facultas aut industria hominum, quod Spiritus ille diuinus effectum dabit. Ideoque non omnes Ecclesiasticae hoc praediti spiritu, nec animos impellunt ad virtutem, neque à vitijs deterrent. Re enim vera comperimus, multos esse in mundo concionatores, nec videmus vitam commutationem in auditore. Contra vñ hic venisse deinceps ostendam, cum de concionibus Patris *Aquila* verba faciemus.

Notandum hic, quae res desiderium hoc incendat, fructus colligendi, ea est, ipsum promouisse, alios peccato eximendo aut vitam in melius commutando. Nullus est enim quaestus maior salute animarum: neque labor vtilius ponitur, quam qualis Christi sanguis operatur. Captus itaque concionator ingenti hoc laboris sui fructu: laetus in primis animam à faucibus lupi infernalis liberatam & conditori suo restitutam, nullum non mouet lapidem concionando, ut hunc consequatur finem. Cōcipit etiam animo nouam laetitiam spemque propriae salutis: quod non patitur Deus eum perire, qui alios periculo exemit. Vxor Patriarchae Iacob, mater iam trium liberorum lecta in primis dixit: *Nunc copulabitur mihi maritus meus.* ad Gen. 29. quod

quod pepererim ei tres filios. Ad eundem modum quod gaudium ac fiduciam concipiet qui prædicandi munere genuerit non tres, sed quamplurimos filios spirituales ad maiorem Dei gloriam. Hæc enim etiam captus *Auilla*, noctes diesque laborabat venando: indeque feruor atque impetus spiritus in concionando exiit ut verba omnia rationesque ad hunc dirigeret finem.

Quis sensus & intentio concionanti necessaria in lapsu peccantis, quem & Auilla possedit.

Lapsus peccatoris ad dolorem moueat Concionantem.

1. Cor. 2, 4.

3. Pauli dolor

1. Cor. 12, 20

Certum id amorem dolore non carere, sic amor proximi fatigare iubet salutem animarum, gaudioque affici cum remedio iuuantur: sic contra lapsus talibus amantibus doloris suppeditat materiam, ut non talis ad Deum conuersorum tantum exhilaret, quantum tristitia in aliorum casu affligit. Hoc lacrymatur dolore Apostolus in lapsu quorundam Corinthiorum: *Ex multa tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymas, non ut contristemini, sed ut scitis quam charitatem habeam abundantius in vobis.* Et infra in eadem epistola querimoniam iterat: *Timeo ne forte cum venero, non quales volo inueniam vos: & ego inueniar a vobis, qualem non vultis: ne forte contentiones, emulationes, &c. sint inter vos: ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex iis qui ante peccauerunt, & non egerunt penitentiam.*

Gal. 4, 19.

Sic plorabat pioque ducebatur affectu *Auilla* in lapsu suorum filiorum reputans veluti proprios. Hinc dicebat iis se casibus humiliari, & à Deo affligi. Sensus autem istum ostendit amplius in epistola ad Galatas, propterea quod ab Euangelij sinceritate descississent: quod intoleranda crux Apostolo fuit, eiusque exedebat præcordia hic ictus: ut & deficere animo videretur, ut errore tanto liberaretur: his verb. vsus: *Filii mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis*, quodque literis significare non posset dolorem hincenatum, statim subiicit: *Vellem esse apud vos modo, & mutare vocem meam, quoniam confundor in vobis.* Quod ait, *mutare vocem meam vellem*, hoc est, figuram omnem induere exoptem, nihilque intactum relinquere nunc rogando, nuncplorando: Timore quoque ac minis interdum iussit: diuinæ. Denique optarem coram vobis transformari, vos ut malis eripiam. Id paucis inuit verbis, *mutare vocem meam*.

Auilla item,

Iob. 1.

Hic nimirum sensus dolorque proprius est patrum spiritualium, concipientium filios, quos Christo genuerunt, in aliquam culpam lapsos, suoque casu Angelos contristantes, & contra exhilarantes demones. Sic Pauli iste æmulus ac discipulus commovebatur in lapsu spiritualium filiorum, ut epistola quadam testatur ad concionatorem missa, cuius summâ ut egregie scriptam huc ad verbum transferre placuit. Explicatis enim magnis laboribus in liberis educandis atque instituendis ne moriantur, ficit: Si quidem moriantur (crede mihi Pater) nullus huic comparari dolor potest, neque puto Deus aliud miserandum magis martyrij genus reliquit, quam dolor in interitu filiorum spiritualium in corde veri parentis. Quid? nullo consolationis momentaneæ genere eripi dolor potest: neque si cogites vno mortuo alterum enasci: neque si dicas (quod solatio esse in alijs malis consuevit) *Domini dedit, Domini abstulit: sit nomen Domini benedictum.* Cum enim malum sit animi, & iactura qua Deum anima amittit, sitque Deo dedecori, crescatque peccati regnum, nobis contrarium; nemo consolando dolori satis queat mederi. Est quod remedium est in obliuione mortui filij, cito excidit. Amor enim quid-

quid minutum videris audieris, mortui statim memoriam reuocat, habemusque proditoris loco non deplorare eum quem Angeli quasi deplorant, Angelorumque Dominus ploraret iterumque moreretur eius gratia, si fieri posset. Certè mors alterius dolore excedit gaudium quod natus sit, beneque illi eueniat. Quare quisquis pater esse vult, teneris sit visceribus, & quasi carnis, ut filijs suis compatiatur (quod magnum est, ut iam diximus, martyrium). Alius verò ferreus ad ictus sustinendos ex interitu filiorum, ne patrem prosternant aut officio defungi cogant, animo ve delinquere: ad hæc dies aliquot lacrymis se tradat. Quod est sanè Dei negotijs incommodum, quibus negotijs semper conuenit esse intentum atque assidue vigilantem. Et quamvis istis confixum sit doloribus, nihil tamen remittat aut relaxetur, sed si deplorare libet vnum, rideat cum altero contra atque Aaron fecit, cuius filios duos cum Deus enecasset, & à Moyse reprehensus esset, quod sacerdotis munus non rectè obiuisset, dixit ille: *Quomodo placuisset Deo in carationis corde lacrymoso?* Hic mi Pater, veltigare iubemur, & dare operam, ut Deo placeamus, & cordi grata postponamus: ne vnus mortem flendo, negligentia nostra alij periclitentur. Quamobrem si boni sint liberi, sollicitudinem adferunt: sin mali sint & improbi, ingentem gignunt tristitiam. Cor itaque parentis zelo assidue ducitur, perpetuoque orat, vero Patri coelesti suorum commendans salutem: vitâ suâ ab illorum vita dependente, ut S. ait Paulus: *Vino ego, si vos stis in Domino.*

Hactenus epistolæ illius verba protuli, digna quæ mentibus imprimantur nostris, ut ipsa loquantur. Certè satis declarant spiritum, zelum, ac desiderium, quo Dei iste famulus ardebat saluandorum animorum, cum adeo lapsu filiorum commoueretur.

De proximorum caritate in isto etiam Concionatore.

Nequè solum Apostolum est æmulatus in dolore sensuque supradicto, verum etiam in re alia, quæ ad proximorum pertinet ædificationem, hoc est, in tenero amore, quo & prædictus Apostolus fuit, ostenditque discipulis: quo & corda suorum sibi deuinxit, effecitque ut amarent æstimerentque doctrinam ut ab eo profectam quem amarent haberentque in pretium. Fit enim plerumque cum gratus est quisquam & acceptus, ut placeant etiam omnia illius. Amorem autem huncce Apostolus in omnibus epistolis ad spirituales filios datis commouit, sic enim Thessalonicensibus scribens ait: *Facti sumus paruuli in medio vestrum, tanquam sinuatrix foueat filios suos: ita desiderantes vos, cupide volebamus tradere vobis non solum Euangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam charissimi nobis facti estis.* In alia item epistola ad fideles Philippensium caritatis igne succensus his verbis in extrema epistola: *Itaque fratres mei charissimi & desideratissimi, gaudium meum, & coronamea: sic stete in Domino. charissimi.* Corinthijs quoque cum gemmas ore sanctissimo protulisset, tandem ait: *O nostrum pater ad vos, o Corinthij, cor nostrum dilatum est. Non angustamini in nobis: angustamini autem in visceribus vestris.* Quibus in verbis diuinus iste amator sancto zelo exoptulat non respondere illos in amando amoris magnitudini qua captus erga illos esset. Cum enim oēs ipsos facile corde complecteretur, ipse tamè hac animi angustia ab illis vicissim non caperetur. Sic amabilis ille Pater *Auilla* hoc ipso iam latidato epistole loco, ut & alijs literis, præsertim principio cuiusque epistolæ dat operam ut prudens Euange-

1. Thel. 3

1. Thel. 2, 7

Phil 4, 1

2. Cor. 6, 11

S. Paulum quomodo Auilla in Charitate proximi amari solus fuerat.

huius minister, sibi ut animos illorum adiungat: quo sic doctrina ipsius essent addictiores.

Hæc itaque arboris et cæ tam efficax ad animorum aucupium deesse iure optimo non debebat huic nostro aucupi & æmulatori B. Apostoli summo. Utque dicam summam: non habeo dicere, quæ re plures Christo animas lucrificerit siue doctrina in verbis, siue caritatis amorisque magnitudine una cum operibus quæ proferebat. Adeo enim ad amabat omnes, & singulorum necessitatibus occurrebat, quasi parens esset omnium, Apostolum secutus, cum ait: *Omnes omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.* Moerentes solabatur, erigebat imbecilles, fortibus animum addebat, tentatis opem ferebat, rudes docebat, excitabat ignavos, lapsos erigere studabat, asperis tamen verbis numquam, sed amicis sermonibus, non iracundus, sed *spiritu lenitatis*, ut idem suadet Apostolus. Proximorum inopiam suam ipse reputabat, itaque sentiebat, quodque potuit remedium attulit: Accedebat his singularis humilitas morumque mansuetudo (quæ duæ virtutes amabiles reddunt homines) cum verò maxime iram ita moderabatur, ut credam, quidquid accidisset, à nemine iratum conspectum: nullum quidem in alienis actueris, gaudens cum gaudentibus & flens cum flentibus.

Hunc amorem caritatemque erga omnes principia epistolarum ipsius ostendunt, amorem spirando, memoriamque eorum ad quos mittuntur: ad hæc progressus in virtute studium curamque commendandi eos Domino. Verum non ut ex Rhetoricum hausit præceptis (qui ita præcipiunt bene ordiri, cum quis persuadere vult) sed à spiritu caritatis didicit, qui spiritus præcordia incenderat, cogebatque scintillas amoris existere atque apparere. Quo enim cor abundabat, ore illud exiliebat. Quæ in re & Magistram suam Paulum est imitatus, qui initio epistolarum suarum, ut diximus, idem præstitit. Spiritus enim sanctus qui Apostolo epistolarum dictabat principia, memoriam ostendens ac sollicitudinem amoremque, quo erga eos flagrabat ad quos literas daret: idem nostrum imitorem docuit ac discipulum, idem ut perageret. Itaque ostendit hic Dei famulus præsentibus quidem concionando, & verbis, absentibus verò per epistolas erga omnes amorem in præcordiis ardente. Idem quoque familiaris eius persuasum habebant. Ut crederet quisque singulariter se ab illis amari & ex intimis esse. Ita enim singulos adamabat, quasi cor unum omnes essent: quod est proprium amoris in Deum fixi. Quod enim utilitatis causa amatur, hæc cessante, cessat amor: verum quod Dei gratia amatur, idque ad obediendum ipsius voluntati, hæc stante amatur perpetuo.

Hoc signo effectusque amoris animos sibi eorum adiungebat, quibuscum versaretur. Ut enim nihil ignem magis accendit quam alius ignis: ita nihil æque amorem incendit, quam amor mutui. Et corda inter se coniuncta afficiebantur, & erga eius sermones, amores, operaque eius qui legebant epistolas: quique accipiebant eius literas, ingentis thesauri loco ducebant. Quæ ratione prudens hic Dei servus hoc amore mutuo erram emolliebat cordum, & DEI verbo sigillum imprimebat illis doctrinæ.

Eloquentia visque dicendi Anilla.

Nondum supradictis satis disseruimus de Prædicatoris officio: cui est propria ac necessaria scientia & eloquentia: illa quidē ut res prædicanda noscantur, hæc verò ut quæ ratione sint proferenda cognoscatur: & si dixerimus utrumque, à

caritate, ut reliqua omnia, de quibus hæcenus est pertractatum, manare equidem non abnuo, nec à veritatis scopo aberrabimus. Scientiam enim etiam caritas docet, teste Apostolo, Philippensibus ita scribente: *Et hoc oro, ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientia, & in omni sensu, ut probetur doctor.* Quibus verbis vides Apostolum caritati scientiam tribuere rerum salutis necessarium. Verum enim verò præter caritatis virtutem addo *Anillam*, scientiæ donum singulare consecutum, & consequentiam ad concionandi ministerium. Ad eloquentiam verò ostendam paucis expediam: satis fuerit dixisse ijs qui verè cognoscunt eloquentiæ fines, nihil admodum in *M. Anilla* scriptis desideraturos. Neque enim bene dicendi vis ac facultas in multis consistit verbis idem significantibus accumulandis, neque in floribus plurimis translationum & vocum ac phrasium rariorum. Nam ut magnus quidam Rhetoricæ artifex ait: *Maiores animo aggre-* *Quintil. lib. VIII.*
dienda est eloquentia: qui si toto corpore valet vir-
gues polire, & capillum reponere ad curam suam non
existimabit pertinere. Huius itaque verè ac solidæ eloquentiæ multa deprehendit in *Anilla* scriptis. Præcipue verò in eius epistolis: In his enim tristes solatur, pusillanimes erigit, alios ad tolerandos pro Christo labores hortatur: quosdam ad mundi contemptum intuit, ad peccatorumque dolorem & metaniam, ad confidendum Deo, similesque affectiones ac virtutes suadet. Idque ea dicendi vi ac rationum momentis & considerationum, testimoniorum exemplorumque è sacra scriptura, ut lector consolationis plenus ac virum persuasus discedat. Quod ut verum esse demonstrarem, non abibo longius, nec plura accumulabo loca, contentus epistola secunda Tomi. epistolarum: quæ persuadet concionatori, ut improborum contemnat persecutiones: idque tot tantisque rationum, momentis, ut vel ferreo persuadeat intellectui: *Quis enim est, quæso, alius verè finis eloquentiæ? ut enim medicæ artis finis est, sanes reddere; ita & eloquentiæ est, persuadere.* Ex quibus efficitur, ut medicus est præstantior, qui plurimos curat agros: ita & disertior sit, qui vehementius maiori que persuadere impetum. Qui verò verbis id solum præstare conetur sine rationum momentis, instar est arboris frondium, florumque plenæ, fructu carentis. Fieri itaque posset, tales oratores auditorum animos delectare, mouere autem corda minimè.

Acne elocutio quidem verborum, quibus sententiæ aperiuntur (quæ elocutio minima pars est eloquentiæ) caret caritate. Huic rei comprobant adieram Demosthenis Atticæ principis eloquentiæ exemplum. Cum enim oratoris huius pondus habeant orationes, utpote præter rationum vim dictio quoque elaborata est, artificium egregiè dissimulans actegens, quod tam propriè loquere-tur, eaque vi, ut si natura vocem haberet, non alio vteretur sermone. Hæc igitur dicendi facultas affectionis expertæ & artificij, quod satis sit concionatori sententiæ explicasse. Hic maxime sermo ad persuadendum aptus, & ad commouendum idoneus. Si metaphoris interdum vtatur, ex sunt quæ rem maxime propriè efferunt, quam explicare volunt, ex ipsis rebus, de quibus agitur, & non aliunde petita. Qui enim Ecclesiast. secus faciunt, siamque ostentant elegantiam, parum se proficere sciunt. Audientes enim iudicio pollentes, intelligunt huiusmodi concionatorem se ipsum audire, sibi que placere atque iactare: eloquentem se magis exhibere quam profectus auditorum studiosum. Quamque dixerit elegantius, tantò proficiet minus. Verè est enim magni Rhetoris illa sententia: *facere sensum est oratione,* *Affectus & eloquentia concionatori necessaria.* *Quintil. lib. VIII.*

oratione, in qua verba laudantur: Talia enim verba attentionem ad sententias adimunt: neque considerant quid dicatur, dum quomodo dicatur attendit. Tales Ecclesiastæ illud capiunt commodi, quod semper finem consequantur suum, nimirum suis ut placeant auditoribus, magis quam ut cor feriant: optent adhuc magis à populo laudari, quam ut Christi gloriam confectentur. At qui placere Christo studet, neque ab hominum perturbatione ductorum pendet arbitrio, sed à Dei testimonio & sua conscientia, det operam, ut ad huius *Avillæ* sese stylum comparet anxietate vacuum & vanitate ac furo. Sic fiet ut amplius rationibus quam phrasium elegantia & venustate persuadeat.

Si quis fortè eloquentiæ ipsius habere exempla vult, legat eius commentarij in *Andisilia*, caput tricesimum secundum: ubi disertè de divina misericordia agit, ut quæ faciliè Ezechia Regi indulget, pronuntiata iam reuocando sententiam. Lustret item caput octauum & sexagesimum ad illum Canticorum 3. locum: *Venite filia Sion, & videbitis regem Salomonem cum corona, qua coronauit eum mater eius, &c.* Neque maiorem requireret eloquentiam: verum non è præceptis ac regulis Rhetorum haustam, et si ijs satis respondeant, sed à caritate & præcordijs cōmiserantis, quibus erga Christum præditus erat. Est etenim proprium affectum ac passionum, tametsi sint vehementes, eloquentes reddere: tum verò maxime amoris id est ac doloris proprium: quibus è fontibus eius loci promanauit elocutio, penna quidem scribente quidquid amor dolorque, vel, ut verius dicam, Spiritus S. suggererat,

DE LUMINE SINGULARI ATQVE
intellectu famulo Dei *Avillæ* concessis,

CAPVT III.

Dictum adhuc de nostri Ecclesiastæ eloquentia. Agendum nunc de re gratiore, scientia nimirum ac lumine speciali, quod ei est largitus Deus. Cumque nihil eius scientiæ nobis est reuelatum, coniecturis est vtendum atque argumentis, quæ id doceant.

Primum sit itaque mirabilis fructus atque inusitatus supra quam dici potest, quem è concionibus per totam ferè Bæticam collegit: peccatis multas eximens animas, alios vitam mutare in melius cogens, qua de re nunc dicendi locus. Cum enim proprium sit verbo Dei, ne vacuum redeat, ut Prophete verbis utar, sed potius quod vult, feliciter transigat, argumento est Dei verbo id factum, à Deo illi concessio, cuius tam illustria existerent effecta.

Avillæ concionum fructus.

Ela. 35.

Avillæ in dictando facilitas.

Transcramus autem ad maius huius gratiæ inditium, hoc est facilitatem ac promptitudinem, qua in Sermonibus est vsus, item in epistolis sacris ad amicos datis. Dicere enim mihi solitus, noctem, quæ concionem antecederet, studijs sibi sufficere. Cum sint autem tales conciones, à multisque frequentate, duarum interdum horarum, vnius dumtaxat noctis studium impendebat, ut plus in dicendo publicè, quam in studendo & discendo tempus collocaret: cum plerique solidam tribuant hebdomadè, multis interim sursum deorsum excussis libris. Verum quod de S. fertur Antonio, memoriam illi librorum vicem præstitisse: sic noster *Avillæ* librorum loco Spiritus S. luce in pectore est vsus, qua lux, quid dicendum esset, commonstrabat. Cum verò aliquando statuisset breuius concionari, id sibi laboriosius esse quam longius dicere asserbat. Ex quo efficitur eas opes, & rerum copiam illi à Spiritu sancto fuisse oblatas, ut maiori indigeret studio, non ad excogitandum, quid diceret, sed ut quid, non esset

dicendum, prouideret. Verum de concionum eius vi atque energia, deinceps me dicturum promiseram: nunc vero agam de eius epistolis, in quibus nō eius minor quam in concionibus eloquentia enituit.

De epistolarum eius elegantia.

Primum cum Dei famulus (ut diximus initio) seruare quod Apostolus postulat, decreuisset, 1. Cor. 11. eius ut imitatores essemus, ut ipse Christi. Habens perspectū B. Apostolum non præsentem modo verbis, sed & absentem per epistolam attrahere cunctos ad Christum conatum, ita humilis iste discipulus, eiusque imitator vtraque expressit, ut præfens simul & absens idem obiret munus. Quamobrem inter omnes qui sui Concionatores hac vna diligentia enituit, varias scribendo epistolas varijs in rebus necessarias, quas hodie typis editas euoluimus, quas tamen numquam lucem aspecturas opinabatur, ut hodie foras sunt data cura atque industria fidorum sodalium, qui eas vndique collegerunt. Igitur ut homo hoc desiderio lucrandi animas raptus, omnibus & locis & temporibus hoc agebat domi forisque, verba publicè faciendo, priuatim verò epistolas conscribendo.

Apparet in his epistolis Domini singularis gratia qua illum impertiuat. Cum enim tot tantaque argumenti, scribendi essent genera, quot erant necessitatum quæ se ingererent; Singulis adeo diligenter incubuit, quasi singulas tantum tractare statuisset. Ita solatur tristes, infirmis animum addit, tepidos excitat, pusillanimes confirmat, tentatis fert opem, lapsos deplorat, arrogantes deprimat: mirumque adeo, quo artificio inimici insidias aperit: quæ suggerat illi aduersantia: quæ signa, quibus hominem profecisse cognoscas, aut contrà defecisse. Ut deprimat vires naturæ, attollat verò gratiæ: quibus verbis mundi declaret vanitatem, & peccati turpitudinem: quot quantaque vitæ sint discrimina. Quam disertus, vber, & assiduus excitandi nos ad confidendum paternæ Dei prouidentiae, meritis denique & sanguini Christi.

Vtque verum ostendat illud Apostoli: *Quaecumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta esse, ut per patientiam & consolationem nostra inualescat spes:* notandum sanè quanta in verbis eius vis ad patienter aduersa toleranda, ad multos exhilarandos, & tristes consolandos. Qua in re adeo excelluit, ut dicere ex parte Prophetæ illud posset: *Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eam, qui lapsus est verbo.*

Rom. 15.

Ela. 50.

Neque hic subsistit eius industria: varijs status homines officij admonet sui, eundem æmulatus Apostolum, qui in extremo cuiusque epistolæ idem, seruatur. Sic erudit per epistolam Topargas, muneris ut sui meminissent, sacerdotibus adhuc consilium dat ut sacris dignè operentur: & Ecclesiastis, ut cum fructu ad populum verba faciant. Virginibus verò Christo desponsis, integritatem ut Virgineam conseruent: & sic de cæteris ad eundem modum. Ex quibus apparet pectus *Avillæ* officinam videri, qua sacer Spiritus medelam deposuerit necessariam tot morborum curationi quibus animi nostri obnoxij sint, quæ animorum necessitas quàm corporum maior est.

Admonet officij sui varijs status homines Avillæ.

Tametsi admiranda illa sunt quæ dixi, attamen rudi meo intellectui, verum ut fatear, admirandum magis scribendi epistolas illas promptitudo ac facilitas. Cum sint enim apæ adeo, & ut ita dicam, necessariæ ad persuadendum rationes rei qua de agitur tam promptè & expedite scribebat, ut sine litura

Quam promptus fuerit in scribendis epistolis.

aut

Psalm. 44.

aut nihil emendando (neque enim locus, tempusve suppetebat) ut, scriptæ erant sic mittebantur. Viri autem docti cum quid elaborare conscribunt, iterum iterumque relegunt ac reuoluunt, addendo, demendo, & singula penè verba expendendo: ut de Principe eloquentia Demosthene laborioso admodum refertur: cuius ea de causa orationes lucernam olere dicebantur. Id cum ita se habeat, tales *Anilla* sunt epistola sacra, qualesque depinximus, quæ præter semel scripsisse nihil amplius laboris exigebant. Poterat itaque aliquo modo cum Propheta regio dicere: *Lingua mea calamus scribae velociter scribentis*. Quod eo asserit, cum illi, ut & alijs Prophetis, qui à Spiritu sancto inspirati vaticinabantur, deliberandum non erat, nec ponderanda verba, sed velut organa aperto ore linguam, ut placitum erat, regebat. Hoc in Dei famulo ita vfu venit, currente dictionis torrente, qua diximus facilitate.

Rom. 1.

Notandum & in his cum multæ eius literæ ad magnos viros, aliæ ad mediocres sint data, sæpè etiam ad humiles scripsit personas: ad quas eadè scripsit caritate copiose ad rem quod faceret, ut necessitas exigebat: *debuorem* se cum Apostolo agnoscens *sapientibus iuxta & insipientibus*. Cumque sit prudentum proprium cum similibus libenter colloqui, non autem cum hebetibus & indoctis, hic tam libenter copioseque rudibus scribebat ut doctis ac magnatibus: ut porè qui in singulis Christum dumtaxat considerabat, ut eius sanguine redemptis, vnde vera illis nobilitas: cum qua ceteri collati nobiles nihili esse videantur.

Finem dicendi ut faciam, prudens quiuis lectis hinc epistolis *Anilla*, notatisque quæ iam admodum, argumenti nimirum varietate, sententiarum sublimium pondere, rationum momentis, locisque S. Scripturæ, & præcipue scribentis facilitas, ac promptitudo, certè digitum DEI hinc esse intelliget.

Sap. 7.

Eccl. 39, n. 6.

Quodque hic mirandum magis, non modò facultas hic & gratia in materia spiritualium rerum suppetebat, ut in his potissimum exercitatus, verum etiam in ijs quæ ad Republicanam Christianam gubernandam pertineret. Clarum id manifestumque facit epistola ad Hispanensem Senatorem consilia præbens ac præcepta gubernandi, non secus atque si in publicis atatem negotijs consumpsisset. Quæ sanè si seruarentur consilia, felicitas longè ciuitas, quam fida illa à Platone Resp. gubernaretur. Neque profectò id mirandum, quia de tali spiritu scriptura ait: *Unicus est & multiplex*. Vnicus quidem, multiplex tamen. Omnia enim intelligit, & subtilitate ac puritate peruat. Vero autem simile hanc intelligendi vim precatione potissimum esse adeptum. Itaque impletum in illo Siracidæ dictum illud: *Iustus ad vigilandum cor suum tradet diluculo ad Dominum, qui creauit illum & aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur*. Addit mox orationis fructum: *Si enim magnus Dominus voluerit, replebit illum spiritu intelligentie: & ipse tanquam imbres, mittet eloquia sapientie sue, & in oratione confitebitur Domino*.

Id hodie qui superstites sumus impletum videmus; audiuius enim dum spiraret; docentem: & nunc quam iucunda & grata memoria in cordibus eorum, qui eum gratè audiuerunt, indies proficiunt, lectisque eius epistolis magis magisque proficiunt.

De conceptorum eius acuminibus.

AD hoc maius suppetit argumentum supradictis præstantius, conceptus nimirum de virtutibus rebusque adeo spiritualibus. Quamob-

rem Theologus insignis, lectis eius operibus admirabatur, quàm rectè Dei famulus rem Christianam traderet. Cuius rei causam dum quaro, comperi altam & inuitatam virtute prædicatorum vitam, necessariò sensum habere virtutum rerumque diuinarum, à quibus superantur, ut sit proportio, sibi que respondeant virtutes, & inde nati conceptus. Qualis est in imagine picta à Pictore, & idea mente concepta. Ex hac enim interiori veluti causa formali exterior forma procedit, quàm depinxit. Huic rei intelligendæ, quæ momenti est maioris, necessariò hic referendi sunt conceptus aliquot illius ex ipsa hauriti scriptura, & in eius epistolis leguntur, in quibus apparet quid de his sentiret. Et verò, mea quidem sententia, fructus vberissimi ex hac eius vitæ historia existent, si ad perfectionem aspirans de operam, ut eadem concipiat, sentiatque de rebus spiritualibus, quæ iste *Anilla* sentit. Quare mirari definit pius lector, si hic non nihil hærens quædam ex epistolis eius depromam. Præter enim supradictum fructum, quas profero sententias lectu adfert dignissimas.

Ut autem intelligantur rectius, ponendum primo, inter omnes Christianæ Philosophiæ partes esse, in pretio habere dignitatem ac pondus rerum spiritualium, appendens non pondere Canaan, hoc est, fallaci iudicio secularium, qui bonum damnant, & vitium laudant; sed potius pondere sanctuarij, id est, Dei iudicio ac Sanctorum: qui rem quamque pondere æstimaunt, & pro rata parte amant & expetunt. Gloriantur sponsa in Canticis super hoc dono his verbis: *Ordinauit in me sponsus caritatem*, hoc est, a. Cant. morem temperandum esse, & quidque prout amari mereatur. Id fieri non potest, nisi quantum quidque valeat cognoscatur, & rei cuiusque pretium: cur tanti fiat, & amor cuique applicetur. Id adeo in virtutis studio valet, ut dixerit Seneca: *Quid tam necessarium, quam pretia rebus imponere?*

Nunc ad rem propius ut veniam, inter indicia seruum hunc Dei lumen singulare à Spiritu sancto concepsisse, conceptum est altitudo de virtutibus rebusque adeo omnibus spiritualibus. Clarum id euadet ex aliquot sensibus eius verbis ipsius allatis, ut ab illo literis mandati sunt.

Quid de Concionatoris sentiret officio.

ICitur ducto initio ab æstimatione quam de Concionatoris officio haberet, lege epistolam primam Tomi I. quid hac de re senserit deprehendes, quæque purè mente intendere debeat, & orationi simul & lacrymis vacare ab his adiutus flagitans à Deo animarum conuersionem: in quo plus studij, quàm in verbis collocabit; quæque cura ac sollicitudine & labore simul & patientia educandi, tuendique filij spiritualis, qui semine verbi Dei sit genitus: quo item sensu doloris viscerum debeat commoueri, cum quis in peccatum prolapsus est. Hac lecta epistola notabit, quàm absint longius à spiritu plerique qui hoc dicendi munere funguntur. Qui etiam pulpitum ad docendum conscensuri orant Deum, res ut benè eueniat: Verum nouit Deus, quo spiritu fundatur precatio, an ex sui amore & mundi metu: vel ex amore Dei, & desiderio animas saluandi. Philantia enim seu cæcus amor sui, qui præcordia nostra plerumque obsidet, ut subtilis est, vndique se ingerit, adeoque occultè vix ut agnoscat: fallitque non raro, suosque decipit possessores, teste beato Gregorio Pontif.

Concionator itaque qui planè officij sui magnitudinem auct cognoscere, ad animas saluandas, quæ Deo gratia à Deo conditæ sunt, & homo factus est, mortuusque

ruusque in cruce idemque munus in terris obivit, (cuius in locum Concionator suffectus est) legat expendatque primam illam epistolam, disceretque iudicandum de sublimi hoc officio, nam lectu sanè dignissima est.

Quid de Sacerdotij senserit dignitate.

A Concionatoris dignitate ad Sacerdotij transamus. Apparebit enim quàm diuersè à vulgi opinione de ea sentiat. Clarum id est septima epistola, qua iuueni consilium flagitanti responderet, Si gradus Sacerdotij essent obeundi: cuius verba apponere non pigebit.

Olim cum sacerdotium in pretio haberetur aliquo de multis, nemo nisi qui Episcopus crearetur, illud suscipiebat, vel cum animarum esset cura gerenda, vel qui in predicatione verbi Dei excelleret. Reliqui verò Ecclesiastici Diaconorum vel Subdiaconorum titulo vel minoribus etiam gradibus contenti ætatem agebant, tunc reuera gradibus inferiores sublimem debebant vitam: ac nunc contrà fit, qui summo sunt decorati sacerdotio, ne Lectorum quidem & Oltiariorum vitam agunt. Crede mihi frater, vnus demon, his temporibus eam indidit arrogantiam ad Sacerdotium temerè irrumpendi: ut si apicem ac verticem templi tenerent, eos inde depellat. Non ea enim Christi doctrina est, sed vita agenda, quam dignatio mereatur: fugiendique honores & amplectenda potius innocens ruitaque humilitas, etiam in externis rebus: & non ad summa contendendum, vbi maior desinit ventorum procella, Vtinam, mi frater-intelligeres, qualem esse in terris deceat Sacerdotem, & quæ ratio sit coram Deo ponenda hinc emigranti. Verbis sanè consequi non possum quæ sanctimonia requiratur, ut officium exerceat aperiendi & claudendi lingua sua celos. Eiusque vocatione, vniuersi Dominum accedere, factique patronum hominem totius vniuersi instar magistrum ac redemptoris Iesu Christi de cruce pendentis. Frater cur alto huic pelago te committis ac fluctibus, & obnoxius vis fieri ineunda difficilis rationis in mortis agone: cum in humili etiam statu extremo etiam die onus ingens gestare tibi videberis: quid si onus illud subeas ipsis etiam Angelis tremendum. Quare hanc vitæ rationem in eas, in qua minus animæ periclitetur salus, non honorem in oculis mortalium affectes. Hoc quidem consilium aliquando tibi placebit, atque adeo ipsis qui contraria suadent. Ignorantes enim quid Sacerdos sit, respiciuntque non ad rationem antea vitæ Deo aliquando reddendam, sed ad honores sæculi apud affines & propinquos, amicosque in tam tremendos conijciunt laqueos: sibi interim consultum opinantes; ad Deum quod attinet ipse videbit, aiunt. Consilium, mi frater, reuera carnis est, quo multi in præceptis ruunt, coacti sacrosanctum hoc suscipere munus, ut habeant quo se pascant, fingentes interea Deo se seruire. O errorem ingentem, prædicare & sacris operari, ut reas/Coelum terra subijcere, & animæ panem ventri condonare. Queritur de hoc Christus Saluator, non se queri propter se, sed ventris cuiusque causâ; de quibus vt de Diuina maiestatis contemptoribus sumet aliquando supplicium. Quanto foret melius mechanicum discere artificium, vt à multis olim Sanctis factitatum, aut valetudinarium ad agris subseruiendum ingredi, aut Sacerdotis se famulum præstare, itaque pasci, quàm ausu temerario coelum conculcare, vt terram obeat, cum contra Deus præceperit. Vide mi frater, quid faciendum suadeam, si Deo liber placere, & in eius herere obsequio. Hæc mea de sancto Sacerdotio sententia est: quod mallè

à longè venerareris, quàm vt propius complectaris, vtque dignitatem Heræ, non sponte ducas loco. Et si quid conandum Hypodiaconus fias, & post triennium diaconus: quo in ordine maneat, nisi certa Spiritus sancti ducaris coniectura ad maiorem te gradum à Deo vocari. Melius rectum agitur sine reditu Ecclesiastico, quàm Romæ versari cum eius opibus qui te eo inuitat. Cognoscas licet ægrorum dignitatem quibus subseruis, ferasque mores eorum quibus cum degis. Cogita in schola patientiæ & humilitatis & charitatis te versari erisque ditior, quàm quidquid à Pontifice possis expectare.

Habes Epistolæ verba, vnde satis clarum, quàm diuersè senserit *Avilla* à vulgi opinione de Sacerdotij dignitate: vulgi inquam, quod audacter, & imparate captant dignitates Sacerdotij, quasi ars esset mechanica ad se potius alendum corpusque curandum, quàm vt animæ medicinam adferant. Vtque hoc sanctuarium temere irrumpunt, tales & pietas eorum ac reuerentia qua munus administrent. Rigidum fortasse quibusdam nimis hoc iudicium videatur, consuetudinem huius tempestatis obijciendo: at verò Pater iste pondere Sanctuarij (vt iam diximus) rem expendit: hoc est, æstimans dignitatem more institutoque veterum Patrum, quorum regeretur iudicio, non improbitate ac leuitate nostrorum temporum. B. Cyprianus epistola quadam ad populum, Lectorem se creasse iuuenem proficitur, quod in fidei confessione in medio tormentorum constas perseverasset. Ideoque se purgat quod consuetudini hac in re non paruisset: negans necessarium videri testimonium hominumque suffragium vbi Dei sententia claret. Hinc efficio, si ad gradum Lectoris, qui inter minimos est, consilio erat opus, quid quæso ad Sacerdotij dignitatem, non requiritur? quàm S. Marcus & B. Franciscus recusarunt, & suscepit quidem B. August. non sponte tamen, sed coactus, vt Episcopo suo morem gereret. Horum sanè iudicio acquiescebat *Avilla*, non temporum calculo & consuetudini.

De preparatione ad Missæ sacrificium quid senserit?

Cognito quàm grauiter ille sensit de Sacerdotij dignitate, reliquū est, qua celebrandi præparatione se compararet, animaduertamus. Hinc etiam intelligere licet, vt se huic muneri compararet indies, quod haud dubiè non doceret alios, quin idem ipse præstaret: quin est verisimile superasse etiam ea quæ alijs suaderet. Quæ consideratio ad virtutum pertinet historiam vitamque religiosi viri, quo de nobis sermo est. Quare illis ipsis verbis, quibus informando vltus est, quid ageret cognoscemus. Exemplo quoque huius Sacerdotes discant, vt se ad Missam præparare debeant. Septima enim epistola Sacerdotem erudit, qua se ratione ad Missæ sacrificium præparet, his vltis verbis:

Prima sit regula, vt à somno experrectus, ad aures sonare sibi hæc verba videatur? *Eccè sponsus venit. Præcipue verò si magnus sit Dominus, sollicitum tenet eum qui hospitio sit accepturus: quanto magis eum accipiendum hospitem, qui hospitium eo die sit occupaturus: cum sit sublimis adeo nobisque coniunctus vt ab Angelis adoratus, & nobiscum vt frater conuersatus? Hac meditatione horas recitet canonicas, deinde quieti se det ad horam cum dimidia: atque speculando, quis est quem ore recipiet: obstupecat verò vermem foetidum tam familiariter cum Deo suo acturum: & interroget: Domine mi, quis te in huius peccatoris manus pertraxit, iterumque in stabulum ac præsepe Bethlemiticum. Mem-*

Sacerdos quomodo se preparare debet ad Missæ sacrificium. Matt. 26.

Luc. 9.

Matth. 8.

mento Petri indignum se aestimantis, qui eadem in nauticula cum Christo subsisteret. Centurio etiam recto accipere non audeat: similiaque considera ut timeas et discas horam & opus adeo tremendum & tantam reuereri maiestatem. Cogita exemplar id vite necisque Saluatoris esse, eius etiam facti cum Pater aeternus filium misit in viscera Virginis, ut mundus saluus fieret. Nunc itaque medicinam adhibet datque thesauro quem crucis ligno acquisiuit. Deinde precare Dominum per illud Incarnationis gaudium gratiam sibi impetret bene recipiendi & tractandi Christum quem vtero illa concepit. Missa peracto sacro dimidia se hora colligat, aut integra, Deoque gratias agat pro tanto beneficio veniendi in stabulum indignum. Veniam postulet hostij inquinari: roget, ut augeat beneficium, ut pote qui gratiam gratiae solet adiacere.

Haecenus prima ad verbum epistola est: in sequente verò idem tractat argumentum, Sacerdotem ut se preparare debeat docens. Ait enim primò considerandum Dominum qui cum agimus, Deum ipsum esse hominem, simulque videat quae de causa ad altare accedat. Certe validum est telum ad excitandum hominem verè animaduertere: Deum consecraturus accedo, utque manibus contrectem atque alloquar, & pectoris denique recipiam, id iterum atque iterum considera, & si Domini spiritu ita senties, latius est superque ut quo est opus adueniat, utque pro imbecillitate nostra debitum persoluamus officium. Quis, quaeso, non flagret amore, cogitans, infinitum recipiam bonum? Equis non tremat, amica quadam reuerentia illius, ad quem potestates coelorum contremiscunt: idque non offendend, sed loquendo tantum & obsequendo. Quem non pudeat, & ingemiscat, quod Dominum sibi iam praesentem offenderit? Quis tali pignore non confidat. Equis poterit, agere nolit per desertum tali munitus viatico? Denique haec meditatio, cum Dei manus allaborat mutat integrè & absorbet hominem, ut extra se positus nunc cum reuerentia, nunc amore & alijs vehementibus affectionibus, quas praesentiae Dei considerari protocauit: quae ethi necessariò non consequantur ex illa consideratione, vehementer tamen profunt, nisi si quod vulgò dicitur, petra durior velit apparere, claudat se itaque suo corde, aperiatque ut illum recipiat qui tali fulgure solet accedere. Roget eundem Dominum per eandem bonitatem, quae tanto affecit beneficio in manus eius veniendo: eademque sensum aestimandi, reuerendi & amandi, ut par est, largiatur. Et post non longè sic ait: Domine quid sentit anima, cum eum manibus tenet, quae virgo sanctissima tenuit, electa & coelestibus dotata gratijs, ut cum Deo iam incarnato versaretur. Confer brachia eius, manus & oculos cum tuis: quanta hic confusio? quantum hoc obstrictus beneficio? quae caute se custodiat qui honore illo afficit veniendo in eius manus, idque verbis consecrationis! Haec, Domine, non nuda sunt verba, non meditationes mortuae, sed sagitta potentis Dei arcu emissa: quae sagitta feriunt mutantque cor & desiderare cogunt, ut finita re diuina consideret homo illud Christi dictum: *Scitis quid fecerim vobis.* Domine utinam scirem hac hora quid feceris nobis. Utinam gustarem palato animae! utinam bilancem minimè fallacem ad rem expendendam haberem! Felix sanè super terram existerem! Quomodo non finito sacrificio res creatas aspiciens radio afficeretur & ingenti cruciatu eas tractaret: & quam non libenter cogitaret, *Quid fecerit mihi Dominus?* idque ad sequentis usque diei sacrum.

Finem his addamus bonis adeo & ad exequendum necessarijs: rogemusque Dominum, ut vnum

id alterumque conferat beneficium: quandoquidem dona illius nisi gratè aestimantur, nobis nihil profunt, imò, ut S. ait Bernardus de homine ingrato, eò ipso pessimus est quo optimus. Vide quomodo videat quisque quomodo diem transigat, ne nos puniat illo momento quo altari astamus. Haec per diem meditemur: Accepi Dominum hospitio; mensa eius assedi, & cras rursum cum illo accumbam; sic vitium omne fugiemus, & virtutem complectemur.

Haec epistolae verba, quibus apparet partim quid Dei famulus de preparatione celebrandi sentiret ad digne Sacramentum altaris contrectandum; partim etiam flendi suppeditat materiam, animo voluens quàm diuersè se compareret ad celebrandum hodie hoc Missa sacrum quiuis Sacerdos. Ob defectum autem preparationis ac reuerentiae cum Paulus affirmet, Deum fideles Corinthios castigasse, nihil sane mirandum eandem ob culpam hodie Christianam plebem tot tantisque flagellis à Deo vergeri: cum qui ex officio placare Deum teneantur, & offerre sacrum pro peccatis populi, adeò negligenter id faciant, ut qui Deum placent indigeant ipsi itaq; impleatur mina Dei per Prophetam: *Quasi de eis virum qui interponeret sepe, & staret oppositus contra me pro terrae dissiparem eam, & non inueni. Et effudi super eos indignationem meam, in igne ira mea consumpsisseas.*

De charitate & amore Dei.

Cum sit finis huius narrationis, sic & Catholice scriptura, inducere homines, ut à vitijs abhorreant, virtutesque adament, de harum quibusdam pertractare ingredior, referens quid hic Dei famulus de illis sentiret, aliter longè atque vulgus hominum de hactenus sentiens differentia. Quàm idcirco proponimus non modò ut quid senserit de ijs, cognoscamus, verum ut imitemur de rebus cum illo contenti. Ait summam legis in caritate consistere; ad virtutis autem satisfactionem consulit nobis *Anilla* duplici consideratione, commentario in *Confessionibus Audi filia*. Quarum una consideratio nascitur, seipsum considerando; & altera Christum contemplando. Prior illis nititur Ecclesiastici verbis: *Intellige quae sunt proximi tui ex teipso.*

Ex ijs enim quae homini accidunt, ut in tolerandis aduersis & in remedijs inuestigandis sentiat, sciaturque, quod sit proximus. Est enim eiusdem cum illo naturae, & commiserando consideret, opem ferat, toleretque ijs oculis quibus sua considerat, opemque efflagitat. Alioqui quid potest detestandum esse magis quam misericordiam efflagitare suorum errorum, & aliena grauiter vindicare? Quisquis obseruari se latagit consolationemque expectat, ipse tetricus ac rerum negligens alienarum, hominis sanè est indignus nomine, quia humana humanis, id est, pijs, non considerat oculis. Ait Scriptura: *Pondus & Probat. 10. pondus, mensura & mensura: vtrumque abominabile est apud Deum.* Quali dicat, qui mensuram habet magnam ad recipiendum; ad dandum verò exiguam diuinis displicet oculis, punieturque quia non mensurat proximo ea misericordia quam sibi exoptat. Huic Deus crudeliter & anguste mensurabit, ut illo proximo solet. Audiet alioqui quod eadem Scriptura dicit: *Qui obthurat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur,* inops est quiuis & re aliqua semper indiget. Vide igitur si furdum te ad proximi praestas necessitatem, talem & Deum erga te vicissim experieris. Sciat quisque quae mensura cum proximo vitur, Christum eadem remensurum: neque ignorare, nisi tu vicissim alteri ignoueris. Ingratus ingratum experietur, & molo-

1022. 13.

flus moleſtum: gratiam quoque vindicem iniuri-
am alteri inferenti: benevolam quoque erga lar-
gum in alios. Fieri enim non poteſt, vt qui ſpinas
ſeminet proximo, ſicus a Deo colligat. Hinc fit pau-
cos hodie ſuauiter a Deo accipi, multos contra que-
rulos reperiri quod Deus mala illis non eripiat. Mi-
rantur Deum dolores immittere intus foriſque,
praſertim cum miſericors nominetur: qui inuo-
cant, petunt, quarunt, & non inueniunt medelam:
quocirca ſit vt expoſtulent: verum niſi ad Dei le-
gem obſeruiſſent, quam in Euangelio promulga-
uit. *Qua*, inquit, *meſura meſi fueritis, remetietur*
vobis. cernerent vtrique illos in Deum peccare, non
contra Deum erga illos. De ſe ipſi potiùs conque-
rantur, quòd proximum non ament, at Deus ipſe
caritas eſt, nec fas eſt eandem erga eos exercere qui
proximum non diligunt.

Mat. 7. 2.

1. Ioan. 4.

Amoris huius, qui naſcitur homini ſeipſum
conſideranti, piàs duas conſiderationes addit, na-
tas ex Chriſti aſpectu: de quibus *Avila* agit cap.
95. & 96. eiſdem libelli in *Audi filia*. In prima
conſideratione ſic loquitur cap. 95.

Aſpice Chriſtum, & cogita qua Dei Filius miſe-
ricordia homo eſt factus hominum cauſa: & quan-
ta cura per omnem vitam bonum illius quaſiuit,
quantoque amore ac dolore vitam in Cruce homini
condonauit. Sic te ipſum contemplando proxi-
mum humanis conſpexiſti oculis. Sic Chriſtum cõ-
templando Chriſtianis oculis aſpicias proximos,
hoc eſt, oculis quibus te aſpexit.

Post hanc conſiderationem qui ex Chriſti ena-
ſcitur aſpectu, aliam adiicit non minus priore ad-
mirandam, hauſtam quoque ex Chriſti contempla-
tione. Sic enim ait:

Etſi verum ſit, bonorum quæ Deus largitur ho-
mini non quaerere retributionem (nullius enim in-
digeret, & ſola benignitate quidquid agit operatur)
mercedem verò quam poſcit, proximus debetur in-
opia laborantibus, & amore ac ſubſidio indigentibus.
Hanc conſiderationem altius proſequitur,
mea quidem ſententia, quam priorem, cap. nimi-
rum 96. quòd lectorem Chriſtianum ablego: ideo-
que in manibus eſſe debet, vt opusculum verè ad-
mirandum.

*De penitentia virtute, & peccatorum
dolore.*

*Dolor pecca-
torum ex
amore naſci-
tur.*

CUm de caritate dixerim, reliquum eſt vt de
peccatorum agamus dolore: quæ peccata car-
ritatem extinguunt. Vt enim corpus vmbra
ſequitur, ſic dolor peccati ex amore naſcitur erga e-
um qui offenſus eſt, vnaque creſcit & decreſcit.
Dum enim quiſque magis amat, magis etiam eius
quem amat offenſione dolet. Cumque multa ſint
quæ hunc concitent peccati dolorem & auerſionem
adferant à delictis, præcipuum eſt conſiderare pec-
cata Dei filium in crucem ſuſtulſiſſe: niſi enim pec-
caſſet homo, cruci affigi illum non oportuiſſet.
Quod vt intelligatur melius, ponendum eſt Pa-
trem coeleſtem infinitæ benignitatis ac miſericor-
diæ viſceribus, & ſi alijs multis modis mederi mun-
do potuiſſet, ſi libuiſſet, optimum factu viſum
certò ſtatueret vt vnigenitus filius eius mundi re-
demptor fieret, qui malis noſtris abundè mederi
poſſet. Quorum malorum erat nos Dei eſſe inimi-
cos. Primum itaque ac princeps opus reparationis
fuit, Patri nos reconciliare: idque ſatisfaciendo ri-
gori iuſtitia, in Paſſionis ſacrificio pro debitis cun-
ctis ac peccatis generis humani. Cumque debita,
etſi grauiffima, quòd eſſent contra maieltatem in-
finitam, erant etiam ex parte hominis, tot bene-
Granat. Opus. ſpiritual.

ficijs obſtricti, grauiffima. Grauiſſimos quoque
voluit dolores perpeti & iniurias, quo copioſior
eſſet ſatisfactio. Iactis hiſce fundamentis valet mo-
mentum huius conſiderationis, vt *Avila* nobili-
cudam ſcribit, hortans, vt de peccatis, dolens reſi-
piſcat.

Si fortè quæras, quid cogitandum vt mea deplo-
rem commiſſa flagitia? Reſpondeo propterea quòd
parentem occiderunt, hoc eſt, Chriſtum. Nescio
quis filius ob quodvis flagitium tantum mali pa-
renti adferret, vt bonis ſpoliaret, domo expelle-
ret, veſtibus nudaret, & nudum relictum poſt con-
tumelia afficeret, & opprobrijs ſummè oneraret:
neque his contentus etiam flagellaret, quaſtioni-
bus ſubijceret, denique etiam occideret, idque ob filij
delictum. Nò eſſet filius adeò improbus tamenſi inſi-
gnitè improbus foret, quin animo contriſtaretur ob
comiſſum malum: cum facilè excuſare poſſet vnde tā-
tū mali patri eſſet allatū. Dic mihi quaſo, quis Chri-
ſti depauperavit? quis dehoneſtauit? ecquis flagel-
lauit? quis coronauit? in crucem ſuſtulit? Num quid a-
liud fortaſſe quam peccatum? Ego affixi, triſtemque
reddidi meis prauis voluptatibus. Ego ignominia
aſſeci, vt me malè extollerem. Voluptates corpore
meo aſſumptæ adeò eius corpus deformarunt, co-
lumnæ alligatum. Cumque vitam haurire malam
ſtudiui, vitam illè ſuam ſalutarem proiecit & con-
donauit. Quomodo itaque latabimur admiſſo tali
flagitio in eum qui tam bene de nobis eſt meritus?
Quidni condita res omnes non vindicent iniuriam
Conditori illatam? Nullum ſanè maius onus hu-
meris noſtris imponi poteſt, ad plorandum & ad
horrorem de peccatis concipiendum, quam dicen-
do, Chriſtum pro peccatis paſſum eſſe. Nihil equi-
dem nos humiliat magis atque annihilat quam a-
nimo reſoluere, nos mortis Chriſti auctores fuiſſe.
Vtinam id agitaſſemus antequam peccaremus, vt
mori potiùs quam peccare malleſſemus. Putabat fili-
us nihil ſe admodum facere: mox rem expendens,
Deum in crucem mortuum, vt peccatum pondere
vinceret. Quo vultu Patrem cernemus æternum, quæ
noſtra dementia in eas adduximus anguſtias: vel
quo eos Pater vultu aſpiciet, vt non abhorreat à no-
bis ſui contemptoribus verèque parricidis: qui quæ
non vulgaria, ſed crudeliſſima mereantur tor-
menta.

O bonitas diuina, quouſque pertinges? mira-
mur te in crucem pendentem pro crucifigentibus
oraſſe: beneque precatum iſs qui tam malè te acce-
piſſent. Quare aſſeruo non erga hos ſolùm mon-
ſtraſſe te benignum, verum etiam mundo vniverſo
quantum illis præſtiſti. Si enim pro crucifigenti-
bus Patrem rogavi, omnes te cruci affigimus, vt &
ipſi, & nos omnes pro illa oratione ad Patrem ſimul
debeamus, & fortè ampliùs quam ignari illi ſa-
tellites qui præſentes cruci aſtabant. Omnes nos
quidem Chriſte in tuam coniurauimus mortem, &
in omnes nos quadrat illud tuum: *Nesciunt quid*
faciant. Quis quaſo adeò tibi inſeſtus qui ſi noſſet
tam carè à Regia tua Maieſtate redimendum volu-
ptatum guſtum, non rumpatur priùs quam in hac
te adigat anguſtias? Parce Domine, parce, quid age-
remus ignorantibus: & nunc quando id nobis ma-
niſeſtaſti, erudiens nos in ſancta tua Eccleſia pro
peccatis te mortuum eſſe, & quod per iocum com-
miſiſti, tunc ipſa exſoluſti: nihilominus data opera
cauſam mortis tuæ tam crudelis iteramus. Neſas
eſt, Domine, bene illi cupere, qui parentem no-
ſtrum occidit: & quia peccata te occiderunt, æquum
eſt ab iſs abhorreſcere ſi te adamamus. Clamat Pro-
pheta regius: *Qui deliquit Dominum, odite malum:*
& rectè quidem: pugnant enim peccatum & Deus,

Pſalm. 96. 10

Aaaa

& vtrique

Psal. 4.

& utrique satisfacere nemo potest. Eligat quisque quod velit, simul utrumque tenere non possumus. Optat quisque servos sibi fideles, & qui pro Domino moriantur. Vtrum eligemus, Domine? Lutum fractarum cisternarum, an venam aquarum viventium? Quid, Domine, eligemus, an cum mundo improbi erimus, vel cum Deo boni? Quid optabimus, creaturis esse addictum, vel Creatori? ardere apud inferos cum demonibus, an cum Deo regnare in coelis? O fili Adam usquequo gravi corde? invita nite te Deo in veritate, quae permanebit in aeternum, & perseverare, cogit aduersarios, vanitatem vis confectari, quae ad nihilum hostes redigat. Visque quod claudicabit in utramque partem, nunc huic, nunc illi factioni addicti? Vnum sequere, eumque Deum. Is enim beatum reddere se sequentem potest. Christus iam peccator est mortuus, cur quæso mortis signa sequeris, & hosti iurato vitam vis condonare? Peccatum si non amas, non viuet in te, sed labora ut extinguas dolore ac poenitentia, ut destruat malum quod amando peccatum commisit.

Hactenus epistola verba recitavi, in quibus vere poenitens reperiat, cur peccatum horrere debeat, & intimo dolere affectu.

Aliud paræ efficacia exemplum Sacerdoti cuiusdam per epistolam significavit: suadens Christum obnoxè precetur, ut sua benignitate litis contestatæ causam aperiat, ac significet, qualis erga Deum ante acta fuerit vita: & qualis Deus erga se: hoc est, quæ à Deo beneficia acceperit, à natali, ducto initio, quamque ingratus erga illa extiterit. Quæ quidem cogitatio ex humano dumtaxat spiritu concepta, tristitiam tantum hominibus per brenem concitat: sed eum à Dei spiritu proficiscitur, clara est, oculosque aperit, ea indignitas, ut miraculi loco deputer, à solo sustentari: magnæ adhuc admirationi est, quod fides facta docet, tantumque sibi ipse indignatur ob commissæ flagitia, ut nisi Deum offenderet, manus sibi adferret, optatque res omnes cõditas iniuriæ Creatori illatam ut vindicaret. Id sentit in hac vita, cum Deus homini aperit quid æstimare de præteritis peccatis debeat verbis, id explicare nequeat, sit enim in spiritu supra humanum. Et hæc ferè continet epistola: qua notandum doloris sensum de peccatis interdum ab humano spiritu, alias verò à diuino proficisci. Est enim vitata *P. Auile* doctrina, sapienter ab illo exposita, sensus effectusque pios, quibus ducimur, quandoque à bono nostro spiritu manare, cum facimus quod in nobis est: interdum verò singulari auxilio & vocatione Spiritus sancti, cuius ea vis est ac robur, ut omnes omnino sensus superet, qui aliunde promanent: neque intelligere poterit, nisi eum fueris expertus.

De vera humilitate, & sui cognitione.

Humilitas ac poenitentia fororum instar sunt, itemque humiles ac poenitentes. Humiles enim peccata agnoscunt, quæ poenitentes iam deplo- rant. Illi coram Deo se humiliant, at hi dimissæ veniam delictorum flagitant. Quamobrem (etsi in hoc descriptionis genere non teneat seruare ordinem materiarum, de quibus agitur, sed ostendere, quid de ijs Dei famulus senserit) expositum iam cum sit, quid de poenitentia virtute, & peccatorum dolore senserit, breuiter attingam, quid de humilitate literis consignarit. Hanc virtutem adeò duxit humana necessarium vitæ & propriam, ut concludat, omnes ferè tentationes spirituales & cæcas actiones, imò & lapsus quosdam permittit à Deo ut verè hu-

miles reddamur: non indignum reputans hanc gemmam tam caro redimisse pretio: Christiana autem religioni adeò est propria, ignotaque antiquis Philosophis, ut ne humilitatis quidem nomen in eorum libris appareat.

Verum Dei huic famulo *Auile* altiori prædito intellectu, nihil æquè curæ fuit, quam humilitatis bonum scriptis suis commendare. Hinc apparebit quam eius scripta cum Philosophorum veterum pugnent decretis. Philosophi enim & Pelagiani hæretici illorum sectatores, pro virili exaltant humanam naturæ vim: contra verò hic deprimit, imbecillitatem atque malitiam cordis humani demonstrans, altissimam vocando abyssum, quam solus nouit Deus, quo de Scriptura ait: supra Cherubim consistentem Deum, etiam sublimi loco intimum penetrare creaturarum locum, tum verò potissimum corda nostra scrutari, ut per Prophetam Hieremiam ita loquens testatur: *Præuultum est cor hominum & inservabile, quis cognoscat illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes.* Idem Ecclesiasticus ostendit, de sapientia Dei abyssum, inter omnes eius laudes sic ait: *Oculus Domini circumspiciens omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes.* Qua abyssi cordisque humani comparatione duabus hisce vocibus imbecillitatem improbitatemque cordis nostri cõparandi cum abyssum satis ostendit. Et in alio loco improbitatis vim ostendens: *Quid, inquit, nequius caro & sanguis excogitavit? hoc est, quid peius cogitationibus, si diuina carent gratia: ubi caro tantum & sanguis regnent? Et deinceps alibi dicit: Quid iam rebus conditus nequius est oculis hominum. Quod idem affirmat, quia oculus est ianitor cordis, quique materiam cupiditatis & improbitatis, quæ ibi conueniunt, præbeat.*

Nunc ad rem ut redeam, in cognoscenda infirmitate & miseria cordis nostri posita est ex parte humilitatis virtus: quæ, ut S. ait Bernardus sui contemptus est, qui à vera sui cognitione enascitur. Hæc virtus Angelo defuit, qui adeò formosus est conditus. Hinc Saluator noster ait, *in veritate, non scitis, hoc est, vera sui cognitione caruisse:* Hinc tam altè prolapsus ut qui summus erat Angelorum Lucifer (ut sentit B. Gregorius) summus etiam demonum effectus est. Et in capite eius cautiore nos reddendo suadet *Auile* in spiritu veritatis ut consistamus. Qualis verò sit ille spiritus, epistola quadam hisce declarat verbis.

Ecquis est veritatis spiritus, nisi qui facit ut homo sibi ipsi displiceat, & malus sibi videatur, cum in præcordijs & intimo cordis turpis sibi & abominandus videatur: admirando se à Deo super terram tolerari? Hæc veritas est in qua degendum, sine qua in mendacio viuimus. Et interdum cum bonum nos habere videamur, sumus deteriores hac virtute destituti. Freti enim hisce bonis aliisque rebus, aliquid nobis esse videmur, sed non ita apparet eius oculis, qui cor nostrum intuetur atque, *nomen habes quod visus, & mortuus es.* Viuentis autem nomen habet, qui non cadit in peccatum, quos mundus ut malos damnat. Verum si cadit in eos quos Dei iudicium damnat, quid prodest, si mundus absoluat quæ Dei condemnat iudicium. Nescit mundus malum reputari, neque castigat eum qui sibi placeat, seque amet arrogans: verum Dei iudicio superbus est ac cæcus qui suum ignorat fetorem, quasi canis mortui cadauer naribus hauriret, neque pudore ducitur in oculis Saluatoris, quasi sifteretur in iudicio ac tribunali hominum grauissimo commisso delicto.

Hactenus

Vnde nascitur.

Haecenus epistola sunt verba, qua non singularim sed obiter virtutem humilitatis commendat: verum paucis hisce verbis, cum ijs qua antecesserunt de virtute Penitentiae, & peccatorum dolore, animaduertet Lector, quam sublimia *Aula* senserit de humilitatis praestantia. Sciendum tamen, etsi humilitatis sit proprium seipsum contemnere ac pro nihilo ducere, quando in se nullus est. At hic contemptus & sui annihilatio, in voluntate posita, nascitur ex cognitione vilitatis cuiusque, quod in intellectu est positum. Quia verò ex hac radice flos nascitur pulcherrimus huiusce virtutis, age, videamus, quam perfecte sentiat hic Dei famulus de miseria ac vilitate generis humani. Quanto enim maior hic existit intellectus, tanto radix altius iacitur ac fundamentum ponitur humilitatis. Epistola enim quadam egregie ostendit primò necessitatem cognitionis sui cuiusque. Primum pro reuerentia quam Deo debemus: quem considerare pudibundè oportet tanquam eo simus indigni. Deinde cum sui quisque obliuiscitur mox, sese attollit; & cum sua non animaduertat errata, sancti pondus amittit timoris, leuisque existit ut naui non onusta, quae tempestatis temporibus anchoras amittit, sic huc illucque donec pereat iactatur. Equidem securum tutumque animum, nisi in sui cognitione nunquam animaduerti. Nec tute stant aedes, nisi alta iecerint fundamenta: tenus verò optimè impensum quod in se assidue reprehendendo collocatur. Vtilissimum sane ad sui emendationem errata quotidie discunt. Quid homo est qui se ignorat, neque examinat? Nonne domus luce carens: filius viduae male educatus, qui, ut impudè omnia agens se ipse laedat? Denique homo est non homo. Quare qui se non nouit, regere se, ut hominem decet, ignorat: neque scit aut possidet seipsum. Et si verò alia multa cognoscas, se ipse non nouit. Tales sunt qui sui obliuiscuntur in aliorum anquirunt vitas; & suam nesciunt. Cum enim aliorum facta assidue cominus contemplantur, maiores suis rebus, quas eminus vident, apparent. Itaque tametsi magna sint errata ipsorum, parua videntur. Hinc rigidi fiunt, nihilque tolerantes, quod propriam non intuentes infirmitatem, non commiserantur alienam. Qui se considerat, hunc facile aliena perferre videas errata. Quisquis igitur lapsum male accipit, satis clamat sua non obseruare errata. Quamobrem si noxiam hanc effugere volumus cecitatem, aequum est videre iterum atque iterum quid simus: ut dum miseros nos esse cognoscimus, ad misericordem IESVM pro remedio confugiamus. Appellatur enim IESVS, id est, Saluator, idque non omnium sanè, sed eorum potissimum qui suas ipsi miseras cognoscunt, deplorant, & accipiunt, aut saltem optant sancta Ecclesiae Sacramenta, & ita curantur atque saluantur. Et quamquam ad sui cognitionem multa Deus & sancti viri consilia dederunt: verum qui in se ipse descendet, multa, cur se vituperet, reperiet, & abyssum admiratus dicat: Infinitis affligor malis. Quis est, quæso, qui ubi maxime scopum ferire vellet, non aberrauit? Quis non concupiuit, imò quaesuit ut sibi vitia, & post noxia sibi deprehendit? Ecquis sapientem se existimet, cum infinitis in rebus sit deceptus? Quis magis cecus quam quid à Deo postulare debeat ignorans? Ut de se Paulus ait, postulans à Deo, ut tentationem quandam tolleretur, ratus bene postulare: responsum verò accepit, nescire se quid peteret, quodque in rem foret ipsius. Quis suofidat desiderio atque iudicio, quando hic cum inhabitante Spiritu Sancto petit quod acciperet nescias. Et quamuis semel Deus bona suggerit,

Granar. Opus spiritual.

quis non videt, quam infirmitas nostra imbecilla est? utque cadimus in ijs qua sub aspectum cadunt: ubi cadere non oportebat. Cui non contigit proponere sibi multa bona, cecidisse tamen, viduumque in quibus victoriam sperabat? Deploramus hodie peccata nostra, ut euitemus, & oculis in lacrymis natantibus datur occasio flendi ob lapsum, & rursum deploranda committimus, recipiendo corpus Christi Domini in Eucharistia cum ingenti pudore parue reuerentiae qua illum suscepimus. Et quamuis nuper illum ore recepimus, contingit sapienter ob crimina gratiam amitti. Quae arundo tam inanis, quae quouis ventu impetu ita mutetur? Nunc hilaris, nunc tristis: interdum deuotus, mox tepidus: nunc ad caelum anhelat, nunc ad seculum: rursus abhorret, statimque amat quod horruit: etiamuit quod edit, quia stomacho laborat: & statim comedendo repetit quasi non euomisset. Quam res magis coloribus varia, quam talis homo? Quae imago depingi tot formis queat tantisque linguis, quam viris? Quam verè Iob dixit, hominem in eodem statu non permanere. Nam cinis vocatur, & ventus auraque omnis vita illius. Stultus fit qui in cinere & vento quietem inuestiget. Puto equidem nihil atque horrendum visu, si videri à nobis potest, quam in se homo varius sit, & siquidem vno die, quid per omnem vitam, quot, quantaque alterationes ac miseriae. Quadrat itaque quod Scriptura ait: *Stultus sicut luna mutatur*. Ecquid erit consilij? Nolle se quemque quasi Lunaticus. Utque olim Christo huiusmodi ad curandum obtulerunt, ita nos eodem Christo, ut sanemur, ut ille sanatus est, offeramus. Illum, ut ait Scriptura, spiritus malus exagtabat, ut nunc in ignem mitteret, nunc in aquam, carnis videlicet, teporis, ac maliciae. Et considerando quantum Deo ex antea debemus vitam, quam parum nunc profecerimus, reuera illud Vatis vsurpabimus: *Circumderunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me*. O inferni pericula adeo tremenda! quis est qui non consideret mille oculis, ne in illum incidat lacum, ubi ploret perpetuum, quod in tempore risit? Quis non dirigit viam suam, ne ab omni aberrans bono deprehendatur? Qui hac non vident, oculos ubi tenent? Aures quae ista non audiunt? Palatum quod haec non gustet? Signa autem mortis vera sunt, non operari opera vitae. Peccata sunt plurima, magna imbecillitas, hostes potentes, astuti & complures, quique nos oderint. Tanti ea res momenti, ut vel potiamur, vel amittamus, in aeternitate Deum. Cui in tot tantisque periculis securi viuimus? Et inter tot vulnera sine doloribus. Quidni ante tenebras remedium quaerimus, ne ianuae claudantur remedijs: quando vespere virgines fatigae clamant, dicaturque, *Nescio vos*. Intelligamus itaque, & Deus nos cognoscet. Iudicemus de nobis ac damnemus, & à Deo absoluemur. Conijciamus in errata nostra oculos, & mox nihil deficiet. Misericordiam nostram intueamur, sic discemus in aliena compati miseria. Ut enim ait Scriptura: *Intellige quae sunt proximi tui ex teipso*.

Haecenus verba epistolae posui, in qua veluti in speculo sua quisque delicta, contemplantur ac miseriam, ut ita se ipse cognoscat, & cognoscendo humiliet, & humiliatus opem imploret ab eo, qui humilibus dat gratiam Christo

IESV.

(o)

Aaaa 2

De con.

De confidentia, & magnitudine Beneficij
redemptionis humane, cui illa
immutatur.

Post virtutes supradictas dicendum de spe ac fiducia in Deum, quæ una est trium Virtutum Theologicarum. Quare etiam *Aula* noster magnificè de omnibus sentiat virtutibus, & vi ac gratia valeat, ad eò invitandum, enituit tamen in epistolis laudando confidentiam in Deo, & eò impellendo. Apparet hoc ex eius Epistolis: quæ maximè partem consolatoriarum sunt, ideoque hac usus Spei virtute infirmos erigit atque imbecilles, affectionibus ac peccatis onultos, & siccos spiritualiter Dei carentes præsentia. Apud quos firma ne sit fides, atque constantia, explorat. Esi verò multa suppetant è sacris literis ad animum hac virtute addendum: *(per patientiam enim, ait Apostolus, & consolationem Scripturarum spem habemus.)* principem tamen hic locum tenet ingens passionis Dominica beneficium. Constat enim quacunque perpelus est Christus & commertit, nobis commertuisse. Nullius enim ille indigebat. Labores ac dolores illius erant, fructus verò illorum nobis in lucro acceperunt: quibus pignoribus turò remedium malorum nostrorum sperare liceat. Hoc itaque medio vitur *P. Aula* in consolatorijs Epistolis quas ea scribit vi & vigore rationumque momento, ad infirma corda confirmandum, vt dicere merito cum Propheta queat: *Domine dedit mihi linguam eruditam, vt sciam sustentare verbo eum qui lassus est.* Id agit Epistola quædam, quam apponere non grauabor ob singularem dicendi vim & copiam, & ob mysteria quæ tractantur, vt confidamus: adeò vt nemo tam pusillanimus sit futurus, & si petra durior, qui his lectis literis non excitetur. Et apparebit etiam Christiano Lectori, quo lumine hic *Aula* à Deo sit illustratus ad beneficij expendendam magnitudinem ac mysterium redemptionis nostræ, qua de hic agitur. Hæc autem rara Epistola, solatijsque plena non ad Dynastam aliquem missa est, vt propterea subtilius ea de re scribendum fuerit, quam ad vulgares homines: sed ad mediocri fortis hominem est missa, & solatio huius Deus gemmas hæc submisit: penna corrente & exarante papyrus ea velocitate ac promptitudine, quasi alius dictaret, & exciperet alius. Hic etiam clarè videbis veram esse hanc Salomonis sententiam: *Cogitationes, inquit, robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est.* significans nimirum eos qui feruidè ambulare contendunt ac diligenter viam insilire perfectionis, quo plus in proposita re proficiunt, tanto lux maior atque intelligentia datur: vt cernis in hac Epistola plena sententiarum piarumque considerationum ad ædificationem nostram & robur. Eius hoc est principium:

Prou. 27, 6. Cate iram exiltimes qui verus est amor. Vt enim odium blandiri solet, ita & amor rixari & caligare. Et meliora sunt, ait Scriptura, *vulnera diligenti quam fraudulentæ oscula odientis.* Iniuria itaque afficimus qui amoris præcordijs nos reprehendit putare odio nos prosequi. Meministi inter nos Patremque æternum mediatorem esse Christum: cuius nomine amamur, & tam arcto colligati vinculo sumus, vt dissolui nequeat, nisi homo flagitijs id rumpat. Adeòne citò excidit IESV Christi sanguinem clamare & misericordiam efflagitare? Quin & clamorem adeò esse vocale vt peccatorum nostrorum vox non audiat? Nescis si peccata nostra viderent, Christo IESV ad illa expianda moriente, mors eius pauci valoris esset, quòd peccatum extinguere non posset? Nemo sane parui æstimet, quòd tanti fecit Deus qui in solum & supra solum

accipit ex parte sui pro omnibus mundi peccatis, & mille, si essent, mundorum. Igitur qui pereunt, non redemptionis defectu pereunt, sed quòd commodum capere recusent solutionis, idque fide & Poenitentia, & sacræ Ecclesiæ Sacramentis. Sit itaque cordi infixum tuo redemptionis nostræ negotium, Christum assumpsisse quasi proprium: qui & peccata nostra sibi imputat ore Dauidis regis: *Longè, inquit, à salute mea verba delictorum meorum.* Veniam postulat eorum quæ non commisit: & visceribus caritatis ad se accedentes amari cupit, quasi sibi cuperet: & vt petijt, ita impetrauit. Dei enim ordinatione nos & Dei filius vnus sumus, vt ille & nos amemur; nos & ille inuisi sumus. Cumque ille inuisus esse non debeat, ne nos quidem si ipsi incorporamur fide & caritate. Imò quia ille amatur, amamur & nos: nec immerito. Quid enim nos amatur quàm vt doleamus illum esse inuisum. Amat Pater filium magis, quàm peccatores ad se conuercentes horreat: vt quæ ille amabilis suis, Patri dixit, hinc autolans: *Volo Pater, vt ubi ego sum & illi sint mecum.* Me enim offero pro peccatis ipsorum, vt quæ vnus mecum fiant. Maior caritas minus superat odium, & amatur nobisque ignoscitur, ac iustificamur, magna quæ spe sustinemur, fore vt non deleamur, ubi tam arcto sumus amoris vinculo colligati. Quod si infirmitas nostra nimis percellatur angoribus Deum tuorum oblitum esse, vt tu: solatium Deus adfert, sic per Prophetam Eisaian verba faciens: *Numquid obliuisci potest mater infantem suum, vt non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblitæ fuerit, ego tamen non obliuiscar tui: In manibus enim meis scripsisti te.* O Scripturam validam: cuius penna sunt clauis duri, atramentum verò scriptoris sanguis est, charta autem propria caro: & sententiam ita pronuntiat. *In charitate perperam dilexi te, ideo attraxi te miserans.* Certè scriptio ista magni est æstimatione, præsertim anima sentiente se dulcedine boni propinqua trahi, quæ signa sunt amoris perpetui, quo elegit nos & cõplectitur Deus. Quare noli offendere, aut spiritu turbare ob aduersa quæ incidunt: Omnia enim manibus Dei dispensantur, quæ pro te (en amoris erga te argumentum) manus cruci affixæ sunt. Et post non longe sic loquitur:

Cumque Deus imperarit, ne vnquam animo deficiamus, accedamus cum fiducia promissorum, & subsidium expetamus: certè non negabit. O cara sorori si consideres quam cari, quantoque in pretio in Dei conspectu sumus: aut videas quàm nos intimo in corde suo collocarit, dumque veremur ne abiecerit nos, quàm tunc propinqui sumus. Benedictum sit Christi IESV nomen in sæcula, qui, vt verè dicam, spes nostra est, nulla vt res nostra timorem queat incutere, quantum ille securus reddit. Reddar licet ex denoto tepidus, celos perambulem, & abyssum inferorum penetrem: ambiam peccata commissa, futurorum pavor occupet, demones me accusent, laqueosque obijciant; homines terreant, ac persequantur; minitentur inferorum cruciatus, ac periculorum myriadem opponant, dum gemitu peccata expio, & oculos attollo, Christum veniam deprecando, mitis ille & benignus ac misericordia plenus, meique ad mortem visque amans, desperare non debeo cum tanti me faciat, vt Deus pro me ad mortem sit traditus. O Iesu securitatis portus ijs qui tempestatum fluctibus agitati ex animo ad te confugiunt? O fons aquarum viuientium, ceruis telo confixis, insequentibus canibus spiritualibus, hoc est, demonibus atque peccatis! Tu perfugium iucundissimum nunquam deficiens pupillorum præsidium, & viduarum patronus, refugium firmum in petra erinaceis spinis peccatorum plenis, qui cum suspirijs atque indul-

Matt. 14. 23. *dis in montem orare pro illis.*

indulgentia desiderijs ad te confugiant. Defendis nimirum ab ira Dei tibi subditum. Iubes interdum discipulos, ut altum mare sine te petant & ablaentur suavi tui sermone: teque absente in pelago procella exsurgant, ut de vita periclitentur: at tu non obliuisceris tuorum. Dicit ut a te discedant & *ascende* in me & per me vobis suppetunt: quia non mihi soli acquiesci: cum enim carnem assumpsi, vobiscum, ut vos participes redderem dolori, ieiuniorum, sudoris, ac lacrymarum, mortis quoque, nisi per vos steterit. Qui tantas habetis diuitias, inopes non estis, nisi si scientes ac prudentes improba vestra vita eadem dissipetis. Animo deficere caute: non ego vos deferam, tametsi probem: Vitrum estis fragile, sed mea vos proteget manus. Imbecillitas vestra fortitudinem meam auget: Debilitas vestra robur meum maius ostendit. De peccatis ac miserijs vestris bonitas mea magis magisque enitescit atque misericordia. Nihil sane noxium esse queat me amanti & confidenti mihi. Caue humanitus vestro arbitrio sentiat, sed viua fide cum dilectione, non signis externis ac fide, sed ex corde: quem amorem, & cor dilataui in cruce pro vobis, ne dubitetis vos amari ex mea parte, cum tot opera dilectionis cernatis foris, atque adeo cor tam confixum intus vestri amore. Quo modo me subducam ab ijs qui me ad honorandum querunt, cum & occurrerim eis qui me ad mortem inuestigant. Obruli me catenis & funibus quibus colligabar: & me brachijs subducam & cordi Christianorum quibus quiesco? Flagellis commissi me & duræ columnæ, & me animæ negabo, quæ mihi obediunt? faciem meam non auerti à percutientibus me, & auertam ab eo, qui felicem se æstimat contemplari vultum meum ut adoret? Quæ hæc tam exilis est fiducia videndo me sponte mea lacerari manibus canum amore filiorum, dubitantibus filiis, si eos amatus ab illis? Ecce filij hominum, dicite deinceps qualem contempsisti, qui me adamabat? Qualem deserui qui me ad se vocaret? Quem fugi, qui me quæreret? Cum peccatoribus edebam, vocabam, iustificabam segregatos & inquinatos. Molestus fui ijs qui non quærebant me. Quæro igitur ab omnibus, quæ causa est suspicandi obliuionem meorum, ubi tanta suppetit diligentia amandi & ostendendi amoris? Et si quando dissimulaui, non amitto, sed tego amorem: aut amoris gratia erga res conditas, quibus rebus nihil vtilius quæ sua ignorare, Deoque transcribere. In hac sane ignorantia scientia est sita: à qua dependens firma est: ut eidem seruire regnare est. Satis hoc illi sit, non in alijs situm esse manibus, quæ meis, quæ sunt & ipsius, quando eius gratia clavis ac cruci eas commisit: imò magis sunt quæ ipsius manus magis enim illius cesserunt vtilitati quam propriæ ipsius. Utque sui amore liberem, & meo stet iudicio veluti in tenebris colloco, se ipse ut ignoret. Verum si fidat nec à meo discedat seruitio, liberabo eum, & glorificabo eum, & quod promissi implebo: *Esto si. Apoc. delis usque ad mortem & dabo tibi coronam vitæ.* Recitavi adhuc Epistolæ verba, quæ quod proposueram antea satis exponunt.

*De Crucis Christi mysterio singularis
Aula notitia.*

Vidimus hætenus quid Dei seruus *Aula* senserit de fiducia in Deum habenda, in quibus cõsultat, ut epistola iam recitata explicat. Cuiusque alijs rebus varijs sancti Pauli imitationi studebat (quem Apostolum tanquam magistrum & imaginem sibi ad imitandum proposuerat) sic & amulari in mysterij huius redemptionis humanæ per Christi cognitionem cupiebat. Quæ quidem cognitione Apostolus gloriabatur, ut diceret: *Non indicavi me scire aliquid inter vos, nisi IESU M Christum, & hunc crucifixum.* Et si verò admiranda & arcana in tertium raptus cœlum teneret, & audisset verba que non licet homini eloqui, nihilominus negat se aliud scire extra Christum crucifixum, non

1. Cor. 2. 2.

2. Cor. 12. 2.

Granat. Opus. spirituale.

Aaaa 3 quod

Theologia
duplex.

In Crucis
mysterio
Theologia
perfectissima.

Tit. 2. 14.

1. Cor. 2. 2.

1. Cor. 2. 2.

Matt. 12. 14.

Aquila qui-
bus rebus
Deo potissi-
mum opera
addiderit.

præterea sciret nihil, sed quod ea quæ sciret, nihil
esset ad hanc scientiam comparata: aut verius
quod in isto redemptionis nostræ mysterio sciret
quantum opus esset ad salutem, quod totum com-
plectitur & pertractat Theologia Christiana, hæc e-
nim scientia duas complectitur partes, vnam specu-
lativā, quæ maximè de Dei agit cognitione: Altera
practica est, quæ de virtutibus agit eisque contrariis
vitijs. Et quidquid duæ hæc complectuntur partes,
perfectius Crucis mysterium nobis exponit, præ li-
bris omnibus quotquot hodie in lucem prodierunt.
Quid enim, obsecro te, magis, me erudiat, siue de
Dei bonitate, siue de alijs Dei attributis, quam in
cruce mori voluisse pro salute humani generis. Et, si
verè idem dixit Apostolus, *Christum semetipsum de-
disse pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, &
mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bono-
rum operum*: (hoc est hostem peccati, & virtuti de-
ditum) quid scribi efficacius potest ad peccata evi-
tanda, virtutesque amplectendas, quàm Deum ip-
sum, è caelo in terram descendisse, mortemque crucis
propterea obiisse. Rectè itaque Apostolus dixit, ni-
hil se scire quicquam, præter Christum crucifixum.
In isto enim perfecte nouerat quantum salutis ac san-
ctitati necessarium esset.

Quanta verò lux & cognitio. *Aquila* de hoc my-
sterio fuerit, nescio quibus verbis exponam. Verùm
qui attentè notarit quæ in supra scripta epistola cō-
tinentur, multa de hoc Redemptionis mysterio co-
gnoscat: hoc est, de Dei bonitate, dilectione, & mi-
sericordia, quæ in illo enitescit. Item remedij magni-
tudo ac solatij salutisque quam nobis peperit: & quæ
causæ nobis ad amandum illum oblata, & ad ser-
uiendum, atque illi confidendum. Verùm enim uerò,
maius isto argumentum suppetit, nimirum in om-
nibus eius Epistolis foras hæcenus datis, numero
amplius centum & quadraginta, nullam esse quæ
non potissimum ratiocinetur ac speculetur de
mysterio redemptionis humanæ. Poterit itaque iu-
re merito cum Apostolo dicere, *nescire se aliud, nisi
Christum crucifixum*. Cumque sic illud verissimum,
quo abundet cor, ore eructari, satis apparet pectus
eius Christo plenum fuisse, cū talia ore assidue pro-
ferret. Sæpenumerò itaque dicere illum memini,
duabus potissimum rebus operam suam DEO ad-
dixisse: puta, *homines ut humiliaret, & Christum
glorificaret*. Et sanè præcipuum studium, conatus, at-
que contentio in concinando fuit, auditores ad hu-
militatem inuitare, dum abyssum altissimam prop-
riæ cognoscerent vilitatis; magnificare contra &
ad cælum vsque attollere gratiam atque remedia,
& per Christum bona nobis acquisita. Itaque sapius
mortificans & veluti annihilans hominem miseria
sua cognitione, continuò immutat, & quasi reuocat
à morte ad vitam, roborans fiduciam explicatione
summi beneficij Redemptionis: docens maiores
suppetere causas lætitiæ ac fiduciæ cum Christi me-
ritis, quàm ut in omnibus mundi peccatis animum
despondeat, sed quādo Deus luce collustraret & co-
gnitione huius mysterij, suo deinceps dicam loco.

De consilio & discretionē spirituum, quam
Aquila tenuit.

IN officio ac munere perfecti concionatoris, qua-
lem adhuc descripsimus, teneat necesse est præter
supradicta Consilij & discretionis spirituum do-
num, in tanta negotiorum mole, quæ passim incur-
rit. Habuit sanè dona noster integrè Ecclesiastes,
Multi enim vndiq; affluebant consilia postulantes,
& in conscientia dubijs definitiones.

Ne literis scribendis in hoc genere deesset, hac v-
sus est arte, ut in conclavi paxillo penderent nomi-
na personarum accituum, qui ad se literas darent,

& sic singulis satisfactum cupiebat. Accedebant qui-
dam, ut pia mentis ædificationi vitia ex illo accipe-
rent. Cuius concursus gratia lepidè de illo dixit, so-
rum videri aut panegyrum, quo mercandi gratia
conuenitur: aut aduocati similem, à quo consilium
consultor capiat. Centesimo enim miliari inter-
dum ad illum excurrerant, ut vitæ rationem mo-
dumque ab illo discerent. Religiosam vitam ut ini-
rent suasit nonnullis vel familiam aliquam mendi-
cantium monachorum adirent. Alijs ut uxorem du-
cerent, auctor fuit: quibusdam, ut sacris initiaretur,
alijs aliud suadebat, prout res & deliberatio tulit,
neque his molestis congressibus defatigabatur, imò
ut sedulus operarius hanc esse Concionatoris laudè,
prædicabat quam plurimis posse prodesse. Si dum
cibum caperet, accederet, tamen si fortis humilis
mensa relicta aures dabat: & hæc mirantibus dicere
solebat: *Equidem non sum meus, sed eorum qui mea
indigent opera*.

Illud sanè memorabile de re grati consultum ad
precandum Deum plerumque confugere solitum.
& consultori, ut idem faceret, suadebat. Prudens e-
nim vir, & in scripturis scrutandis versatus, scriptū
esse meminerat: *Cogitationes mortaliū imolæ, & saluti
incerte providentiæ nostræ*: Salomone quoque dictū
repetebat: *Multa hominis afflictio: quia ignorat præte-
rita, & futurum nullo scire potest nuncio*. His sapienter
cognitis futuros euentus soli Deo notos esse sciebat.
Periculosum itaque esse de futuris iudicare, nisi Deo
Opt. Max. precibus commendatur ab vtriusque, qui
consiliū aut darent, aut peterent. Laudare hic solitus
erat regis Iosaphat auream illam sententiam: *Cum
ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus
residui, ut oculos nostros ad te Deus dirigamus*. Recor-
dabatur & erroris à Iosue ac populi principibus cō-
missi, cū Gabaonitas in castra recipissent. Scriptu-
ra verò erroris causam commemorat, quod suo vsi
essent iudicio, Deo prius non consulto. Quamobrem
Aquila in rebus arduis ad orandum se recipiebat.

Consultuit illum fortè quidam, nec responsum
placuit. Postridie verò rite confessus sacram sumpsit
Synaxim. Post vbi se meditando collegit, intus au-
diuit: Mihi tua voluntas & mihi, o homo, tuum iu-
diciū: itaque non decipieris. Hac re cognita po-
stridie eius die ad Aquilam redijt, ut quod in rem ef-
fer suam, definiret, certus ratum se habiturum. Neq;
verbum fecit de mentis cordisque motu post com-
munionem, sed tandem narrando explicauit.

Ut verò consilij donū largitus illi Deus est, sic &
discretionis spirituum: quæ de re exempla suppetit,
quæ referre possem, ut non esse res diuinas quas vul-
gus opinaretur. Sensit itaque res Magdalene, Crucis de Cruce
à dæmone esse, idq; tunc definiuit, cū per orbem ter-
rarum eius divulgaretur sanctitatis opinio: dumque
Cordubæ vertaretur, ut eam videret, adduci nun-
quam potuit.

Accidit & religiosam virginem Theresiam Iesu,
hoc sæculo satis cognitam, Dei famulam, et in initio, à
multis spirituum eius ignorantibus, conuictis proci-
fiam, oppugnari se videns à multis, ad fidei Qualitatem
se contulisse, rem omnem exposuisse, ut exami-
naret. Respondit ille, Inquisitionis officium esse hæ-
reticos castigare qui accusarentur, verum sciret in Theresiam
Barica Dei seruum esse, Aquilam designans, in rebus
spiritualibus valde exercitatum: scriberet itaque ad
illum de vita sua, & quicquid respondisset, conten-
tus eo viueret. Paruit illa, & re bene explorata lon-
gam misit epistolam, ut tranquillè ageret, neq; hic
fallaciam dæmonis latere, sed Dei opus esse. Quam
epistolam non apponā, quia longior est, & de spiri-
tualibus ac delicatis tota est rebus, quæ ad omnes
non pertinent.

VITÆ

VITAE M. IOANNIS AVILÆ BÆTICI,

LIBER II.

De proprijs eius virtutibus.

HIMVS hactenus, quoad eius à me fieri rudi Minerva potuit, de virtutibus *Ioannis Avilæ*, vt Ecclesiastæ à Deo concessis : nunc de proprijs eius virtutibus agendum esse videtur. Equidem non ignoro, priori

libro de his ipsis virtutibus illi proprijs potius tractandum fuisse naturæ ordine, quo cuiusque propria pramitti ijs quæ sunt muneris cuiusque solent ac debent. Hoc enim ordine natura in plantis ac stirpibus producendis vititur, quæ fructum non prius quàm creuerint & adoleuerint, ex se proferant: neque animantia simul atque nata sunt, sed vbi maturam acceperint ætatem, generant. Verum enim verò non hic eam tenemus methodum, quod propriæ ipsius virtutes, de quibus hic agitur, ab illius quæ spectant ad munus Concionatoris multum dependent; etsi, verum vtfatear, hæ vicissim etiam ab illis suo modo dependent.

Deprecatione.

DE donis quæ Deus suis elargitur, oratio est ac precatio, vt ipse Zachariæ Propheta ore pronuntiat: *Effundam*, inquit, *super domum Dauid & super habitatores Hierusalem* (quæ est Ecclesiastæ) *spiritum gratiæ & precum*. Hoc illi donum largitus est Deus, qui magister & commendator huius virtutis ac eiusdem necessitatis exitit: adeoque ad virtutes consequendas duxit necessariam orationem, quantum ad fructus proferendos imber terræ: ita enim Propheta iudicabat, cum ea careret, & Deū alloqueretur: *Anima*, inquit, *mea sicut terra sine aqua tibi. Velociter exaudi me Domine: desecit spiritus meus*. Qui verò auct cognoscere vbi orationem commendat *Aula*, legat cap. LXX. tractatus in *Audi filia*, cognosceret quid de ea sentiat. Verè enim fundamentum est ac basis vitæ spiritualis, quod ex officio suo semper diuinam postulet gratiam, quæ anima vitæ est. Tamen verò Sacramenta Ecclesiæ, potissimum verò Eucharistiæ, gratiam conferre queant, id fit quando recipiuntur tempore debito: Verum oratio omni tempore & hora interdiu & noctu, & vbi que locorum gratiam potest conferre. Hac de causa & ob fructus multiplices hinc enasci solitos eam valde commendabat cum concionando, tum sacris epistolis ab ædificatis. Quod autem alijs commendabat, magis ipse seruabat, cumque ipse familiariter hac ipsa de re cum illo agerem, affirmabat quibus concionaretur diebus se tot vallatum negotijs, duas quotidie horas manere oratione tribuere, totidemque sub noctem: idq; homini iactura. Ad vndecimam enim noctis cubitum cōcedens, tertia matutina surgebat, ita orandi tempus suppetebat. At vbi morborum vis (de quibus mox agemus) ingruerat, neque adeo frequenter de superiore loco verba faciebat, tum meditationi tempus id accedebat quod concionibus decebat. Ita e-

nim imbecilli valetudine antemeridianum tempus ad secundam vsque pomeridianam cum Deo colloqui assuetus, etiā sacris operabatur cum pateretur ægritudo. Quo tempore nulla tamen si grauius admittebat negotia, sed à secunda ad tertiam vsque ad se venientibus sui potestatem faciebat: à sexta verò ad decimam vsque se colligebat, & cum Deo super animi rebus colloquebatur; vt & de alienis. Erant itaque assidue eius vigilie doloris plenæ ac gemitus super populi peccatis. Illud sæpe in ore habens, imò deplorans, paucas esse viduas qualis illa in Naim, quæ mortuos deplorarent filios: hoc est, paucos sacerdotes gemere tot peccatores in peccatis mortuos. In his vigilijs numerabat feriam quintam & sextam. Dicere enim solebat; cubitum qui concederet ac dormiret solidam noctem feria quinta cuiusque hebdomadis, qua vinctus Saluator noster est, nocte adhuc illa pacta feria sexta qua mortē oppetijt, hūc non satisfacere magnitudini tanti beneficii. Hortabatur præterea ad Christi meditandam Passionem, de qua egit diuinitus, in aureo illo supradicto commentario in illud Psalmi quadagesimi quarti, *Audi filia*, & vide: allatis pijs ac deuotis meditationibus, & enumerans fructus qui ex hac meditatione solent colligi. Accedebant hunc Religiosi sapenumero ac varij status homines, vt de hac ipsa orandi virtute conferrent. Vbi illud admirandum quàm ab eo lati plerique discederent, Deum interim laudando, qui tantam affulserit lucem materiarumque copiam ac iudicium, & consilijs dandis, & commostrando viam maximè tutam, monendo etiam quæ subesse queant pericula. Consilium autem doctrinæque eius frequens est, vt ad præcandum accedamus, audiendi potius quàm loquendi gratia: vtque voluntatis affectus & exerceatur magis, quàm intellectus speculatio intendatur: quem intellectum dicere mihi solet vt stolidum alligabat, ne inter orandum ratiocinaretur. Extat eius epistola ad Sacerdotem quemdam hoc simili vtens: aliud esse cum Rege colloqui, aliud verò reuerenter & cum metu coram illo fisci. Diuersum itaque cum Deo colloqui & reuerenter eidem apparere amica voluntate ac timore eius ac respectu. Ratio hæc facilis, pia, & prompta ad singularia Dei dona recipienda, si hydropici illius Euangelici exemplo coram Christo sistatur sanitatis integræ beneficium præstolans.

Eius modestia in usu familiari.

QVemadmodum vitium nunquam solum est, sic nec virtus est, quam non altera comitetur virtus. Quare ex oratione promanabat modus & hominis exterioris constitutio, arsque agendi cum hominibus. Nec enim horologium adeo ad numeros punctaque decurrit, horasque sonitu edit, quàm huius vitæ ratio. Imò huc est perfectionis deductus, vt cum Beatis non facile mutationi obnoxij participaret. In tanta enim negotiorum molestia ac personarum, quibus vteretur, varietate, vultum non mutabat, serenus perpetuò aspectu apprensus,

Aaaa 4 idque

Viam quomodo
expende
18.

Gratias
Aula.

Iob. 29, 24.

idque à sui collectione hominisque interioris compositione manabat ad exteriorem. nihil enim altas intrinsecas egisset, facile alterari committarique potuisset in tanta rerum agendarum copia. Versabatur interdum decem aut duodecim diebus in collegio Patrum Societatis Iesu Montillæ, quo tempore solitam seruabat modestiam serenamque gravitatem imitatus S. Iob constantiam, cum de se diceret: *Lux vultus mei non cadebat in terram*, significans de gravitate nihil demitti, ac vultus modo, quamvis multa incidere. Id cum quidam Sanctus Sacerdos observasset, ratus eam ab illo gravitatem servari, ceteris ut exemplo præluceret, & domestico cuidam ipsius discipulo referret, opinionem mox mutavit, cognito familiari id *Aula* esse ac perpetuum vultus ubique servare constantiam, ut domus etiam frequentans alienas, imò quod admirandum magis, lectulo ex morbo affixus eundem serenum vultum præ se ferret, habitu iam tempore acquisito. Quid de oculorum dicam modestia. B. Vincentius Tractatu vitæ spiritualis, religiosis suadet hominibus ne oculos longius projiciant quam crucifixi Domini imaginis est intervalum. Id quasi in Vincentio legisset, ita servabat, adeo modicè lumina extendebat. Cordubæ cum esset, cum Patre quodam bene cultum ingressus hortum, ubi multa spectata digna occurrerent, & ille vultum nihil mutaret pristina gravitate, cum à comite illo, ut huc & illuc oculos conijceret, invitaretur, miti suo ingenio de more respondit. *Nihil hic ad me pertinet*. Hoc idcirco dixit, quod cum cor ad Deum precando tolleretur, rerum creatarum minime consideratione uteretur, mysterium Christi potius tunc adhibens. Si in hac vita Deum nisi ex effectis cognoscimus, quenam præstantiores Christi Incarnatione, ut quis ad cognitionem summi Dei perveniat? Verum qui nondum lucem sunt adepti, qua mysterium illud cognoscant, hi rerum conditarum pulchritudine mentem ad amandum cognoscendumque conditorem incitant. Itaque sic ijs suadebat, qui sacra scripturæ scrutandæ darent operam, potissimum ei parti vacarent, quod filij Dei Incarnationem, ut ceteris paribus, utiliore evoluerent.

Eccl. 19, 26.

Prov. 27, 19.

Ephel. 3, 4.

Verum ad rem ut redeam, cogitanti mihi qua ratione verbis explicarem vultus *Aula* honestatem, venit in mentem simile hoc pictorum qui tabellam militum coloribus sinistra tenent, trium imò quatuor interdum colorum, hinc alium inde miscendo temperant quo pingant. Idem mihi videtur non sola huius forma ac figura virtutem unam representari, verum plures mixtas. Gravitatis enim in illo perspecta, ea que non sola, sed comitante humanitate, mansuetudine ac facilitate non ficta. Hæc enim quibus prudentia peritus oculos in illum conijciens facile animadvertet. Scriptum est enim: *Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu facies cognoscitur sensatus*. Et alibi Salomon ait: *Quomodo in aqua resplendet vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus*. Oculi enim nostri fenestras sunt instar, per quas animi affectiones, perturbationesque cordis apparent. Neque minor eius in verbis modestia quam in ceteris relucebat. Locosum enim verbum & distertum non iaciebat. Itaque intelligebat illud Apostoli, *securitas que ad rem non pertinet*: quod sic exponere solitus, ridicula ad vitæ Christianæ gravitatem nihil pertinere. Ritus eius talis, qui ut de B. Bernardo refertur, calcaribus magis indigeret quam freno. Equidem testis sum huius rei oculus nisi enim familiaris eum nollem, quam interdum visitando, falli sæpenuerò potuissim. Verum cum dies plurimos illo uteretur, ut supra dicere memini, communi versans sub tecto & mensa, ad-

mirabar frequenter eodem perpetuo semper vultu apparere. à cibo fere iocis indulgent homines aut in risum solvantur: illum verò nunquam animadverti à prandio vel cœna alio vultu, quam si à precatione surgeret. Hinc factum est omnes illo libenter uti solere, idque reverenter & honoris significatione neque hi solum familiares, sed & nobiles atque antistites quos venerabatur. Frons enim, ut ita dicam, inscripta quid intus lateret proferebat. Vnde in ore illud frequens plerisque fuit: *Hic solo nos affert ad pietatem commonet*.

De Paupertatis virtute.

Evangeliæ prædicationi quam coniuncta paupertatis virtus sit, Servator ipse declarat, ad Evangelizandum mittens discipulos. Quamobrem, ut antea dicere memini, nolite hic Ecclesiastes, cum se huic muneri destinasset, initio omnibus bonis hereditate acquisitis abdicavit. Præterea nihil unquam possedit, nec accepit dum viveret præter paucos libros & ad sacrificandum necessaria. Memor adhæc Christum Dominum quem adamarer, nudum de cruce pendisse, quod reliquum servabat discipulo cuidam, tabulis publicis legavit, sexennio antequam vita abiret. Sacerdotia Canonicorum etiam precario oblata constanter recitavit, & in aulam regiam ob vitæ innocentis famam doctrinamque evocatus modeste semper eo proficisci refugit. Tamen verò maiores in aula fructus colligere posset, quod ibi iustitiæ fons, reique publicæ administratio sedem habeat, communi tamen servare istic utilitati noluit, ne solitudinem in discrimen, in tanta negotiorum mole quibus autici vivunt obnoxij vocaret, vsus consilio quod suis Ecclesiasticis dare solebat, hac plerumque vsus formula: *Liberos plures quam lacte alere possumus, aut negotia quam sustinere queamus, ne appetamus*. Quæ se alebat potissimum fides exiit ac fiducia constans providentia paternæ in Deo Opt. Max. Exponens itaque Cordubæ Clero Theologiam, exhibuit Biblia exilij forma secum gestare solitus, apertoque libro Evangelij in illum locum incidit: *Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adicientur vobis*. Notasse se vult dicebat locum, & verbis Christi ac promissis frero, numquam suæ vitæ necessarium quidquam illi ad hanc diem defuisse. Cui rei firmatæ mihi semel retulit; si quis Genuensis trapezita scedula idem promitteret, cautum satis sibi opinaretur nihil unquam defuturum: quanto verò iustius fidendum Dei verbo, ac promisso Filij Dei, quod ad eod certum est, quod ipsa testatur Veritas; Cælum & terram transitura, Verbum autem Dei non item. Familiari item suo discipulo dicere solebat, Christum plane illud adimplèssè, quod in Evangelio promittit: *Qui reliquerit ea, quæ possidet, centuplum in hac vita accipiet*, ut nihil in vita illi defuerit, imò multa sit largitus, quibus alijs prodesse, opemque in necessitate adferre posset. Potuit itaque iure cum Apostolo dicere: *Eccce vivimus sicut egentes, multos autem locupletantes*: summa enim sollicitudine pauperum inopia succurrebat, & quidem in nosocomijs. Vixit enim vehementer ut Xenodochium Granatæ maximum non procul à cœnobio S. Hieronymi excitaretur? Quorquor item ab impura redire vita ad frugem vellent, Deoque obsequi, hunc sunt experti patronum, non modò animæ salutem, verum etiam corpori necessarijs. Equidem memoria teneo misam me quandam Granatæ quæ in melius vitam instituere certa, benignè ab illo accepta est, & necessaria vitæ illi curavit. Suppetebat enim illi Dei benignitate, voluntariam ditando paupertatem quam eius nomine susceperat. Neque spiritus paupertatis

pertate contentus, corporis etiam cōplecti studuit. Induebatur itaque vili cunica, veste attrita, nouam verò inuicis gestauit. Iussit & Galpar Granatenfis Archiepiscopus, vt famuli pileum furtim sublegerent, vel pallium vetus, nonumquē supponerent. Nobilis quoque matrona pietati addicta vetus illi pallium clam abstulit, & nouum vicissim reposuit. Cumque manē pallium requireret ingeminando illud: *Redde mihi pallium*: neque erat qui morem gereret, sperabant enim fore vt necessitati pareret: sed minimē suffecit: vigilia enim Natalis Christi sup pellicem, vt vulgo nominant, antiquo induxit vestimento, quo utebatur: itaque ad vespertinum abiit officium. Quo conspecto veterem illi chlamidem restituerunt. Interrogatus à discipulis quomodo Hispali concionari incipiens rem gessisset, nondum adhuc notus qui postea innotuerit respondit ille, tenuisse se calis cum Sacerdote vno, nemine famulante. Sacris item operaturus obuium rogabat, sacro se administrum praberet. Ad victum autem quod attinet, vesebatur ijs quæ per vicos venderentur, lacte, Punicis malis, ac frustibus crudis igni minimē appolitis. Pij aliquot tamen interdum elemosynā qua illa coemeret mittebant. Cubiculum & lectus, quæque domui vsui essent, pauperis odorem proferebant. Tantusque huius exitit virtutis cultor, memoriam repetens inopiam Christi Domini summē ab eo dilecti, qui natus vixit & obiit egenus ac nudus, vt & ostiatim elemosynam ac stipem querere optaret, tanquam verē pauper, nisi amici prohibuissent. Hinc cum illud aliquando apud illum referre, sanctum Franciscum adamasse suisque commendasse paupertatem ob bina eius bona: quod radix malorum, quæ est auaritia, sic rescetur, deinde quod contentus religiosus ijs quæ omnino necessaria sunt (quod rarò accidit) liber euadat & expeditus quod se meditationi rerum celestium totum impendat, vt potè qui cum terra nihil habeat commune. Adhæc ille respondit, non fuisse illam principem causam S. illius Patriarchæ, sed potius ingentem quo flagrabat amorem erga Christum, itaque videns illum nasci ac viuere perpetuò inopem, vt vbi caput reclinarer non haberet: præcipuè verò in cruce mortuū, ideoque viuere se nolle ac mori nisi quomodo dilectus eius Christus vixit mortuusque est.

De abstinentia virtute.

Abstinentia foror ac sociā est paupertatis neque enim inops lauros habet cibos, nec eos tolerat abstinentia, sic altera alteri opem fert. *Avila* autem abstinentia similis erat Apostoli, cuius hæc sunt verba: *Habentes alimenta & quibus regamur, his contenti simus*. Quare tuenda vitæ necessaria sumptus non tamen quæ gulam irritarent. Conuiuium itaque vocatus, & lauto conspecto epulo, dicere solebat: *Cogitaueram adferantur*, velci enim nisi affueris cibus nolebat, quantum corpori alendo in Prædicationis officio esset satis. In quibus & deesse sibi aliquid sæpe finebat, à Dei potius providentia, quam humanis adminiculis subsidia sperans. Granatæ etenim æger carnis indigens esu, Marchionissa Mondejar sermonum eius fructu partim conspecto, partim viri ex ageritudinis imbecillitate, dicebat carnis esum illi in Quadragesima indulgendum; ne quod maius minori amitteretur, cui ille me presentem sic respondit, se Concionatorem indies testari ac promulgare fauores & subsidia diuina, naturam excedentia; æquum itaque bonumque opere & re ipsa id testatum faciat, quod verbis prædicat? In multis Deo fretus quod in humanis remedijs incommoda interdum mali speciem habentia eueniant, vt verbi gratiā, Quadragesimæ ieiunijs, carnibus velci, qui abstinentiam de superiore loco prædicent. In cibis

quotidianis cauebat, illum cibum postulo, aut illi, dicere, sed quod ante positum erat, edebat, nisi, vt diximus, delicatè nimis coctus esset. Fortè cum apud nos cenaret, apposito cibo quodam, simulque falso pisciculo sardino, cuius esu delectabatur, Puer q ministrabat, ignorans (cutellā abstulit: ille solita sua mansuetudine nihil dixit aliud, quàm, *Fiat vt vis*. Simplex ea vox satis ostendit, quam resignatus esset, voluntateque subacta, vt ne cum puero quidem contendere vellet, aut iubere, nedum scutellam auferret. Si minister vir fuisset, equidem non mirarer, noluisse obseruari cibū aliquem à se appeti: verum in puero eam ab eo exhibitam moderatorem sanè admirandam.

Vinum bibebat non merum, sed mixtum, primoque gustabat, an satis aqua temperatum esset, memor beatum Augustinum se in Confessionibus accusasse vt verè humilem, vt longè ab ebrietate alienum, quod temperantiæ aliquando fines excessisset. Quamobrem *Avila* examinabat prius quod esset bibendum, sui vt compos maneret, neque in studijs ac quotidianis operibus deficeret. Nam, vt beatus suadet Hieronymus, post cibum & legere licet & orare. Verum à cibo quotidiano silentium tenere hortabatur: quod tunc frena linguæ laxare homines soleant, aut post cibum etiam contendere consueverunt.

De patientia in morbis tolerandis.

A his virtutibus ad difficiliores maiorisque meriti transeamus, vt in tolerandis rebus arduis ac difficillimis, in quibus virtutis appareret sinceritas. Quando Dominus hunc seruum care re patientiæ corona noluit, neque alia grassari via, quam crucis. Dicam itaque primum de patientia egritudinis, mox in tolerandis iniurijs, quæ patientia maioris sit meriti ac perfectionis.

Post quinquagesimum itaque ætatis annum morbis cepit conflictari. Nam fructum hunc cepit assiduè ad populum concionum, & longarum, quas ingenti spiritu ac seruire quibus corda commouebat, profudit. Hic enim interiora ipsius concutiebat, quibus humanum constat corpus, stomachi amiserat appetitum. Huic malo accessere renum dolores & arthriticus morbus, seu podagra, cum acutissimis morbis in brachiorum crurumque nervis. Ad hæc febribus acutis laborabat. Familiari cuidam discipulo, qui eum curabat, dicere solitus, melius secum agi, cum tam ingenti labore, quam cum febribus laboraret; potissimum verò quia Seruator noster ingentes pertulit dolores, febres verò multis diei horis occupatum tenebant: dolores verò acuti sex ferè horis pungebant. Quibus horis transactis Canonicas recitare horas, legere, & aures proximo dare consultantibus poterat. Hinc solet febres impedimenta nominare, dolorem earum nihil curans, sed temporum iacturam, quibus bona opera intermitteri solent, cuius grandiore quam doloris sensum præferebat. In dolorum summo gradu ac morborum illud in ore frequens fuit: *Domine auge dolorem, sed & patientiam*. Medicinam medici adhibebant, & qui adhibebant Lytanas recitabant, nec dolor cessauit, quos sic affatus est: *Fratres ita fiat necesse est, dum placet Domino*. Dolor vbi remisit, familiari suo narrat discipulo, nocte se quadam similiter laborasse, & fratres qui ministrabant, defessos, somno captos, & extincta lucerna, dum crescit dolor ne suos somno excitaret, solus tacite dolorem pertulit. Victus tandem vi doloris rogat Christum, auferret illum. Statim somno breui correptus, sine dolore euigilat & agonizans expers. Dixit autem suis: *Quo me colapho hac nocte Christus excepit!* Notanda sanè vox, & sermo, quem caro & sanguis non intellicant,

Quanta in Avilæ religio.

Morbi Avilæ.

Febres cur impedimenta vocauerit Avila.

Avila æger carnis in Quadragesima maceratus.

ligant, sed vir ille cognoscebat, intelligens quantum sit in doloribus meritum Patientia. Videbat etiam hoc postulando partem se meriti amississe, simul etiam agnoscebat a Deo se humiliatum, & imbecillitatis sensum sibi datum, quandoquidem ut infirmus unus recusabat. Sic & philosophando dixit aliquando, cum morbi vis virgeret: Deus profecto vique eo admirandus in agro delitescere, quantum in Concionatore in cathedra perorante. Scire qui volet quam diu morbis est conflictatus, respondeo, annos amplius septemdecim quæ res magnam mihi concitavit admirationem, persuasitque Deo placere dolores patienter toleratos, cum tot annos *Aula* munus Deo adeo gratum obuiisset, hoc est, Ecclesiasta, tantasque animas lucrificasset, totque formasset discipulos & auditores, studia promouisset, dies noctesque sudandi, & tantam laureolam sibi parando, quot animas peccati luto, extraxit, post tot merita, quando in senio post tot labores quiescendum esset, maiora illi pramia Deus destinavit, quam hactenus commiserat. In illis enim gustum atque solamen in his vero maxime percepit dolores. Vnde colligo quantum sit in laboribus meritum, quando plenam gratiam (quod auit Deus in huius serui effudit finem. Probat Seneca dolores & infortunia vitæ huius mala non esse, quandoquidem M. Cato ea perpessus sit, quem ille virtutis bonum esse existimabat. Quanto nos iustius idem dixerimus, quia tot tantaque adversa Deus huic famulo immitit. Deus non fert gratiam suam ac beneficia otiosa esse. Mercatores pectinâ in arca otiosam iacere nolunt, ubi nihil est lucri, sed negotiantur & permutant ut nummos augeant: sic & Deus sibi gratiam abundare videt, materiam exercendi talenti obijcit: neque maior lucris quàm ex adversis patienter toleratis. Ut enim Apostolus ait: *Id quod in presenti est momentaneum & levis tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis*. Inter innumerabilia huius rei exempla non postremum illud S. Laurentij Martyris suppetit, qui ter virgis cæsus immaniter, & varijs flagellis dicendo: *Iesu bone accipe spiritum meum*, vocem celitus audiuit; *Multa adhuc restant tibi certamina*. Hoc Deus pronunciat quod Martyrem ut fortem cognosceret, gratiaque plenum, ad maiora toleranda, & ne coronam amitteret augmentum patiendi vberiore materiam largitur. Argumentum verò dolorum hanc esse causam, cur a Deo servis suis immittantur, patientia est, & quia ei complacitum est in eis. Dominus enim piè in viroque suis consulit, labore simul & patientia, ut in *Aula* nostro iam ostendimus. Singulare verò illud, in medio morborum proximis prodelle qua posset non desisse, qua hortando velatas virgines in cœnobij, quarum curam gerebat tanquam sponsarum Christi, qua consolando & erudiendo plurimos quæ ad salutem necessaria, plurimas adhuc epistolas spirituales (in quibus gratia Dei plurimum valuit, ut & spirituum discretione conscripsit, quæ medicinam opemque in re necessaria spiritu adferrent, dolores mitigarent, quod essent ipsius manu conscriptæ. Sic enim vi quadam ac spiritu solari nouerat, animumque addere ipsi qui his indigerent subsidij. His occupatus in medijs doloribus atque ægitudine non hic substitit, sed & festis solemnibus potissimum verò SS. Sacramenti Altaris, vel B. Virginis (quæ festa religiosisimè colebat) cubitu surgebat, vires Domino largiente, qui & morbum indulserrat. Concionabatur plerumque octo conciones singulis octauæ Eucharistiæ diebus, idque tam valido corpore, ut æger minimè appareret. At octauo iam die elapso ægrotudo redibat, idque per annos aliquot obserua-

uatum & illud extrema vitæ conciones ceteris seruoore vehementiores vias esse.

De tolerantia in aduersis.

Etti verò hoc patiendi genus ingētis sit meriti, maioris adhuc aliud est, iniurias a quo animo perpeti. Quam virtutē ornare Deus in *Aula* corona voluit, suoque signaculo obliquauit, calicē propinans quem ipse haurit, dicens: *Non est seruus maior Domini suo: si me persecuti sint, & vos persequentur*, & si verba mea calumniati sint, calumniabuntur & vestra. Sic enim *Aula* vsuuenit, cum verba calumniarentur, & ad fidei Quasitores delata, dicerent salutis portam diuitibus claudere, & id genus alia. Iusserunt itaque Quasitores fidei Hispani dum causa expenditur, custodia eum claudi. M. Parraga regens collegij nostri S. Thomæ in vitis tunc erat homo literatus, grandi ætate, ac sanctimonia: cognita *Aula* virtute ac sanctitate, fructu denique ipsius doctrinæ, narrauit mihi consilium sibi datum testes examinare desineret, adferens illud, ut quis ad legitimam sui defensionem oppugnantem occidere potest, cum moderamine, ut loquuntur, inculpatæ tutelæ, sic & testes impedire se infamia notantes posse. Sed ne hac quidem ratione, neque alia adduci potuit, ut illo vteretur inuenio: affirmans se Deo niti, suæque innocentia, hac se saluum fore. Quandoquidem Deus, teste Augustino, nec amat, nec deserit præcipue in tribulatione. Imò in Psalmis ait de itselfo: *Cum ipso sum in tribulatione, exipiam eum & glorificabo eum*. Seruauit id accuratè in *Aula*, qui ex hac calumnia probatus, & fide plenus euasit, iubentibus Quasitoribus fidei, ut festo die in eodemque templo ubi predicare solitus erat, ad S. Saluatoris vasto templo & collegio Hispanensi concionaretur. In cathedra simul apparuit, tubis ac tibij ingens datus plausus ciuium magno solatio. Ut verò Saluatori placeret verba facere cœpit, auditores adhortans preces pro se calumniantibus funderent.

Verum ne hoc quidem tempore otiosus erat, nec oblitus eius Christus est, qui consolari solet eos qui pro nomine ipsius patiuntur, ut quemadmodum Propheta ait Regius, secundum multitudinem dolorum consolationes animam laetificant. De hac ipsa re familiariter aliquando mecum colloquutus dixit hoc tempore Dei benignum erga se extitisse, idque in pretio habere dñi mysterij redemptionis humane cognitionem tum suggereret. Hi enim thesauri sunt in Christo nobis ad sperandum & amandum, & animum in Deo exhilarandum, & læto animo perpeti aduersa pro illo; custodiam verò illam felicem sibi reputabat fuisse quod paucis diebus plusquam annis aliquot studiorum hoc mysterium euoluisset. Apparet igitur parem gratiam illi cum Christum præstitisse quam Hieremias Propheta. Hic enim veritatem publicè profitendo compedibus victus solatium Dei sentit cum ingenti ac læta apparitione, his verbis: *Clama ad me, & exaudiam te & annuntabo tibi grandia & firma quæ nescis*. Ostendit ibi institutionem Hierosolymorum post Babylonicam captiuitatem, mundumque reparandum Christi Domini aduentu, verbis sanè id grandibus eiusdem capit. XXXIII. exaggerando. Hic enim Dominus consolari suos solet etiam captiuos lumine alliciendo, cognitioneque redemptionis humane, quæ summæ religionis Christianæ Philosophia exiit. Non desuere persecutiones alia emulationesque. Nec enim frustra Saluator ait: *Si patrem familias Beelzebub vocarunt quanto magis domesticos*. Si inuidia eundem Dominum adeo pressit ut ad mortem deduxerit, animaduertit & hoc Pontius Pilatus, quod

Septemdecim annis morbis est conflictatus.

Dei cur amicis suis aduersa immittat.

a. Cor. 4. 7

Joan. 15.

Aula carceris manu capatur.

Psalm. 90.

Cum laudantur.

Psalm. 91.

Quod emulatum ex captiuitate reperitur.

Mat. 13. 12.

Mat. 10. 11.

Mat. 27. 11.

per

Patitur in-
uidios.

per inuidiam tradidisset eum.) Ecquid mirum eadē & familiares eius vrgeri. Rectē dixit Seneca Philosophus: Si nullo tibi inimicos facit iniuria, multos facit inuidia. Idem *Auila* vsuuenit: quidamenim Concionatores fama ipsius incitari & auditorum perspecta frequentia, itaque se negligi, aliorum felicem successum, iniuriam sibi interpretabantur, hoc verme inuidiae arrodente viscera, vt vipera quae matris vndenascitur ventrem perumpit. Tales qui repugnent plures in vita expertus est, potissimum concionandi initio; donec tandem virtutis exemplo inuidiam superauit. Attamen animi tranquillitatem propterea non amisit, pacemque semper seruauit, neque amulos verbis oppugnauit, imo quae poterat verbis placebat, spinasque cordi exemit. Adhuc quia nocere studebant res, hac illi bene merendi de alijs materia fuit. Norat enim (vt sapē ipse per epistolam scripserat alijs, verboque de superiore loco docuerat) proprium id esse filiorum Dei munus, petras in panem conuertere, & venenum in medelam, adeoque in virtute crescere quae alij decreverent. Ostendit itaque familiari cuidam discipulo, vtilitatem quam inimicorum amulatio animae suae peperisset.

De pietate eius erga B. Virginem.

Ad B. Vir-
ginem Ecclesia
confutatio-
nem magnā
pecuniae vim
colligit.

Agnum cum adamaret *Auila*, ouem quoque coluit genitricem, hoc est vt filij erat studio-
sus, sic & matris fuit. Tantum est enim filium inter & matrem vinculum, vt qui alterum amet, vtrumque amet necesse est. Filius enim eiusdem substantia vt homo & carnem a matre traxit, vt qui filium amet, matrem adamare sic necesse. Hinc granditatem, dignationemque B. Matris scrutabatur, ratiocinando ducto argumento a filij dignitate vt quo matrem cognosceret. Nam Catholica religio, omnisque adeo Theologia Christi Seruatoris exaltat Incarnationem supra humani intellectus vim & Angelici. Cum enim dimittere se Deus voluerit, humanam vt carnem nostram indueret, talem etiam genitricem esse oportuit quae nō dedecori esset, quin potius decus & gloria, hominem ex ea fieri, qui natus est, Dei filium. Vnde & dignitate vicissim matris cognoscimus: cum enim Deus matrem qua naceretur eligeret, talem esse decuit, cui honori quoque esset filium talem peperisse. Cognouerat id probe Ecclesiastes nos, vt hinc Virgini deditus ac deuotus extiterit. Apparet hoc, testaturumque reliquit concionibus quas ad populum habuit, suntque in manibus. Dicendum itaque hoc loco de hac eius deuotione non nihil. Verba faciens Granata rogatus vt pro concione populum hortaretur, vt elemosynas fabricam templi maioris, quae tunc exstuit in B. Virginis honorem cepta, iuuaret: cum inter alia dixit: Equidem adero fabricantibus & ingentem lapidem humeris tollam, qui ponetur fundamento templi in honorem Deiparae Virginis. Quibus verbis eam vim Deus addidit ceterisque adiunctis, vt magna pecunia vis supra quam dici potest, colligeretur. Inopes a pecunia, per auctionem sua distrahebatur ad templi architectionem. Quoties item idē repetebatur abunde collectum. Suadebat assidue concionabaturque ingenti spiritu de pietate erga matrem Dei. Virginibus virginitatem suadebat integritatemque, vt plurima seculo valere iussu, etsi in dignitate essent, seipsas castitatis voto obtinuerunt, aliae etiam religiosarum sese septis incluserunt. Hispali quid accidit? Princeps inter ciues vxorem tollere Zelotypus decreuerat. Consulit *Auilam* qui fortē occurrerat: & in proximum digressi templum hominem auscultabat, dissuasitque necem magna verborum vicumque nondum satis persuasisse vi-

deretur, hac subiecit: Doleo sanē me tibi consilia parum prodesse. Et quamuis audiendo fissus es, rogo tamen genibus aduoluaris ad hanc B. Virginis imaginem suppliciter rogando, hanc tibi animi affectionem auferat. Paruit ille, sensitque confestim remedium, dolorisque leuationem, vt mox *Auila* significauit: & vterque Deo gratias egit pro hoc singulari beneficio, odio iam sublato suspitioneque falsa vxoris.

Quam deditus Eucharistia Sacramento fuerit.

Diximus supra quo lumine intellectus mysterium hoc Incarnationis Christi cognouit *Auila*: eadem luce ac gratia donatus a Deo ad sanctissimum altaris Sacramentum cognoscendum. Neque id mirum quod inuicem hac nexa sint. Qui enim Dominus oblatus est in Caluariae monte, idē se in Misa offert Sacrificio. Admirandus itaque in pietate & cultu huius extitit Sacramenti: qui cultus augebatur solatio ac gustu panem hunc Angelorum sumendo. Et quamquam duo hac mysteria valde illum inuitabant, consolabanturque: incarnationis tamen fidem habebat & quidem viuam, sed Eucharistiae praefer fidem etiam gustum experimentumque quotidianarum consolationum ac fauoris Dei. Et hac quidem tanta fuere, vt concionando semel ingenuē praeedicaret, experientia se huius virtutis & effectus, quem Sacramentum hoc in anima operatur, non modō non difficile esse fidem diuini huius mysterij, imō & facilem ac periucundam. Cum sit autem vetus hoc verbum verum: *Narrat quisque vngesta in foro res est*, quo bene in hoc Sacrosancto Sacramento illi celsisset, sic & altissima grandi spiritu, de eius praedicabat dignitate. Neque contentus viuē vocis laudibus, conscripsit & centum amplius folia in Euangelium festi Eucharistiae: quae folia familiares eius discipuli possident. Neque solus hoc fruebatur cibo sermonum, sed & cum fratribus communicabat, id est, saepenumero hortabatur ad frequentandam Eucharistiae communionem, & eo quidem tempore cum rarissime vulgus communicaret. Quam ob rem aduersa multa perpeffus est & calumnias cum Antistitum, tum personarum quae a frequenti horrebant communione, non tanquam ob rem nouam (quandoquidem cum ipso cepit E. A. A. uangelio Apostolorum temporibus) sed quod hominum improbitas ac desidia nouam rem finxerat per se antiquam, maximeque rei Christianae vilem. Verum cum mundi sensu non regeretur *Auila*, sed veritatis spiritu qui cor eius occuparat, eodem ipso fretus spiritu seculi se fluctibus obiecit, procillas felices interpretans, hac de causa in se concitatas. Praeterea fidelium pietatis excitanda per octo Festi Eucharistiae dies concionari solebat, vt supra retuli, curabatque festi huius solemnitate augustam haberi vbique supplicationem. Adhuc dum Granata concionatur, quinta quaq; feria in sacratio templi maioris concionabatur de Eucharistiae Sacramento, quo frequens, etsi festus dies non esset, populus affluebat. Vtque pietas hominum cresceret, crebrō ad summos scripsit Pontifices rogando iuberet quinta quaque Septimane per annum feria hora recitarentur de sacrosancto Altaris Sacramento. Hortabatur & Sacerdotes familiariter ritum exponens, quaque reuerentia se ad celebrandum festum diem sacrum que compararent. Suos insuper hic discipulis ac concionatoribus auctor fuit, hortaretur concionando ad frequentem Sacramenti vsum: quo modo multos sibi adiunxerunt, animisque medelam attulerunt. Quo factum est, vt ipse sui que magna a Deo sint praemia consecuti. Verum enim verō ita frequentari iussit Sacramenta, vt ad vitam cuiusque ac mores respectum haberent, pro frequentantis cuiusque

Præter fidem
etiam gustū
in Eucharis-
tia *Auila*
habuit.

Scripsit in
Euangelium
festi Eucha-
ristiae.

A. A.

Per octiduum
venerabilis
Sacramenti
conciones
habuit.

Pro officio
corpore
Christi: qua-
que quinta
feria recita-
do iussit.

iussuque emolumento. Et sic prudens confessorius licentiam aut daret aut negaret communicandi. Per spicuum ex epistolis ab eo datis ad Ecclesiastas super hac re prudencia refertis ac iudicio, ut qui harum rerum magnum haberet experimentum.

Missæ celebrabat officium fuis tot lacrymis ac pietate, quam incuteret etiam audientibus. Ita sacris semel operatus discipulorum vni dixit: *Pro Missam semel bene peragere. Alias vero eidem dixit: Cum Missam celebrare desys, os aperire nollem.* Interpretetur hoc dictum quisque pro suo arbitratu. Refert D. Bernardus, *oris instrumentum cor euacuare posse*: & fortassis idem dixit, optans os claudere furni, ut amoris ignis, qui hoc Sacramento accenditur, foras non erumperet, aut idem dixit, quod pio homini videretur aliud quid indignum esse ingredi quod Deus iam intrasset. Solitus adhuc dicere, optante se ut dum viueret domum incoleret, in qua fenestra ad sanctissimum Eucharistia respiceret Altare. Sanè desiderium hoc est studio & amore natum: qui amor tum demum delectatur, cum re potitur amata. Nunc Deus voti compotem fecit, cum facie ad faciem videret: et si exultabat sub velo cernens quo nobis hic Christus appareret, quid erit absque velo in sua gloria ac pulchritudine facie ad faciem contemplari.

Dixit forte ei familiaribus vnus: *Domine, viam à Christianis vrbs Hierusalem possidetur, ut paulatim eo commigrare liceret, sanctisque illis locis emori, ubi Christus nostram operatus est salutem, audita re, solita animi pausa reposuit: Nonne habes sacrore eius desit. Sanctum Altaris sacramentum? Eius dum mihi venit uerum erga in mentem, quacunque in terris sunt fastidio.*

Nota singula
re eius desit.
hoc Sacra-
mentum.

Non hæc capiunt omnes nisi qui gustum habent, Dei benignitate, panis Angelici ac celestis, ac luce singulari illustrantur, ut ingentem Dei dilectione agnoscant, quam ostendit nobis in hoc Sacramento Altaris. Volens diuina maiestas, quæ in celis Angelos exultat, in terris cum peccatoribus degere, & in nostris habitare corporibus atque animis, ut sanctificet, similesque sibi reddat vitæ, hic innocentia, & post in gloriæ æternæ magnitudine. Hac enim re cognita non modò viuâ fide, verumetiam experientia necesse ac lumine singulari Spiritus sancti; mirandū non est, dixisse etiam *Anilam*, dum diuini meminisset Sacramenti, omnia se mundi fastidiare.

Magnus ei erat ardor quotidie comunicandi pane celesti: cumque agnitio gratia atque imbecillitatis quibus affligebatur opus esset ad secundā horā aliquid gustare aut ad tertiam in aurora, breue diploma à Pontif. obtinuit, ut ante illas communicare liceret horas. Quod breue diploma P. Salmeron à Paulo IV. Pont. obtinuit anno M. D. LVIII. beatissimum Patrem instruens super meritis ac morbo *Anila*. Qui illi concessit post decimam mediæ noctis sacris posse operari, aut sacrificantis manu synaxim accipere.

Pontifex ei
indulget ut
post duodeci-
mam noctis
horam cele-
brare possit.

Denique eo erga Eucharistia Sacramentum studio fuit, ut illi relaxationi & morbi leuamento esset pia conscribere. Cumque additus huic in primis esset Sacramento, sic erat etiam mysterio Incarnationis Christi, ac B. Virginii, ut iam diximus, dicere solebat, ut si per omnem vitam scribere de his tribus vellet rebus, argumentum defore nunquam. Idem & de Spiritu S. dicere solitus est, cum toties experiretur effecta atque animæ influxum, hinc illi nata deuotio est, ut ne de Spiritu sancto defuturum quod scriberet, nec de tribus supradictis quod prædicaret. Deuotio etenim ut à sanctis dictum Patribus, lingua est animæ. Cernas itaque si pia sit mens, pia plurima ex corde Deo proferri, quod alias non pos-

set. Nihil itaque mirandum, pium hunc *Anilam* erga supradicta quatuor, Eucharistiam, Christum, eiusque Matrem, ac S. Spiritum scribendi semper ac dicendi materiam abunde suppeditasse.

DE CONCIONIBVS SACRIS eorumq; fructu.

CAPVT IV.

DE iusto scriptum est eum instar esse arboris *Plal. 13.*
Ad aquarum riuum plantatæ: quæ fructum dabit in *Hecl. 17.*
tempore suo, & folia eius non deficient, & omnia
quacunque faceret prosperabuntur. Age videamus, quæ
fructum tulerit arbor ista ad marginem posita a-
quarum sacra Scripturæ decurrentium, aucta quæ
gratiæ imbribus, & aëre, ac vento sancti Spiritus, la-
boribus exulta, ac virtutum exercitatione. Hac e-
nim perfectione acquisita suo emolumento fructum
proferat necesse est, & commodum alijs conferat.
Quod illi negotium studio cum esset, ex quo de su-
periore loco verba facere cœperat, hoc est, vires om-
nes impendere, studia item ad Dei obsequiū & ani-
marum utilitatē, visus ei fuit eo consilio locus deligen-
dus, ubi maior & laboris vis, esset, maiorq; necessi-
tas impenderet, honoris verò minimū & applausus
secularis offerretur. Ad Indos itaq; nauigandum duxit. Cum ecce commoda illi fuit oblata occasio, ut
coniungeretur contubernio Episcopi Tlaxcala, qui
secum *Anilam* ducere in Indiam voluit. Venit ita-
que hoc consilio Hispalim, & nauigandi tempus
opportunitatem præstolans ibidem se ad nauigationem
comparabat. At Deus qui alteri eum destinabat lo-
co, quique sæpenumerò voluntatem suam declarat,
efficiens ut nostra expleri non queat, conatus huius
noua ratione euerit. Dum enim moratur tempus ut
se via committat sacris operabatur quotidie in tē-
plo quodam, ea pietate ac reuerentia, lacrymarum-
que vi, ut cum P. Contreras, magnæ vir auctoritatis
ac virtutis, hac arrepta occasione, familiaris cum il-
lo agere cœperit, & explorare, quid animo ageret.
Qua re cognita auertere illum ab ea studuit, aliter
in Bœtica sat negotij suppetere, ut Indiam adire ne-
cesse non sit. Verum cum mutare nollet ipse propo-
situm nec focios viæ deferere, accessit P. Contreras.
D. Alphonsus Manriqueum Archiepiscopum His-
palensem, & Quæsitorem fidei generalem; cer-
tiorum eum faciens de *Anila* & fructu quem
ab illo sperare posset diœcesi Archiepiscopali: sua-
dens ut ad se accitum vocaret, cogeretque obedi-
entia vi ibidem manere. Euocato itaque P. *Anila* ad-
ferente illa quæ iam diximus, ac se omni quæ pote-
rat, ratione excusante allatis interim varijs rationi-
bus, tandem Spiritus sanctus, qui per Pontifices vo-
luntatem sæpenumerò aperit suam, ita erga *Ani-*
lam affici cepit, ut vi sanctæ obedientia mandaret in
Archiepiscopio, ut accidit, domiciliū caperet, mox-
que cathedram ad concionandum conscendere iu-
bet. Et si verò detrectaret id ille ut tyro adhuc in hac
arte, mos tamen fuit Præfuli gerendus. Habitaque
Concio prima in templo S. Saluatoris festo Mariæ
Magdalena die, præfente Archiepiscopo illo Hispa-
lensi cum nobilitatis flore. Narrabat postea suis di-
scipulis *Anila*, anxium se priusquam conscenderet
pulpitum, ruboreque plenum excitisse. Hoc itaque
in agone oculos ad imaginem Christi cruci affixi
quæ appensa erat, attollens, sic precatus est: *Domine*
Iesu per illum ruborem quem sustisti, cum vestibus ex-
utus cruci affixus es supplex oro hunc mihi inuilem,
pudrem eripias; deq; verbum tuum in ore meo, ut
hæc concione ad tuam nominis gloriam vel tuam animu-
lam lucifaciam. Annuit Deus: dixitque postea suis
familia-

Plal. 13.
Hecl. 17.

Ad Indiam
nauigandum

Labitur mo-
do Hispania
& de eius
conspiciuntur

familiaribus, & maximis vnum hunc sermonem extitisse, maximeque frugiferum: relictis interim auditoribus oblupefactis, spiritum & dicendi fervorem vnicè admirantibus.

Perrexit porro eodem semper spiritus fervore, ut semper concionari, movebatque corda audientium quòd vellet. Accessit tum demum P. Contrecas, cuius suprà facta mentio est, & sacerdotes aliquot honesti, quibus vsus est familiariter & fructum doctrinæ ipsius pietatisque; hauserunt. In valetudinarijs interdum verba faciebat, ingenti stipante auditori caterva. Scholas item puerorum ordinare cepit ac Christianam explicare doctrinam seu catechismum in foro vicisq; publicis. Dñi multumq; Hispali his se muneribus exercuit. Verùm cum concionatores nubium instar sint, teste Isaiâ Propheta, irrigantes varias regiones, ubi placitum est Deo, dirigere vel gubernaculo, vt lob loquitur: Hispali decedens ad alia eiusdè Archiepiscopatus oppida, vt ad Alcala de Guadaira, Xerez, Palmâ & Ecigâ excurrerebat totosq; annos novem in concionando consumpsit, auspiciatus, ab anno duodecesimo, aut à tricesimo ætatis anno cū ingenti sanè fructu atq; utilitate multorum & vocatione ad perfectiorē vitā tameris valde duri homines viderentur. Audire memini exaggerantem aliquādo pro concione eorū vitii, qui pecunia quadā voluptate Deū offendere nō dubitant: Ieremiæ illa verba adhibēdo: *Obstupescite celi super hoc, &c.* & reuera tam vehementi spiriū atq; admiratione omnium ea protulit, vt mihi parietes templi tremere ac commoueri viderentur. Longum esset singulatim fructum concionum eius commemorare: et si infia de re illa aliquātingam.

Opidis illis relictis Cordubam venit sub Episcopo F. Ioanne Toletano. Afsidue ibi concionatus, frequentī auditorum concursu, omniumque placito. Iacta itaq; Euangelij sagena multos cepit pisces variarū personarum cum nobilium & Clericorum, tū aliorum fortis inferioris, & infimæ gentis multorū. Cordubæ quoque versatus est sub Christophoro Roxareiūque suū collegium ibidem instituit Clericorum proborum, vt inde ad vicinos pagos concionaturū excurreret. Habita tunc fortē Synodus Cordubæ, qua solus Clericis seorsim concionabatur: apprecatus illis profectum in spiriū præ cæteris gentibus, quòd ministri sint sacramentorum ac Verbi Dei. Ex eo verò ardore ac desiderio, nascebatur vt tanto fervore ac spiriū ad eos concionaretur, vt auditores sæpè commoveret. Plerique enim vitam in melius commutare statuerunt: alij sequi ipsū proposuerunt veluti discipuli. Ex his ingeniosiores Salmanticam studiorum gratiā mittebat. Quos studijs iam confectis & ad patrem reuersos postquam eius doctrina & consortio profecissem dimittebat ad conciones habendas confessionesq; excipiendas varijs locis. His ipsis temporibus in hac Cordubensi ciuitate, bonis abundante ingenijs, lectionē instituit Philosophicam ac Theologicam: & professores ex discipulorum assumpsit grege: idque dum Societatis IESV Patres Collegium fundarunt & hoc munus obierunt. Eadem tempestate vespertinis horis sacrā ipse explanabat Scripturam, frequenti concursu ac fruge audientium. Magnus sane labor in hac vrbe ab illo susceptus & quantum splendoris adferret, passim obseruatum.

Granata concionatur.

Corduba Granatam sub Casparo Aualo Archiepiscopo concessit, Præsule sanè magno Deum imprimis timente. Hic spiritum diuinū instaurasse visus: captus enim fructu Cordubæ ac vicinis in locis collecto, noua excitatus spe virtutis ac sanctimonie vrbs Antilitis ad pradicandī labori.

Granat. Opus spirituale.

re de integro reuertit. Principio cognita Præsule regia ac vehemēti eius doctrina, lectus extitit, quòd auditorum muneris sibi cōmissi Deus dedisset. Locum itaq; ac domus suæ membrum illi attribuit, rebusq; in arduis consilio est ipsius vsus. Cœpit concionari fervore nouo ac spiriū, vt labori fructus abundè responderit. Multi enim hic se in eius disciplinam tradiderunt. Maxima verò utilitas consecuta est in magistris ac Gymnasij huius vrbs: qui eo vsi sunt per familiariter, doctrina eius profectum facientes, & nouam ingressi viuendi viam. Cumque Granatenlis Valla sit ciuitas, multusque Clerus ac studiosi: Sic multi eius disciplina progressum fecerunt. Protulit adhuc Præsulis sanctitas, qui virtuti, vt par erat, fauebat. Profuerunt & multorum exempla, qui in virtute excelluerāt ex auditōe doctrinæ Aualæ & progressus fecerāt. Frequens iā inoleuerat Cōmunionis vsus. Discipulorum quidam erant intimi, cum illi vtentes mensā in exiguo triclinio. Institutum & hic Collegium Clericorum Selectorū Collegium se ad nutum & obsequiū Archiepiscopi: alia item puerorum, qui catechismo informabantur. Equidem hoc loco recensere quæ quā a Carillo tunc vocati postea Theologiae laurea Doctorique insignibus cōdecorati sunt: vitæque exemplo atq; innocentia & doctrina Ecclesiæ profuerunt: Cumq; plerique adhuc superstitēs sint, nomina eorum referre abstineo. Quodque in hac vrbe prosperè cederent hæc omnia similiaq; multa, recreatus Pater fructu laborum suorum nominabat urbem hanc Granatam, hoc est, malum punicum, quod ibi eius labor enituisse, manus enim Dei seu digitus negotijs intercessit, fauente Deo Aualæ nostro: qui dies noctesque de amplificanda Dei gloria cogitabat. Præsul etiam religiosissimus fructum Ecclesiæ suæ animaduertens à doctrina Aualæ profectum, apud se retinere virum studebat, cum consilij gratia, tum bono animarum: Vtus his ferè verbis: *Frater magister nobiscum maneto. Ecce Deo fructus colligis.* Respondit ille: *Reuerendissime Domine, quicquid iusserit Deus faciam, ut æquum est.* Archiepiscopus generali hoc responso non contentus, vrgebat magis magisque, verbo vt se obstringeret. Verumtamen et si importunus esset offeretque canonicatum, ingensq; Sacerdotium quod vacabat. Non satis tamen hæc ad obstringendum valuerunt, vt aliquid de se cōstitueret vt pote qui suus non esset, sed Dei, qui hoc illi concionatoris munus imposuerat. Nouerat probè, quibus hoc munus est, diuinā intēdere voluntati debere, quæ de suo domicilio ac via disponant, noluit itaque obstringi nec vlli alligari loco, vt multi solent, quorū perexiguus est fructus. Alibi enim doctis abundat Respublica, alibi vero caret, vt illis nauis amsiduitas pareat, hi verò præ defectu eorum fame enecentur. Quibus hominibus præter caritatis vim loci, mutatio pergrata esse deberet, nouum adferens gustum fructumque quæ colligunt auditores noui aduentu Ecclesiæ.

† Affigi concionatur.

Granatæ iam pro virili exulta Dei vinea, Bætam se contulit ad pradicandum fundandūq; collegium amplum: cui dotando opulentus quidam reditus abundè reliquit. Cognito iam hac in ciuitate factiones antiquitus viguisse & quidem cruentas, inter Benauidos, & Caruajalos, profuso interdum sanguine, ac morte subsequita, hanc Deus Aualæ gratiā dicendiq; vim contulit de tot animarū iactura doleri, vt multas turbas compoluerit: quodque regia efficere nondū auctoritas potuerat, potuit inops hic, Deo bene iuuare, sacerdos. Præter huc autē insignē fructū, equetris aliquot ordinis nobiles Deo sermocinādo lucrificat, Dynastas etiā ac populares.

Bbbb

Nam

Archiepiscopus Granatensis Aualæ in familia rescepit.

Aualæ Collegium Aualæ instituit.

Canonicatus respu.

† Bæta

Factiones componit.

Scholas instituit & Catechismum docuit.

Alia Archiepiscopus Hispalensis opida concionando peragravit.

Iere. 2, 12.

Corduba magno cum profectu dicit.

Seminarium Clericorum ibidem instituit.

Sacram Scripturam præfatur.

Nam Dei verbum in huius serui ore, vbicunq; verba faceret, ignis erat cor accendens, & malleus qui multorum confunderet duriciem. Hinc enim virtute nomen Hieremia vati Deus attribuit. Euenit itaque memorandum illud, vt in domo angusta, quo conuenire factiosi & inimicitias fouere essent soliti, collegium ibi inchoaretur: quod in Academia postea conuersum, concessa laureis donandi studiosos facultate. Cumq; *Aquila* rudi in ætate antequam malitia inuaderet pueros imbuendos censeret catechismo, morumque honestate, collegium ibidem pueros hoc consilio instituit. Vtq; Academia non literarum modò, sed & virtutis (sine quibus litera nihil profunt) schola esset, euocauit huic Academiae condendæ discipulos egregios Granatæ relictos, & veluti, vt Christus ait, simile est regnum cælorum grano sinapis: cuius etsi minimum est semen in arborem tamen excrescit: ita huic Gymnasio fundendo vsuuenit. Collegiū .n. paucorum vertit in Academiam; quo magnus studioforum numerus confluere ex frequentia illo populo solet. Adhæc præceptores primi Academiae legitimi erant filij ac familiares *Aquila*, lætæ doctrinæ ipsius enutriti, ac formati eius concionandi modo: quæ potissimum re id loci vberè collegerunt fuerunt, similesque cõtenderunt reddere suos discipulos. Atque ita prodierunt ex hoc ludo egregie cū literati & docti, tum virtute præditi: qui doctrina atque exemplo vitæ multis præluxerunt in laenli Episcopatu: sicque granum sinapis antea paruū in arbore excrescit, ramosq; longè lateq; vicina in oppida distendit.

Erat hoc in mole negotiorum optandū maximè, studioq; Patri *Aquila*. Simul enim concionari cepit, doctrina opus esse agnouit, cū ad docendum pueros, tum ad honestos sacerdotes formandos. Agens fortè de his & à mundo id impetrari non posse beneficiū ratus, dicere solebat: *Hoc desiderium ad sepulcrum deferam*. Verum cū ea tempestate Patrum Societatis IESV institutum agnouit, vt vto suo peropportunitatem, incredibiliter spiritu est gauisus, cognito quo ad id quod præstare ipse nisi multis annis non posset, & quidem agrè, prospexisset Deus aliquem qui illud, institueret ac præscriberet in perpetuum.

Montilla quoque Ecclesiastem agit.

Quadragesimarij quoque ieiunij sermones Montilla habuit, seruiore adeo calenti ac fructu, vt, narrantem mihi Domina Teresa Marchionissa sorore, quingenti amplius totius vitæ antea peccata expiarunt. Addebat illud certò se id scire quod ad se multi confugissent, vt curaret sacerdotes qui aures ritè penitentibus darent: tantus erat hominū concursus, non tam iubilei causa quàm impetu dicendi, quo vsus *Aquila* ad animos audientium permouendos.

Cordubam hinc redijt & mox Zaphram anno eius seculi millesimo quingentesimo, sex & quadragesimo. Hic verba ad populum fecit fructu vlitato ipsi animarum, nobiliumque eius vrbis: qui etsi erant pietati maximè addicti, accipiebant tamen libenter animo quisque suo erudiendo doctrinam & vitæ ipsius exemplar. Comes etiam Petrus vitam functus familiariter illo utebatur tamque de illo sensit magnificè, vt de eius prudètia ac doctrina dicere vt solitus esset, nihil ab *Aquila* geri publicè quin omnibus esset numeris perfectum: quod ingenium mentemque haberet omni genere scientiarum refertam. Talem enim esse oportuit quem omnibus aded sollicitus, vt cūm œconomus primarius principis creari posset, eius qui nunc regnat (quæ dignitas aula præcipua est, quaque decoratus fuit Alba dux) suscipere recusat, etsi vigerent amici importunè ac necessarii. Recusauit autem non tam inueterudinis

causā quam zelo periculum animi euitandi in vita aulica, præcipue verò in talibus Reipublice nunciis.

Profecit & domina Comes Feria sermonibus *Feria Comes* *Aquila*, cui frequenter ausus penitenti dabat: documenta etiam abas vitæ præbens honestæ ac perfectæ. Nupta igitur a Deo dignebatur ad eam vitæ perfectionem, vt iam monialis pfa videretur futura, si quid Comiti marito euenisset humanitus, qui imbecillo vivebat corpusculo adeo vt vxor in morbo ancillæ cuatricis potius quàm vxoris munere functa sit. Hæc *Aquila* in hac vrbe diutius, quod nobiles sibi additos ce neret, & consiliarij ipsi dicto audientes essent in ijs quæ nunciis essent cuiusq; & ad animarum pertinerent salutem. Singulis itaque Dominicis diebus ac festis concionabatur. Curabat & hic catechismo pueros imbuere: idemque omnibus in locis cū poterat religiosus seruabat, & discipulis commendabat quoties aliquo eos ad prædicandum & confessiones excipiedas mitteret. Hoc ipso tempore quodidie Epistolâ S. Ioannis canonicâ vna hora explanabat in templo monasterij S. Cataring, ad quæ lectionem inter alios auditores Marchionissa aduolabat & Comitissa: quæ dominæ libentius illas accipiebant lectiones quam festa, epulas, ludosque seculares.

Postea placuit his nobilibus ad Marchionatum Pliego redire: vbi Comes adeo grauitè cepit agrotare, vt ad extrema perductum sit. Nec defuit laboranti *Aquila* vt amicus fidelis. In eo dolor qualis a libi nullus maior perspectus, quod magna esset tanti viri iactura ob singularem hominis virtutem cognitionemque rerum agendarum, vt mundo est notum vniverso, quem mater præceteris omnibus germanis intinè diligebat.

Comitis itaque vxor quæ tum febribus assidue tenebatur, vidua fuit à vigesimoquarto ætatis anno, certa propositi, cuius iam memini, vt S. Clara monialis Montillæ fieret, quod est opimum monasterium virginum. Hicque habitum sumpsit adeo libenter ac deuotè, vt induta veste mihi diceret: Se hilariter vestem illam Franciscano: um induisse, mundum vt effugeret, elletque in sponsum Christi numero. Quam vt ita vestitam Marchionissa vidit, tristitia commota incredibili fuit: redibat enim ad mentem filij tam dilecti iactura, & vxoris eius adeo dilectæ vitæ commutatio, vt lacrymas tenere non potuerit. Accurrit itaque mox ad *Aquilam* rem vt infectâ redederet: verum cum corporeis ille lacrymis nihil moueretur, mentemque viduæ illius Comitissæ perspectâ haberet, saluans illam in proposito confirmat, & locum Marchionissam qua potuit solatur.

Locus hic manum mihi inijcit vt de hac moniali Comitissa pauca dicam, non tam ipsius causâ, quàm *P. Aquila*, cuius hic pertexo historiâ, quod hic propositum illius dominæ vitamq; confirmât. Seneca philosophus Lucilio scribens familiari amico quæ ipse instruxerat, & excitarat ad virtutem & ad quem vnum omnes extant epistolæ eius, his vitæ verbis: *Asserote mihi, meum opus es*: significans amici virtutem suâ esse opus, totumq; sibi vindicare. Quod doctrina sua adeo illum ad virtutis honorem promouisset. Vnde etsi stemmatis nobilitatè ac stirpis propaginem matronæ nobilis à maioribus accepisset, spiritale sanè decus, quod diuinum est & naturâ excedit, huic *Aquila* magnam partem referre debebat acceptum. Conspicito enim hic cordis eius humum semini aptam verbi diuini, boni est functus Agricola officio: qui n. esset virtutum ea copia collegit, quæ vniverso iâ orbi innotuit. Quo fiebat vt illa perfectio spirituali suo fructu ac Spiritus S. solatijs, *Aquila* id omne transcriberet, adeoq; ingenti affectu, vt longâ illi à Deo in primis bono suo vitam precaretur: vt plurimè

Domus factioforum in Academiam conuertitur.

Matt. 13.

Quanto cum fructu Montilla concionatus sit Aquila.

Zaphram venit anno 1546.

Petri Comitis de Aquila te sermonum.

Eius encomium.

plurimæ testantur illius ad me epistola. Cognatos enim vt cognatos amabat, *Auilam* verò parentis loco duxit illos moderato restrictoque affectu complectebatur; in hunc verò vt Dei ministrum totum animi suū effundebat. Illis sanguine iunctis utebatur rariùs agriusq; quod cor occuparent, cū vni Deo illud seruaret; hunc verò obseruabat huius conuersatione ambiebat, quòd in illo Deū adamaret. Hinc factum, cū Marchionissa filia suā natus filius esset, cunctiq; de nouo herede à Deo dato gratularentur, ad me illa sic scripsit: *Idolum paruum natum est: ora itaque Deum, ne in meo corde plus satis occupet loci.*

Quo exemplo Christianus cognosceret lector dignitate spiritalis vitæ. Ad hoc intelligendū sciendum in viro iusto duplicē vigere spiritū, naturālē vnum, & alterū supernaturālē. Illū à parentibus accipimus; hic à Spiritu S. est: Ille filios nos hominū reddit, similesq; in naturali vitā atq; heredes bonorum; alter verò Spiritus Dei filios facit, similes eius vitæ puritate, & heredes gloriæ ipsius. Hinc apparet alter alteri quantū sit præstantior: quandoquidē ille humanus hic diuinus exsistit. Quod cū ita sit, mirandū non est si quis doctrina, exemplo, precibusq; alicuius factus est spiritalis homo, magis adamare ac reuereri spiritalem quā corporeum patrem, quod maius ab illo beneficiū acceperit. Equum ita que est pietate ac grato animo vt respondeat magis.

De hac nobili matrona nihil dicam amplius: illud tantū quod ad *Auilam* pertinet vitā. Quicquid enim de effectis dicitur, gloriæ causæ efficientes accedit. Illud tamē silentio prætereundū non est. Imperatricē Philippi Regis Sororem, cū hic Loxæ esset, interrogale me, an nobilem illam monialē nollem. Annui; & ego verò pridem noui. Epistolam itaque mihi sua exarata manu illi reddendam obtulit, magnūq; S. Crucis Dominicæ fragmentū, auro inclusum, & graphicē elaboratum: & quidē magnis rosarij affixum globulis. Iubēs ad illam mitti, ea lege, vt illi vicissim aliquid remitteret. Feci vt iusserat, & monialis ad me perscripsit, redditum sibi rosarium: sed quod *Augusta* ab illa petebat, vt mihi videretur ei præparabat confusione. Excusare enim & nō obsequi tantæ Domine imperio durum id ac graue foret: verū sui aliquid pro reliquijs mittere quasi sancta esset, id demum mani obnoxium gloriæ. Verū enim verò cogitando anxia illud ingeniosè excogitauit, qua sui gloriā effugeret & in *Auilam*, patrem spiritalem deriuaret. Pro munere enim ab *Augusta* à se petito egregiam submisit concionem quā habuit *Auila*, dū velum sibi imponeret, tricesimus iam annus abierat. Sic prudentissima monialis honorem colligit vanamq; gloriā, & *Augusta* simul satisfecit. Hinc discere liceat maiore in pretio virtutem esse, quam in stemmate nobilitatem: quandoquidem hæc fauorem *Augustæ* honoremque adepta est.

Aliquot insignes matronæ & illustres, Auila doctrinā ad pietatem tradidit.

DE locis hæcenus quibus est *Auila* concionatus solutus, pertractauit, atque de vi doctrinæ ipsius varijsq; hominibus diuersi status qui ad Dei se obsequium contulerunt. Dei enim verbū in eius ore erat, vt Apostolus nominat, gladius vtriusq; secans, qui corda valide feriret auditorū. Qui enim prudentiores illum audiebant noua vt lingua, & ab alijs diuersa predicabant. Etū verò in locis quibus Ecclesiastem agebat, vocatos nonnullos generaliter diximus eius concionibus, plures tamen ex ijs peculiariter vocatos addere stat sententia: vt sit veluti spiritalis quidam triumphus diuini verbi, quod non tā corpora quam animos hominum subegerit, vinculis quasi eximendo principis huius mundi.

De Domina Sanctia.
Granat. Opus spirituale.

Primum teneat locum Domina Sanctia, filia legitima toparchæ Guadalecæ. Habebat hæc domiciliū Altigi, parata vt Regina pedissequa fieret ob singularem prudētiā ceteraq; seculi doctes ad id conferentes. Verū Christus ea ad maiora respondit, sibi nimirū spōsa vt esset. Princeps causa extitit, quod *Auila* antea cōfiteri de peccatis veller, Ingressa enim confessionis locum pallam byssinā cōuoluere cepit: quo nomine eam ille reprehendit: quòd cōfessura & peccata deploratura ita compta accederet. Vt postea per iocum diceret: Quā male pallam meam accepisti? Confessio sanē hæc admirabili vi fuit, vt cogitationes mūdi quæ cordi altas iniecerant radices, à stirpe reuelleret: vtq; ingens fuit ac subita commutatio, iure miraculi plena dici queat. S. Bernardus concionatus aliquando in Belgio, nobilem eius orā virum Landulphi nomine cōuertit, vt seculo nunciū remitteret, & monasterio Clare-vallis ascriberetur. Cumque Bernardus habitum de more indueret, his ferē vltus est verbis: non minus admirandum esse inter Dei opera Landulphi cōuersionem, quā Lazarum à morte excitatum fuisse. Idē de hac Domina meritò dixerim; quæ se colligens paternas extra ades vitam religiosè duxit, orationi vacans assidue, quā ieiunia, ciliciū & flagella committarentur: quæ instrumenta à funere eius reperta, cū se vt holocaustum victimamque quæ integrè exurit, ad maiorem Dei gloriā obtulisset. Cumque Deus certò gratiā infundere sit solitus pro capti animæ ac præparatione, vt hæc in virgine illa reperit, sic & fouis fauore, solatijs ac delitijs quibus eam visitare solebat. Prædicabat *Auila* sæpenuerò virginis humilem modestiam obedientiam, & caritatē. Cui rei confirmandæ addebat multa vicissim Dei erga illam beneficia, arcana illi admiranda aperiendo, reuelando etiam mortis horam, quæque essent in morbo obuentura.

Silentio prætereundum minimè duxi, quod mihi dum agrotaret domi parentis, accidit, vnde fortitudo ac excellētia illius in spiritu videri possit. Dixit, illa, scrupulum sibi iniectum si fortē causa tam grauis morbi ipsa extitisset. Ego verò: causam mihi illam narra, qua cognita an culpa quædam tua sit videam. Ad hæc illa, duplici ex causa natum sibi morbum videri. Vna fuit, quod cum anno eius seculi tricesimo, & quod excurrit, imber celo non decideret (quod sterilitatem & exinde famem comminatur) animo ita afflicta fuisset, pauperibus compatiendo, vt Deo vitam salutemque suam pro inopibus deuoueret: rogans supplex morbum immitteret quem placitum esset, vt præsentī succurreret necessitati. Hanc causam esse suspicabatur agnitudinis gratissimæ cum qua conflictabatur. Altera causa quam exposuit cognitu sanē digna ad gloriā gratiæ diuinæ fidei, Christianæque religionis quæ peccatum exhorret. Nimirum cum carnis illecebris valide à spiritu fornicationis tentaretur diabolica illa suggestione qua incendit in homine carbones passionum, videns fidem integritatemque virginēam, quam sponso obtulerat, violari posse, adeo est animo commota aduersus carnem spiritumque malignum, vt non contenta vulgari remedio crucis signi fronti ac pectori impressi, & oratione, violentā magis rationē adhibuerit. Meminerat S. Benedictū in simili pugna demonē vicisse, dū nudus spinis se inuoluit, corporis vulneribus animo medicinā adferendo: Recordabatur etiā S. Franciscū simili triumphali conflictu de humani generis hoste inusitato quodā modo: nempe nudū se noctu in altā hieme niuib. inuoluisse, malla vna maiore adhibita & paruis aliquot, dicens: hæc maula, Franciscē, liberi tui sunt. Maior hæc vxor amplectere itaq; sic hinc rigorib.

bbbb 2

carnis

Duplex Spiritus in viro iusto.

Vita Comitis illustratam gloriam quo munus fuerit.

Hebr. 4.

Sancta confessura ab Auila ob vltimum luxum reprehenditur. Quæ eius conuersio.

Vita Augusta.

Duplicem morbi sui causam refert.

*Libidinem
quam ratione
domauerit.*

carnis æstus vir Sanctus extinguit, quem inimicus hominis concitarat. His igitur Heroicis factis virgo animaduersis eodem ducta spiritu in ingentem frigidam hydriam, (qua in Hispania ad potum hauriendum vtuntur) se coniecit, & frigore carnis concupiscentiam à damone accensam restinxit: pudorem illi incutiens quod victus abiret & victoriæ materiam præbuisset, qui se victorem fore non dubitabat. Disce hoc exemplo, mi lector, grandem sponfam huius Christi spiritum: disce etiam quanto timore perfecti ducantur Christiani ne Deum offendant, quantumque peccatum horreant, qui ne quid committant, in eas se angustias coniiciunt. Hæc etenim citra controuersiam causa egritudinis virginis Christi extitit. Nam inter symptomata erat quod multis tecta in lecto vestibus, caleferi non poterat, usque eo frigus penetrarat, corpusque occuparat nullis vt laneis integumentis caleficeret.

*Anila ad
eius opusculum
scripsit super
Audi filia.*

In huius Christi sponsæ gratiam scripsit *Anila* egregium illud opusculum & verè aureum super *Audi filia*, & vide, &c. qui est Psalmi 44. Davidis, versiculus 12. (quadrat enim in statum virgineum) quod opusculum illa tanti fecit, vt thesaurum appellaret suum. Illa verò vita sancta libellum auxit, totque actantis locupletauit sententijs, verè vt thesaurus sit appellandus. Et de hac quidem virgine factis superque.

De domina Leonora de Ynestrosa.

In hoc ipso Altigeni oppido vixit nobilis matrona allecla quoque *Anila*, vxor Telli Aguilarij, qui nobilis in illo oppido primogenitura sus obtinuit. Dicta autem est Leonora Ynestrosa stirpe nobili genita: quam stirpem cum altera nobiliore commutauit: vt in suis ad me literis subscriberet interduum, Leonora Lateris, quod esset formosissima huius rosæ studiosissima. Diuertebat in huius domum *Anila*: implemque illud Saluatoris promittentis: si in illa domo quæ vos recipit filius pacis erit, quiescet super illum pax vestra: hoc est, particeps erit meritorum vestrorum, ac gratiæ. De hac duo memoranda referam. Primo expirante filia ipsius vndecim aut duodecim annorum in meridie, dixi, qui tum fortè aderam, humo mandandam vespere videri: ne merore materno conficeretur dum nocte tota cadauer filia domi asseruaretur. Respondit illa: Cur equidem Pater detrectem noctem vnâ sanctum corpus domi, quale huius puellæ, asseruare? Post etiam subiecit, eam se animo consolatione suscepisse, quod filiola illa Dei aspectu iam frueretur, nullis vt verbis explicare posset. Addebat & illud, molestem sibi esse in illo lectu à tot visitari dominabus: quæ res solacij gustum fructumque decerpent, quibus tamen noctes diesque bonis frui optaret; Sed quis hæc secularis intelligat? Intelligebat sanè Apostolus, qui Christianis auctor est, ne gentiles imitentur, qui mortuos lugent, de alia desperantes vita. At verò Christianus homo particeps spiritus huius matronæ hilarescit spe firma future vite.

Alterum mihi eadem narravit, cum in partus esset doloribus, absente fortè *Anila*, qui tum opem ferre posset, (vt gratum decebat hospitem) suis precationibus. Hoc se subsidio destitutam, videns, spiritum suum Christo obtulit, humilitate profunda. Deus itaque qui hospitij iura seruis suis impensa re: certoque confirmavit in summis doloribus partus nullum tunc sensisse. Dominus enim singulari providentia & benevolentia erga hanc matronæ animam dispensauit in illa de pena, qua tenentur omnes in partu femina: Erat hæc Domina meticolosæ in primis conscientia, licet enim crebris sole-ret vsurpare sermonibus se à Deo amari, dubitabat

*Deus ipsi in
puerperio
specie Anila
apparet.*

tamen de reciproco suo in illum amore. Quamobrem multas ad eam *Anila* literas, dedit ad timorem nimium excutiendū, fiduciāque cōfirmandam. Quæ quidem Epistola cum reliquis circumferuntur, sed vna potissimum enitescit in extrema primi tomi Epistola ad pusillanimes animandos valens. Dicebat eadem prudenter, magna in se reuerentiā habere die quo communionem reciperetur precordijs suis Eucharistiam suscipere quod in illis tantam hospitio exciperet maiestatem.

Tantis cum prædita virtutibus esset, noluit tamen Deus eam vita decedere sine magna patientiæ corona. Quinto enim ante mortem anno vbera cancer occupauit, qui morbus serpebat indes maligno quodam humore carnem exedente ad ipsa vsque pectoris ossa, & donec ad cor ipsum penetrans eam vita expulit. Cur autem Deus suos interdum ita visitet, eo fit, vt patientiæ laureolā imponat cum virtus inest homini & gratia qua ferendo sit par oneri.

De alia Domina.

Stigi ab eo & Cordubam tendo, vbi *Anila* inter alia supra à nobis commemorata illud tam præclare gessit, quam aliud quidquam nostro seculo. Concionando enim verba fecit in hisce mulierculas quæ inopia adactæ in peccato degabant, vsus filiorum Prophetarum vocibus ad Eliæum: *Mors in olla, v' Dei, mors in olla.* Sic ipse intenta clamabat voce, o miscella paupercula, mors est in olla, mors est in hac olla, quæ te alit. Toxicum est quod edis, mortem adferens non temporaneam, sed æternam. His verbis ac similibus quæ cor acumine ferebant commota matrona nobilis quam inopia rei familiaris eò miseriæ perduxerat, vt amoris illecebris irretita aliquot annis cum aliquo, iam tres ab illo acceperat liberos. Verum Deus (cuius misericordie non est numerus) cor femina penetrans, idem adeo ingenti percussit, vt ex animo decreuerit miserum vitam statim permutare: sed inopia viam claudibat, & homo potens erat qui eam vsurpatione annorum iam aliquot contrictam tenebat. Re cognita *Anila*, & propositi eius certus, Deo fretus animam statuit peccati luto eximere. Opus hic multa erat industria atque animi constantia, multisque opus impensis, quod grauem haberet aduersariam; rugiebat enim instar Leonis catulis priuati, & mortem comminabatur, & id genus alia. *Anila* nihilominus propositum tenuit, mulier domum deseruit, & S. Marthæ monasterium accessit, indeque *Anila* Montillam deduci iussit secuta vt esset, auctoritate & protectione Marchionissæ Pliego. Cumque metus esset ne amans (qui in omnem excubabat euentum) armata vi in via irrumperet, ducis functus est officio *Anila* & equites aliquot addidit cum liçore iustitiæ, vt Corduba educeretur Montillam vsque. Cumque ne tutò quidem ibi esse posset, Granatam iubet deduci, vbi *Anila* doctrina, vestigijs ipsius insilens eam perfectionem est adeptæ vt ipsius suafu (et si parcus alias esset hac in re) quotidie communicaret magno animæ emolumento. Verè itaque dixerimus, *Vbi abundauit delictum, Rom. 5. 20.* abundauit & gratia. Duxit hanc constanter vitam triginta ipsos annos, sanctè eam terminans: Interea verò *Anila* nihil diu vixit illi deesse est passus, quod inchoauerat, constanter ac fideliter ad exitū perducingens, nunquam desinens illam quæ se ipsi cōmiserat, valere iussis omnibus delictijs, quodque est, amplius filiarum amore, & filioli quem tenerè adamabat.

Et si verò initio hoc in negotio graui multa, vt fit, inciderent, pericula multa difficultatis & Zelotypiæ, detractiones ac secularium iudicia, sumptusque Varij qui hic necessariò faciendi erant: *Anila* tamē fiducia in Deū plenus, neque sumptus defugit, neque

Merito.

4. Reg. 4.

*Anila in
gentia in
catricæ con
suetudo.*

Rom. 5. 20.

neque infamiam metuit aut pericula, labore fuit, sed clausis ad temeraria mundi iudicia oculis, quos in solum Daum coniecerat, negotium istud gessit generose, ut animam miseram vinculis demonum surriperet, pro qua Christum sanguinem, si denuo opus foret, profundere paratus esset. Negotij verò euentus, matrona Sanctitas atque constantia noua Magdalene Dei hic digitum fuisse abunde declarant.

Antonius Corduba suu
su Avila So
cietatem in
greditur.

Orationi cu
primis dedi
ta.

Mora Cano
nica quali
ter dicendas
consuevit.

Acne recusabit quidem amicus noster ac dominus Antonius Corduba filius Christianissima Marchionissa Pliego referri à me in hunc triumphum numerum, tamen & alij in laboris venerint partem. Salmanticæ enim dum studet, & familiariter vteretur Societatis IESV Patribus, cepit Deus lumina aperire, ut mundi vanitatem fraudesque iam tum cognosceret. Colligere etiam se incipiebat & orationi vacare, atque penitentia exercitijs. Cognovit hoc mater se domesticis famulis, qui ob singularem prudentiam virtutemque eum observabant. Mihi adhuc ipsa dixit famulis se per epistolam respondisse: Sinite eum; hæc enim via est quæ ad maiorem contendat perfectionem. Hoc enim mi Pater Ludouice, confirmo nihil in mundo æquè placere quàm virtutem in eo cui bene cupias, cernere. Cernebat nimirum hac Heroïna virtutem ipsi oculis, quibus Platonem cernere solere ferunt. Est enim illa profectò pulcherima seculi omnino res, ideoque commemoranda hæc verba protulit. His ipsis temporibus aderat fortè hic nobilis Antonius Patri Frascisco (qui speculum erat virtutis, sanctimonie, continentie; mundi autq; velle se examinare luce, in quam à Deo accepisset. *Avila* itaque rem præparatam à Domino animaduertens suasit, ut Societatis IESV sodalibus se adiungeret, ad quos eum iam Deus vocare ceperat. Neque ad suadendum multis fuit opus ut iam erat præparatus itaque è saculo se proripuit omnibus quæ in eo sperare posset, valere iussis, homo tanta nobilitatis ac virtutis, ut humilitate Christum ac paupertate sequeretur; idque cum iam Iulius II Pont. Max. galerum illi purpureum decreuisset dare. Utque ingressus in Societatem tantis à Deo dotatus esset beneficiis ita & commoratio, & perseverantia ad mortem vsque. Cum virtutibus autem alijs, tum orationi imprimis deditus erat, eamque commendabat. Hanc itaq; in Sermone publicè commendans, mirari se aiebat homines in vita adeò laboriosa, tentationibusque obnoxia, sine huius subsidio viuere posse. Et per singulos currens hominum statum ita aiebat: Muliercula, ut sine precatione viuere posses? Rustice, ut non orando viuere posses? eaq; verba sic repetendo ad cuiusque fortis homines se conuertebat. Et verò iure optimo admirabatur, quando aliud suppetit remediū nullum, post illam iniuriam ad quā nos redegerunt parentes nostri: nisi ut per orationem misericordiā redemptoris imploremus. Non omitam hoc loco rem commemorandā quæ minuta quidē videri possit tot inter virtutes, digna tamen cognitu est ipsi qui horas recitare Canonicas tenentur. Iussit itaq; semel matutinas horas vnā legeremus, & genibus aduolutus hoc adiecit: Inuitat quidam ad recitandū Canonicas horas alios, quasi ad officium exigui fructus, his ferè verbis: Agedum recitemus Dominicam orationē ad Primam, Tertiam, &c. Dicebat verò ille videri sibi Horam nullam auspiciandam sine interiore animi præparatione. Hoc itaque agamus. Sic vterq; genibus aduoluti aliquādiu animi collegimus: deinde lente recitare cepimus ac pie. Atq; vtnā eodem spiritu ac præparatione Clerici omnes atq; Ecclesiastici diuinum recitent officium. Sic enim patris animis accederent: alioqui exiguus est fructus

Granat. Opus. spiritual.

qui hinc capitur, quia parua est aut nulla præparatio qua ad recitandum officium acceditur.

Utque de Societate loqui cepimus adnumerandus his videtur Didacus Guzmānus carne quidem filius Comitissæ Bailen; spiritu verò P. Avila, adeò illi addictus, gratusq; pro beneficio vocationis, ut eius precibus adductus hanc ego historiam scribere ingressus sum, subsidium promittentis sacrificiorū ac orationū. Cōfido itaq; in Domino preces eius, quod mihi defuit suppleuisse. Nihil itaq; amplius de illo referam q̄ quæ oculis hinc vidi: nimirum antequam Societatem iniret, illū adiunxisse se Patri cuidā singulari virtute prædito atq; erudito: & ambulabanc simul diuersè sine famulis ad animarū questū, p virili faciendū: partiti inter se officia. Alter enim Theologus cū esset, ingenti spiritu ac seruire concionabatur: hic verò Catechismū pueros docebat iuuenis vitæ exemplo atq; consilio vniuersos. His exercitati Euāgelicis muneribus vterq; Societati IESV est adscriptus. Alter post multos in vinea Dei, labores ingenti animorū fructu, denariū iam diurnum accepit, hoc est, præmiū, q̄ ei vinea dominus stipulando promiserat velut vni ex ijs qui ceperunt ad primā laborare, portaruntq; altū diei ac pondus. Alter verò etiam nū viuit cū hæc scribo: atq; ut accepi in eodem pueros catechizandi munere etiam nū perseverat.

Didacus Guzmān.

Societati IESV adscriptus.

Pater itē *Ioannes Ramirez*, in illis numerandus est qui ad primā horā vocati in Domini vinea laborant. Cecepit enim à primā ætate Christo seruire duce *Avila*, cuius etiā consilio Societati est aggregatus, cum extra illā iam annos plurimos Cōcionatoris munus obuiisset, in qua Societate & munere ad mortē vsq; vixit, concionatus annos plusquam quadraginta in Hispania varijs in vrbibus ac provincijs, summo fructu animorū; solatio: & qualis vita, talis & mors fuit. Morti enim summa ægritudine vicinus in hebdomade maiori siue sancta, cum feria quarta viatici loco Eucharistia illi adserretur adeò eius aspectu reatus est, ut verbis hinc ipsi valde proprijs vsus sit: *O dilecte, o dilecte, si me potest, si me potest, ut ego moriar eo quo tu pro me mortuus es die?* Ita loquebatur ac Dominū id rogabat q̄ & concessit ille. Vita eū hac mortali eripiens singulari beneficio eadem qua Saluator hora in cruce expirauit. Testantur id omnes quotquot præsenes aderant. Funus itaque frequenti comitatu elatum, adeoque gloriosum fuit quam ipsius hora discessus.

Ioannes Ramirez, Avila consilio Societatis se traiecit.

Clandam vocatorū per *Avila* munerū in *Ioanne Deruulgo de Dries*, de quo multa dicenda suppetere nō extaret vita bene pieq; cōscripta. Lusitanus hic fuit Monte maiore nouo vico natus. Quum paltor annos aliquot: Mox miles; denique baiulus. Grana tam vbi accessit audita *Avila* concione festo S. Sebastiani die, sic Deus cor eius pupugit & amore diuino vulnerauit, ut ea faceret, quæ amentis esse hominis interpretarentur plerique: attamen credo amentis non erat, ut iam dicā. Sciendū enim duplicem esse cōtritionē seu de peccatis dolorē. Vulgaris vna, & altera extra ordinē: qualis Magdalene fuit, quæ in meridie prandente Christo cum discipulis, alijsq; conuiuatoribus, ingressa, nihil respiciens ad variū spectatū digna, vi doloris lumina sibi claudente. Legitur & in vita S. Vincentij Ferrerij nostri ordinis, quod cum concionaretur ingenti spiritu quo dotatus à Deo extitit, auditores quidam vi verborum eius, coram omni populo exclamarint, peccata publicè confitendo. *Ioannes* quoq; Climacus scalarum capite quinto de penitentia agens, admiranda sanè Monachorū illius aui de penitentia commemorat. Quare his in *Ioanne* Dries admirandis cōmoueri desino, præsertim quod vitæ sanctitas atq; innocentia sit sublecuta; quam testificata etiam est admirabilis

Ioannes Deruulgo de Dries concione Avila conuenerunt.

Luc. 9.

Bbb b 3

solena

solemnitas cum totius vrbis Granatenfis accursu, accessuque omnium ordinum Religiosorum funeri eius est parentatum. Vtq; conuersionis huius principium *P. Auila* doctrina dedit, sic & progressum vitæ eiusdem: qua in re ad litteram impletum illud *1. Cor. 1. 27.* Apostoli est, *elegisse Deum infirmamunda huius, ut fortia quæque confundat*: Id vt in hoc Ioanne Dei luce clarius appareret, voluit Deus vt ex opilione, & baiulo ac milite, noua Auctor fieret religionis ad iuandos infirmos, ac pauperes: qui ordo indies toto orbe terrarum diffunditur, approbatus iam Apostolica Sedis auctoritate.

QUIBUS MEDIIS FRUCTUM

lucranda animas, de quibus hactenus est actum, sic consecutus.

CAPVT V.

Hoc finem adeo memorabili, aut, vt verius loquar, triumpho tam glorioso iam perspecto ex doctrina Evangelici huius concionatoris, narrationis postulat series vt quibusnam rebus hæc sit parta victoria ostendamus: vt qui ad eundem modum de humani generis hoste, ac de peccatis, quæ in mundum inuexit triumphare student, viam ipsi commonstremus. Quod etsi ex parte exemplis virtutum *Auile* iam est præstitum, addemus tamen ad superiora non contemnenda alia.

*Oratio
gratiam lu-
crandi ani-
mas Auila
impetravit.*

Inter auxilia verò quibus est vsus princeps precatio est: Rogabat itaque intimis præcordijs Deum, vim verbis adderet: memor Petri etc. tota laborantis nocte humanis viribus, nihil piscium cepisse; adiutante verò Deo impletis fuisse piscibus nauiculas duas. Nouerat hic Dei famulus idem vsu venire inter concionandum in spiritali captura animarum. Ad Deum itaque orando se recipiebat, his ferè vsus vocibus: *In nomine tuo laxabo rete*. Hoc potissimum adiutorio vsus ad hoc obeundum munus est, vsurpare illud solitus quos concionando lucrificasset, lacrymarum esse potius fecit, quam Sermonum.

Homer.

Alterum ipsi vilitatem dirigere omnes sententias rationesque concionum, vt animas lapsorum & peccatis immortuorum euocaret ac velut è luto extraheret: dehinc vt qui lapsi non essent, eos doctrina sua confirmaret. Illud tamen potissimum agebat, vt animas lucrificeret, vtque piscator id labore suo intendit, ne domum vacuus redeat: nam vt poeta Græcus canit:

Turpe est permansisse diu vacuumq; redisse.

Sic & *Auila* sermonibus suis hoc agebat, quæque huc non pertinerent, infrugifera ducebat. Loquebatur igitur perpetuo ad cor, minimè digrediens ad subtilia vel curiosa & superuacanea.

Præterea tametsi concio eius bene digesta esset ac veluti acies disposita, vt doctum & ingeniosum decebat, per viam tamen ipse rectè tendens sententias, ex dictis hinc & inde elicuebat in diuersum finem aut ad tentatorum ac tristium solatium, aut ad confusionem superborum pro varietate diuersorum statuum. Multa itaque loca iter faciens obibat. Cum sederem igitur ego aliquando & auscultarem quandam eius concionem iuxta Licentiarum Vargas, (qui post Legatus ad Venetos est missus) animaduertens, ille quod iam dixi, retulit prælarè, concionem eius esse instar sagenæ couertentis: propterea quod omni hominum generi consuleret. Vnde & ego eam comparabam solopis ferreis, quibus hodie hominum vititur improbitas, imponendo globulos varios, vt plures lædant: at hunc Dei seruum contra ad quasdam animarum hac arte esse vsu aiebam.

*Testimoniū
Vierge & C.
Granatenfis,
de concioni-
bus Auila.*

Cumque Doctorum trita sit sententia, moralem

disciplinam, in genere minis prodesse, veniendum itaque ad singularia, cum virtutum, vt exerceantur, tam vitiis, vt vitentur; ideo Ecclesiastes ille adhuc singularia progrediebatur. Huic rei declaratio S. Leonis Papæ exemplum apponam qui rem vtramque his verbis attingit. Delicæ inquit, nostræ sint, dilectissimi, opera pietatis, & illis cibis qui nos ad æternitatem nutriunt, impleamur. Legemur in refectibus pauperum, quos impendia nostra satiauerint. Iucundemur in vestitu eorū, quorū nuditate indumentis necessariis texerimus. Sentiant humanitate nostram egritudines decumbentium, imbecillitates debiliū, labores exulū, destitutio pupulorum, & desolatium lamenta viduarum: in quibus iuandis nemo est qui non aliquam possit exequi beneuolentiæ portionem. Nulli enim parius est census, cui magnus est animus: nec de rei familiaris modo mensura miserationis pendere aut pietatis. Numquam merito caret, etiam in tenui facultate bonæ voluntatis opulentia. Maiora quidem impendia sunt diuicū, & minora mediocrum: sed non discrepat fructus operum, ubi idem est affectus operantium. In ista autem exercendarum opportunitate virtutum, sunt & aliarum insignia opera coronarum, quæ nullo horreorum dispendio, nulla diminutione pecunie captantur: si pellatur laetitia, si abdicetur ebrietas, & carnalis concupiscentia castitatis legibus edometur: si odia transcant in dilectionem, si inimicitie conuertantur in pacem, si tranquillitas extinguat iram, si mansuetudo remittat iniuriam: si denique dominorum atque seruorum tam ordinati sint mores, vt & illorum potestas mitior, & istorum sic disciplina deuotior. Hactenus S. Leonis verba, quibus supra scriptum documentum liceat cognoscere, scilicet ad singularia descendendum esse concionatori, quo eius sit vt iliorum doctrina prædicandi.

Erat & hæc dos ipsius *Auila*, non contentum esse corda commonere atque impellere ad timorem & amorem Dei, & à peccato auersionem, sed & suppeditabat consilia ac veluti porciones spirituales aduersus omnia vicia. Potissimum verò contra mortale peccatum, quod cetera complectitur. Contra atque concionatores aliqui faciunt, qui contenti corda mouisse, consilia non suppeditant, nec remedia singularia prout motus exigunt. Quales Plutarchus rectè sic depingit, dicēs, eos qui hortantur ad virtutē, media tamen consequenda ipsius non tradunt, similes videri iis qui lucernā accendunt, neq; oleū affundunt quo ardeat. Contra ij faciunt Concionatores qui student verè prodesse auditoribus, & quasi manu ducunt eos qui vitam in melius commutare volunt. Talis hic noster *Auila* fuit qui omni ope spiritus nitebatur, peccatis eripere auditores, & instruere, vt tironum magister, qui in semitam virtutis suos deducit.

Vtque ostendam quo remediorum aduersus peccata sit genere vsus, digrediar nonnihil ab historie narratione vt à stirpe rem declarare: sciendum itaque peccata non nasci quod bonum malūve Christiani ignorent nā (præterquam quod lumine naturali hominem illustrauit Deus) fides id nos docet nostra & lex quam profiteamur: sed ex appetitu nostro corrupto sensum oritur peccatum, qui appetitus fugit seruare Legis præcepta. Air enim Apostolus; *Lex spiritualis est: ego autem carnalis*, carnem appetens, quæ spiritui Dei repugnat. Homo itaque carnalis est instar agroti cui comedendi appetitus perijt. Scit enim si viuere vult, comedendum esse, tamen vt comedat adduci non potest. Sic homo ille, qua parte fidem habet, nouit salutem suam positam in præceptorum Dei custodia: verum inordinatus appetitus

*Concionator
ad singularia
descendit.*

*Serm. II. de
Quadrages.
ma.*

*Peccatum
non nascitur
ex ignorantia.*

Rom. 7. 14.

appetitus carnis cibum horret, itaque moritur in peccato perdurans.

Hæc agritudo è corruptione peccati originalis oritur in quo concepti sumus omnes. Venenum enim quod serpens ille antiquus sibilo inspiravit suo, primis humani generis parentibus, in filios quoque derivatur. Hoc adeo cor nostrum turbat atque adeo pervertit, ut quicquid profit horreat, & appetat noxia, ut & ægris vluenit quibus prostratum est palatium.

Quid remedij, inquit? Dicam; Aduersus toxica viperarum ac serpentum videntur homines medica re, theriaca, quæ componitur è varijs mistis remedio huic aptis. Ad eundem modum doctrina Christianæ religionis, (quæ perfectissima est, ut ab ipso docto DEO) sciendi mali nostri, principium à suggestionem antiqui serpentis oriri, succurrit verò nobis optima theriaca aduersus eam, mista quoque è varijs veneno pellendo aptis. Hoc est, ad resistendum corruptioni appetitus nostri, & sic nos præseruat à morte peccati. Rogas fortasse quæ sint ista remedia? Respondeo, fugere nimirum peccandi occasiones: examinare quotidie conscientiam: ieiunare, silentium seruare, secum versari, sensus custodire, præcipue verò oculos, linguam, & cor ipsum: resistere promptè primo impetui & illapsui prauarum cogitationum. Potissimum verò remedium est Sacramentum confessionis & Eucharistia: itemque precatio, lectio sacrarum literarum, meditatio mortis atque iudicij vltimi post mortem: mysterium quoque Passionis Dominicæ quod aduersus peccata plurimum valet, quando mortem Dei filius obiit ut è mundo peccatum pelleret.

Mal 44.

De postremis hisce sex remedijs agit Ecclesiastes noster diuinus in commentario aureo super illud Dauidis, *Audi ista, & vide.* Quibus etiam ipse est vltus suis in sermonibus ad populum tanquam medicamentis validis aduersus peccata & ad excitandos animos nostros ad virtutem & sanctimoniam.

Mal 18, 14.

Quare ut in viam paulum digressus redeam, ex dictis mistis sic spiritalis theriacorum, de quibus ià diximus: & reparatur damnum quod antiquus ille serpens hostis humani generis in omnes Adæ filios derivat. His etiam medicamentis ac partibus eorū sanctissimi viri semper vsi sunt: adhibentes ea remedia loco contra venena, & ita sese curant, ut non solum lethalis peccati essent expertes, verum etiam venialium multorum. Ad hæc non solum non sentiebant aduersam voluntatem in obseruatione legis diuinæ, quin potius iucunditatem summam capiebant, ut cum Propheta iure possent dicere: *In via reserui montem tuorum delectatus sum sicut in omnibus diuitijs.*

Verum cum non sit omnium his uti remedijs que protulimus, utatur quisque quibus poterit. Quanto enim sumperit amplius, eo sanabitur melius: magisque liber à peccatis euadet, ac virtutibus contrà opulentior.

Hæc sola medicina in Christiana reperitur religione, quæ docet exercetque remedia aduersus humanæ naturæ corruptelam, & contra tyrannidem vitijque peccati. Quæ tota ferè res priscis ignota fuit Philosophis mundi que sapientibus: ideoque et si de virtutibus acutè disputarunt, & hic se magistros iactitant, verum tamen nec virtute ipsi prædicerant, neque tales discipulos produxerunt: virtutisque nihil præferebant nisi promissam barbam, habitumque diuersum, quo mundum deceperunt. Etsi enim virtutis naturam callerent, hæc tamen de erat medicina, quæ sine caro spiritum vincit, & rationem animi superant perturbationes.

Hæc breuiter commemorare visum, ut quibus

potissimum medijs *Avila* ad animorum lucrum vti soleret, ostenderem. Ut verò ceteros ipsius modos hoc sine adhibitis explicem, nullis ve bis consequi potero. Innumerabiles enim erant, ut hominis à Deo docti, quique assidue hæc animo agitando extra se ferri videretur. Ut enim insignis dux belli obfessa arce munitissima, præsidijque plena continuo meditatatur quæ potissimum eam ingrediatur via: ita hic vir Dei cogitando semper occupabatur, quæ ratione cor hominis expugnaret, quæ arx est in mundo expugnata difficillima: præsertim defendente eam forti armato qui in Evangelio legitur, quia quæ tenet, cautè possidet. Portum iam videre videor, & diei vespem, quando voluit Deus seruum hunc summi ab exilio reuocare, meritamque eidem coronam pro tot tantisque animabus lucro appositis largiri: quot ad libi seruiendum direxerat ac pro tot laboribus morbisque adeo diuturnis annorum aliquot, de quibus libro secundo egimus. At noluit remunerator idem laborum mortem eius nouo carere merito ex doloribus quos id temporis perpessus est. Anno enim Christi millesimo quingentesimo sexagesimo nono, mense Martio ingenti laterum ac renum dolore, afflictus fuit inde Maij mensis principio festo Apparitionis Michaelis Archangeli, quæ eximie colebat, dolor eum inuadit in humeris ac ceruicæ sinistra: visusque est hic tum Patri qui curæ eius gerebat periculosus esse morbus, & à superiori bus malis longè diuersus. Querit itaque ab *Avila*: Sentisne à Deo, nunc te vocari? Negauit ille. Post die eius diei accessit medicus, sentique morti vicinum, idque commemoratim Patri nunciauit addens, ut si quid suppeteret, testamentum conderet. Respondit ipse, non esse de quibus disponderet, ut enim inops semper vixit, ita & obiit. Et lecto appropinquans medicus, Domine, inquit, *Avila*, tempus est, quo verum amici dicant: En morieris, fac quod abeunti necessarium. Sublatis itaque ipse in cælum manibus orabat: *Recordare, Virgo Mater, dum steteris in conspectu Dei, ut loquaris pro nobis bona.* Subiecit statim: Confiteri liber de peccatis: addens & illud: Utinam maius suppeteret tempus comparandi me ad abitum. Aderat forè Marchionissa, censebatque sacris operari debere sacerdotem qui agroti *Avila* curam gerebat. Hic eum interrogat quale fieri sacrificium pro se vellet, an Sanctissima Eucharistia, aut B. Virginis, quia his addictus potissimum vixisset. Respondit ille: In Christi resurgenti honorem celebrandum Missa factum, ut qui iam Resurrectione carnis solari se inciperet. Facies itaque, ad ferri domina iubet, quibus allucentibus viaticum illi porrigeretur. His allatis iterabat illud: Date mihi Christi corpus. Erat octaua aut nona antemeridiana hora cum dolor qui pridie coeperat, ad renes penetrauit lateris sinistri, pectusque mox occupauit, postea cor inuasit. Sumpta Communione dimidia post hora, extremam poscit vñctionem: cumque maturum adhuc esse, expectandumque dicerent, ad ferri statim iubet. Cupiebat enim attente audire ac videre quæ in Sacramento illo dicerentur, agerenturque: Itaque factum est. Iam aderat merdies augescebatque, dolor ac pectus aggrediebatur: nāne breui quidem spatio volebat eum Deus carere aliquo merito, qui æternum esset capturus primum. Petijt tunc eadem domina Marchionissa, numquid fieri sua vellet causa? Respondit Missa sacrificia o Domina Missa sacrificia. Accessit & Collegij Societatis Iesu Rector: multum ait, solatij iam senties mi Pater à D. N. IESV CHRISTO. Ad hæc ille: Imò timoris respondit multum pro peccatis meis. Et hæc quidem verba singula multum considerationis continentia, nefas sit obiter transisse. Vltima enim hæc expetitio circa con-

Morbus Avila
le & eius ex
trema.

Ier. 13, 20.

Mortem for
midat.

trouersiam, magni debet esse momenti ac ponderis; quandoquidem vir tantus, adeoque ad mortem paratus (quotidie enim confiteri, & communicare solitus) pronuntiet se temporis spatium maius dari exoptare ad se preparandum; magnūque iudicium illud sit necessē est illius horę in mortis articulo, quod Dei seruus tribunal illius formidet, & Milla postulet sacrificia, quibus purgatorij pœnæ subleuentur. Etenim quędam ignibus purganda fuissent (quod de tot tantisque virtutibus, & vita tam innocenter acta incredibile videatur) nonne satisfacere poterant septemdecim anni quibus cum morbis, ut diximus, est conflictatus; præsertim cum vnus dies quo libenter tolerantur labores in hac vita, amplius valeat pœnis purgantis ignis, qui necessitatis magis est quam voluntatis. Et verò, si nos terrent tanti viri in morte metus, teneant & aliorum Sanctorum formidines, quibus ad extremam horę rationes trepidabant. Magnus ille Arsenius, in seculo quidem grandis, grandior verò inter eremi incolas, cum in mortis articulo præ se ferret, magni pauorem, & admirabundi dicerent discipuli: Pater etiam tu nunc times? Respondit v. r. sanctus: Filioli non est in me recens hic paor, quem quoad vixi semper prætuli. Idem interrogant in eadem hora mortis Sanctum Agathonem monachum discipuli eius. Quibus respondit: Timere se quod sciret, Dei iudicia altam esse abyssum, & a nostro iudicio valde discrepare. B. Hilarion sanctimonix speculum, cognito animam discessum ē vita trepidare, confirmando dixit: Egredere anima: quid times egredi? Septuaginta annis Christo seruisti & mortem times? Quid verò dicā de patientiæ exemplo, & innocentissimo Iob? cui par nemo in terris aut secundus: Quantum tribunal iudiciumque extremum formidat, cum ait: *Quid faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo illi?*

Exempla
sanctorum in
agonia mor-
tem metuen-
tium.

Iob. 31. 14.

Eccl. 2. 6.

Prou. 28. 14.

Causa metus
Anila.

His sacris exemplis cognoscet homo Christianus metum *Anila* in mortis agonia non esse imperfecti animi argumentum, sed potius prudentis ac perfecti. Hinc ait Ecclesiasticus: *Serua timorem Dei, & in illo veterasce*: hoc est, etsi verus es in Dei domo famulus, timeas nihilominus. Et Salomon ait: *Beatus homo qui semper est pauidus*. Iustus quidem erat B. Simeon, tamen in sanctitate & iustitia timidus: nam ut ait glossa, quanto plus erat quod amitteret, eo metuebat magis. Verum in nostro Dei seruo ad ea quæ diximus alia erat metuendi causa, altissima nimium humilitas & modestia, in qua radices pridē egerat profundas. Quæ virtus quantum displicere quemque sibi facit, tanto timere cogit magis, dum se ipse contemplatur, infirmitatis suæ conficius atque erratorum. Sacro hoc metu vita abiit *Anila*, relicto nobis clarissimo timoris exemplo, causaque ut eodem ipso timore & viuamus & moriamur.

Interrogatus *Anila* à domina Marchionissa vbinam sepeliri vellet: ipsa enim & soror Anna, quibus ille aures ritē confitentibus dare solebat, ut supra commemorauimus, ad S. Clare conditi optabant: respondit ille: minimē, sed in Collegio Patrum Societatis Iesu: quos ut dum vixerat adamauerat, ita corporis sui pignus apud eos deponi volebat. Vespera iam erat & pectus dolor innadebat. Itaque discipulorum vnus Christi de cruce pendens imaginē quam manu tenebat *Anila* tradidit, qui & eam suscepit vtraque manu, Christi pedes exosculatus, vultusque lateris pretiosum, summa pietate in amplexus ruebat. Dedit & granum indulgentiarum quod penes se habebat, ut nomen IESVS pronuntiaret, quod ille reperebat identidem cum Virginis Matris nomine. Nox iam erat virgebatque dolor, & Christo dicebat: *Bene iam est, Domine, bene est. Dolorē*

ad vndecimam vsq; conflictatus vel duodecimam noctis, reperebat frequenter voce licet exili; IESVS. MARIA. Sacerdotum vnus in dextera illius crucifixum, alter verò sinistra ce: reum lumen tenebat. Hoc quidem toto tempore vultus nihil in diuersum mutatus ac ne oculi quidem, ut infirmis solet accidere: imò vultus serenitatem quam valens tenuit & moriens, & vix quarta hora parte loquela caruit. Hac pace ac quiete spiritum Deo reddidit: *Anila* à pace gratia ad gloriā quam recepturus erat transiens cum laureola tot tantisque laboribus promerita, tantoque fructu animarum fidelium quos lucrificerat. Quem verò sit gloriæ gradum accepturus, Christus ipse in Euangelio sic pronuntiat: *Qui Mat. 5. 19. fecerit & docuerit homines (hoc est, seruauit Dei præcepta & alios seruare docuerit) magnus vocabitur in regno celorum.* Huic enim muneri gloria debetur & corona his qui in saluandis animis sese occuparunt, ut ait Daniel Propheta: *Qui iust, fuerim fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam e-* Dan. 12. 3. *rudunt multos: quasi stella in perpetuas æternitates.* Idemque natalis huius *Anila* dies quasi prædixit. Natus enim Epiphania festo, cum stella sanctos Reges ad Christi duxit præsepe: prædicens nobis infantem illo die natum stellam lucidam fore in Dei Ecclesia, qui multas duceret animas ad Conditoris obsequium, ut exsupradictis abundē cognoscimus. Vtque eo die natus est qui nobis munus exhibet cui à Deo destinatus erat hic & obiit die S. Iob (ut in martyrologio est Romano) significans non accepturum modò Doctoris coronam, sed & patientiā quam habuit firmam septemdecim annos quibus cum morbis conflictatum diximus.

Ecclesiastes hic Paulo Apostolo deditus in primis fuit, & concionando eum imitari studuit: item paupertate & erga proximum caritate. Eius Epistolas memoria tenebat. Mirum quam multa ex eo & hauserit & docuerit. Amabat illum tenerē ac reuerbatur: adeoque epistolis sacris quas *Anila* euulgari permisit, Apostolum mirum in modum expressit. Videas sane quoties locum Pauli per viam explanat ingenti spiritu admirandaque doctrina id eum peragere, ut aliquot ex omnibus eius concionibus ac scriptis.

Reperiet Christianus Lector in hac nobis descripta vita multa quæ merito ædificant admirationemque concitant: tum verò maxime ardenti spiritum ac sitim inexplebilē saluandarum animarum: quam sitim tot rationibus inuentisque curauit concionando, epistolas scribendo, studia prouocando ac collegia excitando, in opibus alendis, & quatuor diei hora consilia petentibus aures præbendo. Verum quod in his admiror magis, & quod in ea mole continuarum occupationum cum proximis exterioris hominis serenitatem moderationemque solitam, numquam amiserit; aut interioris compositionem operationemque. Huius rei causam interpretor vitæ diuisionem: Interdiu enim ad Christi imitationē proximis vacabat; nocte verò Deo. Præterea ita cum proximis agebat ut vnionem spiritus cum Deo non amitteret. Studens assidue (ut Ioānes suader Climacus) interiorem animæ quietem conferuere in affluencia ac diuersitate negotiorum corpus spectantium; quod est perfectorum munus.

Etsi verò virtutes ac vita ipsius narratæ miraculorum sint instar, quod sint à ceteris longē hominibus diuersa, narrant tamen eius discipuli miracula quædam ipsius quæ scribere non audeo, quod à legitimo Iudice nondum sint comprobata. Obiit decimo Maii, anno millesimo quingentesimo sexagesimo nono. Morte ipsius magnum relictum deinde vigum, cum Marchionissa, quæ parentis eum duc-

bat

In templo
Patrum So-
cietatis sepe-
liant.

bat loco, & forori Annæ religiosa, omniq̃ue adeo
clero in templis ac religiosiis familijs S. S. Augustini
& Francisci Patribusq̃ue Societatis IESV ad quo-
rum templum defuncti corpus delatum est, ut tu-
mulo mandaretur, ubi in Sacello maiori ad cornu

Euangelij conditum iacet, in pariete autem arcus
excisus est ad imponendam arcam, in qua corpus,
reconditum est, quadrumque etiam elaboratum,
in quo hæc descripta sunt.

— (O) —

D. O. M.

MAG. IOANNI AVILÆ
PATRI OPTIMO
VIRO INTEGERRIMO
DEIQ. AMANTISS.
FILII EIVS IN CHR.
POSS.

Epitaphium
Avilæ.

OBIIT X. MAII. ANN. M. D. LXIX

Magni AVILÆ cineres, venerabilis ossa Magistri,
Saluete, extremum condita ad vsque diem.
Salue diue PATER, pleno cui flumine cœlum
Affluxit, largo cui pluit imbres DEVS.
Cœli rore satus, quæ mens tua seuerat intus,
Mille duplo retulit fœnore pinguis ager.
Quas Tagus ac Boetis, quas Sigilis alluit oras
Ore tuo CHRISTVM buccina personuit.
Te patrij ciues, te consulturus adibat
Aduena, tu terris numinis instar eras
Quantum nitebaris humi reptare pusillus,
Tantum prouexit te DEVS astra super.

IPSE LECTORI.

AVILAM nomen, terra hospita, patria cœlum:
Quæris quo functus munere? messor eram.
Venerat ad canos falx indefessa seniles,
Quæ CHRISTO segetes messuit innumeras.

FRATER